

GOVERNMENT OF INDIA

DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY**

CALL No. JPx2 Nix-Vai

D.G.A. 79.

891. 30724

Val

cdy II

THE

NIRAYĀVALIYĀO

The last five Upāṅgas of the Jain Canon

निरयावलि या ओ

89. 3. 2. 2. 4

EDITED

FOR THE USE OF UNIVERSITY STUDENTS

With Introduction, Glossary, Notes and Appendices

13875

Dr. P. L. VAIDYA

M. A. (CAL.); D. Litt. (PARIS)

Professor of Sanskrit and allied languages

Natunjee Wadia College, Poona

1932

تتمتع

THE
NIRAYĀVALIYĀO

The last five Upāṅgas of the Jain Canon

निरयावलि या ओ

8705

EDITED

FOR THE USE OF UNIVERSITY STUDENTS

With Introduction, Glossary, Notes and Appendices

BY

DR. P. L. VAIDYA

M. A. (CAL.); D. Litt (PARIS)

Professor of Sanskrit and allied languages

Nowrosjee Wadia College, Poona

JPx2

Nir/Vai

891.3-5124

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No.....8745.....

Date.....15.6.59.....

Call No.....IP.2.....

Nir/Vai

Printed by—G K. GOKHALE, Secretary, Shri
Ganesh Printing Works, 495-496 Shanwar,
Poona No. 2.

Published by—Dr. P. L. VAIDYA
12 Connaught Road, Poona.

अनुक्रमणिका

INTRODUCTION	v
शुद्धिपत्रम्	ix
निरयावलियासु		
पदमो वग्गो (कप्पिया)	३
विइओ वग्गो (कप्पवर्द्धिसिया)	३१
तइओ वग्गो (पुप्फिया)	३५
चउत्थो वग्गो (पुप्फचूलिया)	६३
पञ्चमो वग्गो (वण्हिदसा)	६८
प्रथमं परिशिष्टम्—वर्णकादिविस्तारः	७७
द्वितीयं परिशिष्टम्—महाबलजन्मादिवर्णनम्	९५
शब्दकोशः	११३
NOTES	169

INTRODUCTION

THIS edition of the *Nirayāvaliyāo* or the *Nirayāvalisūtra* is chiefly meant for the use of *Ardhamāgadhī* student of the First Year's course in Arts of the Bombay University for the year 1933, and is the first critical edition of the last five upāṅgas of the Jain Canon. It is true that Dr. S. Warren published in 1879 his edition of the *Nirayāvaliyāśutta*, een upāṅga der Jaina's, Amsterdam (W in the footnotes): it was followed by Rai Bahadur Dhanapati Sing's edition of the text with Candrasūri's commentary and Gujarati gloss in 1885: the Āgamodaya Samiti of Surat also published a third edition of this work in 1922; but none of them could satisfy the needs of a critical scholar or a University student. The first of these editions contains only the first section, i. e., the eighth upāṅga, of the Jain Canon, while the Bombay University has prescribed all the five sections. As the Jain studies were not well advanced in the days

of Dr. Warren, his edition is now of interest only to an antiquarian. The two other editions are uncritical and supply no help whatever to the reader. Besides, all the three editions are long out of print.

In preparing the text of this edition I have utilized all the three above-mentioned editions for what they were worth. In addition I have fully collated a manuscript of the bare text (called A in the footnotes) preserved at the Bhandarkar Institute, Poona. I have occasionally consulted another manuscript of the bare text from the same Institute, but could not derive much help from it. I also consulted six Mss. of Candrasūri's commentary on the text and an avacūri in old Marwari language from the same source. I derived much help from other texts of the Jain Canon where passages from this text were repeated. I trust, therefore, that I have been able to give a better text than the one found in previous editions.

In recording variants from the above material at the foot of the page, I have made a judicious selection. I feel it does not serve any useful purpose to note down every possible variant of a Prakrit text, although I do not undervalue such record for the understanding of Mss. tradition. For instance, no two manuscripts will agree in recording the initial ण or ण in a Jain text, as Jain Gram-

marians give an option in that regard. In my edition, therefore, I have kept invariably initial ण. As regards the double nasal, I have followed Prof. Jacobi's rule to keep a cerebral where its Sanskrit prototype has it and a dental in all other cases. ण and ण are often indiscriminately substituted for ण and ण in Mss., when the latter are followed by a conjunct. I usually retain the vowel as in the Sanskrit prototype if my best Mss. have it. The Mss. of the Jain Canon make a promiscuous use of ण between two vowels, even when the Sanskrit prototype has nothing to do with it. I have in this case put the णति which alone is sanctioned and recognised by Prakrit grammarians. Lastly, in referring to standard and typical descriptive passages there is considerable variation in Mss.; some of them give only the first and last word; some others mention a few additional words at the beginning and the end. I have followed the best edition in referring to such passages.

As I have already said above, the Nirayāvaliyāo form the last five of the twelve upāṅgas of the Jain Canon. It would seem that originally these five works had an independent existence, but, being of small extent, were put together, and thus they became the five sections or vaggas of one work (see paras 4 and 5) under a common title Nirayāvaliyāo. The contents would show that this title is true to sense

only in respect of the first section. The second section is related to the first by a threadbare connection as it narrates the fate of Seniya's grandsons, while the first does of Seniya's sons. The third and the fourth sections are again akin, the former narrating the history of some gods and the latter of goddesses. The fifth section is an independent work of small extent and is tacked on to the previous ones.

The first section, *Nirayāvaliyāo*, records the deeds of a series of persons who, as a result of these, went to hell. King Seniya had several sons by different wives: Abhayakumāra seems to be the eldest of them all. The first chapter of this section gives us some details about the birth of Kūṇiya, Seniya's son by his wife Cellapā (§ 20-34), his wicked desire to capture his father's throne during his life-time (§ 35-39), his attempt to deprive his younger brother Vehalla of Seniya's gift to him of a precious necklace and an elephant, and his alliance with his step-brothers, Kāla and nine others, for that purpose (§ 40-56). Being acquainted with this intention of Kūṇiya, Vehalla sought shelter at the court of his maternal grandfather Ceṭaka. Now king Ceṭaka, thinking that Vehalla's cause was a righteous one, made an alliance with nine Mallakis and nine Licchavis to defend his grandson against Kūṇiya and his ten step-brothers (§ 57-59). The

armies met and all the ten step-brothers of Kūṇiya lost their lives on the battle-field, and, on account of their alliance with Kūṇiya for an unrighteous cause, went to Hemābha hell (§ 60-62).

When the battle was being fought, Mahāvira was on a visit to the town of Campā. The mothers of Kāla and others went to see Mahāvira and asked him questions about the fate of their sons in the battle. Mahāvira told them that their sons died on the battle-field, whereupon they retired in distress (§ 8-16). Now Sudharman of the Gantama clan asked Mahāvira as to where these Kāla and others would be born in their next birth and he told him that they would be born in Hemābha hell. (§ 63-65)

The narratives of Sukāla and other step-brothers of Kūṇiya run on the same plan word for word, and hence the text disposes them of by a mere reference to the story of Kāla (§ 66-67).

The second section is called Kappavadimsiyā, as it is rather a continuation of the narratives of Kāla and others given in the Nirayāvaliyāo which is also known under another title Kappiyā. This section narrates the careers of the sons of Kāla and others. They all became monks under Mahāvira and attained places in various heavens as a result of their religious observances (§ 68-77).

The third section is called *Pupphiyā* and has got ten chapters, each narrating how by religious practices one attains heavens. Thus in the first chapter we are told how a householder named *Angai* of *Sāvattthi* became a disciple of *Pārśva*, and after practising penances was born as moon in the lunar world (§78-86). Similarly the second chapter tells us how a householder, *Suppaitṭha* of the same town, became the sun in the solar world by similar practices (§87-88). The third chapter is more interesting. It narrates the story of a learned Brahmin *Somila* by name; when *Pārśva* was on a visit to Benares, *Somila* thought he should call on him, and after usual conversations, was converted to Jainism. But after sometime he became slack in his practices of Jain vows, and gradually resumed his Brahmanic ways of thinking. He thus planted all sorts of trees which act is one of the *aticāras* of Jain vows and as such is prohibited in Jainism. Later he thought he should take the vow of an ascetic dwelling in forest of the class of *Disāpokkhiyas*, i. e., sprinklers of quarters or space, and began practising fasts of three days at a time. Further in course of time he took a vow to proceed to the end of quarters, and if he fell anywhere in a ditch or so, not to rise up from that place and thus put an end to his life. It is in the course of these wanderings that he met a divine being, who told him that he was going astray. The god repeatedly warned him.

to this effect and suggested to him that he would be going in the right direction if he resumed the Jain vows. Somila did so and after a long practice of the Jain vows, he died and was born as planet Śukra, Venus (89-106).

The fourth chapter of this section narrates the story of a lady named Subhadrā, who longed for children but had none. When she met a band of Jain nuns, Suvratās, she asked them if they knew any means by which she would get a child. They, however, said that as Jain nuns they could not tell her anything of that sort, but would preach her the Jain doctrine alone. On hearing this doctrine Subhadrā first became a disciple and later became a nun of the band of Suvratās. Her longing for children, however, did not disappear, and in that life of a nun she began to fondle children of other people. She received admonitions from nuns on this account but in vain. She then left the upāśraya of Suvratās to live apart from them and continued to indulge in nursing children of others. She continued to practise the Jain vows, but owing to this flaw could not attain a higher place in heavenly regions than that of an attending goddess Bahuputrikā. She waited on Indra, the lord of gods, and by her divine power produced many boys and girls before him. In her next birth this goddess was born in a Brahmin family and was named Somā.

She was married to a Brahmin named Rāstrakūṭa, and in sixteen years of married life got sixteen twins. She was harrassed by so many children and could not enjoy pleasures of life. Again she met the same band of Suvratās, learnt from them the Jain doctrine, and practising the same was destined to be born as god Soma. (§ 107-139).

The remaining six chapters of this section give similar account of several gods, who, by their good acts of previous life, attained a place in heaven (§ 140-147).

The fourth section is called Pupphacūlā. It consists of ten chapters giving us equal number of stories of ladies, who, as good disciples of a band of nuns called Pupphacūlās, secured a place in heavenly regions, and became goddesses of various names. The first chapter of this section narrates the story of Bhūtā, daughter of a householder Sudamśana. This Bhūtā went to pay a visit to Pārśva, became his disciple and finally turned to be a nun under the Pupphacūlās. While practising the vows she took a fancy of regarding everything impure and would go on washing things with water, which act is against the spirit of Jain vow. As a result of this drawback she could not attain emancipation, but became a goddess in her next birth, it being predicted that she could attain Nirvāṇa in

the subsequent birth. The other nine stories are identical in contents with that of Bhūta. All of them were pupils of Pappacūlas and hence the title of the section. All of them had the same drawback in their practice of vows (§ 148-163).

The fifth section is called Vanhidasā, ten (dasa) chapters on the Vṛṣṇis, though in reality the number of chapters is twelve. Another interpretation suggested of this title is, conditions (dāśā) of the Vṛṣṇis, but I do not think it correct. There are several instances in Indian literature of such misnomers.

The first chapter of this section tells us how Baladeva's son, Nisadha' by name, became first a lay disciple of Aritṭhanemi. Varadatta, the pupil of Aritṭhanemi, once asked his master as to how Nisadha, Baladeva's son, attained the prosperity. The master then told him that Nisadha was in his previous birth a prince named Vīrāṅgada; that he practised penance for fortyfive years under the Siddhārtha monks, was born in Brahmaloḥa and thereafter on the earth as Baladeva's son. He was destined to be a monk in this life and after enjoying a place in heavenly worlds, to attain Nirvāṇa in the following birth (§ 164-189). The remaining eleven chapters narrate similar stories of other sons of Baladeva.

Of the two Appendices the first supplies references to passages not given in full in the body of the text. The second gives the story of Mahābala from the Bhagavatī sūtra, as this story is referred to frequently in this work. I have added a glossary of words occurring in the text together with their meanings in Sanskrit and English. A few notes at the end will help an intelligent reader to master the text thoroughly.

12 Connaught Road, }
 POONA. }
June 1932. }

P. L. VAIDYA

शुद्धिपत्रम्

पृष्ठम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
८	१०	केरिसण्दि	केरिसण्दि भोगेदि केरिसण्दि
११	२४	कटु	कटु
१७	३	सिञ्चावेसि	सिञ्चावेसि
२४	२४	गन्धहत्थि	गन्धहत्थि
२८	१२	छिप्यत्तरेण	छिप्यत्तरेण
५७	२	जावपरम	जाव परम
६४	८	समोसर नं	समोसरणं
७५	११	अणोवाहणाय	अणोवाहणाय

॥ निरयावलियाओ ॥

॥ निरयावलियाओ ॥

[कप्पिया]

तेणं कालेणं तेणं समपणं रायगिहे नामं नयरे होत्था ।
रिद्ध° । गुणसिलप खेइय । अण्णओ । असोगवरपायवे ।
पुढधिसिलापट्टप ॥ १ ॥

तेणं कालेणं तेणं समपणं समणस्स भगवओ महावीरस्स
अन्तेवासी अज्जसुहम्मो नामं अणगारे जाइसंपभे, जहा केसी
जाव पञ्चहिं अणगारसपहिं सद्धिं संपरियुडे पुब्बाणुपुठ्ठि
चरमाणे जेणेव रायगिहे नयरे, जाव अहापठिरुवं उगाहं
ओगिण्हित्ता संअमेणं, जाव विहरइ । परिस्ता निमाया ।
धम्मो कहिओ । परिस्ता पडिगवा ॥ २ ॥

तेणं कालेणं तेणं समपणं अज्जसुहम्मस्स अणगारस्स
अन्तेवासी जम्बू नामं अणगारे समचउरंससंठाणसंठिण्,
जाव संखित्तविउलतेउळेस्से अज्जसुहम्मस्स अणगारस्स
अदूरसामन्ते उकुंजाणू, जाव विहरइ । तए णं से जम्बू
जायसट्ठे, जाव पज्जुवासमाणे एवं वयासी । “उवक्काणं, भन्ते,
समणेणं, जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ? ” ॥ ३ ॥

“एवं खलु, जम्बू, समणेणं भगवया, जाव संपत्तेणं एवं उवक्काणं पञ्च वग्गा पन्नत्ता । तं जहा—निरयावलियाओ, कप्पवड्डिसियाओ, पुप्फियाओ, पुप्फचुलियाओ, वण्हि-दसाओ” ॥ ४ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं, जाव संपत्तेण उवक्काणं पञ्च वग्गा पन्नत्ता, तं जहा—निरयावलियाओ जाव वण्हिदसाओ, पदमस्स णं, भन्ते, वग्गस्स उवक्काणं निरयावलियाणं समणेणं भगवया, जाव संपत्तेणं कइ अज्झयणा पन्नत्ता ?” ॥ ५ ॥

“एवं खलु, जम्बू, समणेणं, जाव संपत्तेणं उवक्काणं पदमस्स वग्गास्स निरयावलियाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता । तं जहा—

काले सुकाले महाकाले कण्हे सुकण्हे

तहा महाकण्हे वीरकण्हे य थोद्धज्जे ।।

रामकण्हे तद्देव ■ पि उ सेणकण्हे नवमे,

दसमे महासेणकण्हे उ” ॥ ६ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं, जाव संपत्तेणं उवक्काणं पदमस्स वग्गास्स निरयावलियाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता, पदमस्स णं, भन्ते, अज्झयणस्स निरयावलियाणं समणेणं, जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ?” “एवं खलु, जम्बू” ॥ ७ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणेणं इहेव जम्बुदीविं दीवे भारहे वासे चम्पा नामं नयरी होत्था । रिद्ध° । पुण्णभदे चेइए । तत्थ णं चम्पाए नयरीए सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेल्लणाए देवीए अत्तए कूणिय नामं राया होत्था । महया° । तस्स णं कूणियस्स रत्तो पडमावई नामं देवी होत्था, सोमाल° जाव

विहरइ । तत्थ णं वम्पाय नयरीय सेणियस्स रत्तो भज्जा
कूणियस्स रत्तो चुल्लमाजया काली नामं देवी होत्था,
सोमाल° जाव सुरुवा । तीसे णं कालीय देवीय पुत्ते काले
नामं कुमारे होत्था, सोमाल° जाव सुरुवे ॥ ८ ॥

तए णं से काले कुमारे अन्नया कयाइ तिहिं दन्तिसह-
स्सेहिं तिहिं रहसहस्सेहिं तिहिं आससहस्सेहिं तिहिं मणुय-
कोडीहिं गरुलवूहे एक्कारसमेणं क्षणञ्जेणं कूणियणं रत्ता सद्धिं
रहमुसलं संगामं ओयाप ॥ ९ ॥

तए णं तीसे कालीय देवीय अन्नया कयाइ कुडुम्बजाग-
रियं जावरभाणीय अयमेयारूवे अज्झत्थिय जाव समुप्प-
ज्जित्था—“एवं खलु ममं पुत्ते कालकुमारे तिहिं दन्तिसह-
स्सेहिं जाव ओयाप । से मन्ने किं जइस्सइ ? नो जइस्सइ ?
जीविस्सइ ? नो जीविस्सइ ? पराजिणिस्सइ ? नो परा-
जिणिस्सइ ? काले णं कुमारे अहं जीवमाणं पासिज्जा ? ”
ओहयमणं° जाव श्रियाइ ॥ १० ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे समो-
सरिय । परिस्ता निग्गया । तए णं तीसे कालीय देवीय
इमीसे कहाय लद्धट्ठाए समाणीय अयमेयारूवे अज्झत्थिय,
जाव समुप्पज्जित्था—“एवं खलु, समणे भगवं पुब्बाणुपुब्बि
जाव विहरइ । तं महाफलं खलु तहारूवाणं जाव विउलस्स
अट्ठस्स गहणयाप । तं गच्छामि णं समणं, जाव पज्जुवासामि,
इमं च णं पयाह्वं वागरणं पुच्छिस्सामि ”° सि कट्ठु एवं
संपेहेइ । २ कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ । २ एवं वयासी-

“किप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, धम्मियं जाणप्पवरं जुत्तामेव उवहुवेह” । उवहुविस्सा जाव पण्णप्पिणन्ति ॥ ११ ॥

तए णं सा काली देवी पहाया कयबलिकम्मा, जाव अप्प-
महग्घाभरणालंकियसरीरा बहूहिं खुज्जाहिं, जाव महत्तरग-
विन्दपरिविस्सत्ता अन्तेउराओ निग्गच्छइ । २ ता जेणेव
वाहिरिया उवहुणसाला, जेणेव धम्मिए जाणप्पवरे, तेणेव
उवागच्छइ । २ धम्मियं जाणप्पवरं दुहइ । २ नियगपरि-
थालसंपरिवुद्धा चम्पं नयारि मज्झंमज्जेणं निग्गच्छइ । २
जेणेव पुण्णभेहे चेइए, तेणेव उवागच्छइ । २ छत्ताईए जाव
धम्मियं जाणप्पवरं उवेइ । २ धम्मियाओ जाणप्पवराओ
पओरुहइ । २ बहूहिं जाव खुज्जाहिं *विन्दपरिविस्सत्ता जेणेव
समणे भगवं महावीरे, तेणेव उवागच्छइ । २ समणं भगवं
महावीरं तिक्खुत्तो वन्दइ । ठिया वेव सपरिवारा सुस्स-
समाणी नमंसमाणी अभिमुहा विणएणं पञ्चलिउडा पञ्चु-
वासइ ॥ १२ ॥

तए णं समणे भगवं जाव कालीए देवीए तीसे व महइ-
महालियाए, धम्मकहा भाणियव्वा, जाव समणोवासए वा
ससणोवासिया वा विहरमाणा आणाए आराहए भवइ ॥ १३ ॥

तए णं सा काली देवी समणस्स भगवओ महावीरस्स
अभित्तियं धम्मं सोढा निसम्म, जाव *हियया समणं भगवं
तिक्खुत्तो, एवं वयासी—“एवं खलु, भन्ते, मम पुत्ते काले
कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जाव रहसुसलं संगमं ओयाए ।
से णं, भन्ते, किं जइस्सइ? नो जइस्सइ, जाव काले णं कुमारे
अहं जीवमाणं पासिज्जा ?” । १४ ॥

“काली” इ समणे भगवं कालिं देवि एवं वयासी-एवं
 थालु, काली, तव पुत्ते काले कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं
 जाव कूणिपणं रत्ना सखिं रहमुसलं संगामं संगामेमाणे
 हयमहियपवरचीरघाइयणिर्वडियचिन्धज्जयपद्दामो मिरालो-
 याओ विसाओ करेमाणे वेडगस्स रत्तो सपक्खं सपडिदिसिं
 रहेणं पडिरहं हव्वमाणए । तए णं से वेडए राया कालं
 कुमारं पज्जमाणं पासइ । २ आसुरुत्ते जाव मिसिमिसे-
 माणे धणुं परामुसइ । २ उसुं परामुसइ । २ चइसाहं ठाणं
 ठाइ । २ आययकण्णाययं उसुं करेइ । २ कालं कुमारं एगा-
 ह्खं कूडाह्खं जीधियाओ ववरोवेइ । तं कालगए णं, काली,
 काले कुमारे, नो खेव णं तुमं कालं कुमारं जीवमाणं पासि-
 हिसि ” ॥ १५ ॥

तए णं सा काली देवी समणस्स भगवओ अन्तियं एय-
 महुं सोष्ठा निसम्म महया पुत्तसोएणं अण्कुत्ता समाणी
 परसुनियत्ता विव चम्पगलया धस सि धरणीयलंसि सव्व-
 केहिं संनिवडिया । तए णं सा काली देवी मुहुत्तन्तरेण
 आसत्था समाणी उट्ठाए उट्ठेइ । २ सा समणं भगवं वन्दइ,
 नमंस्सइ । २ एवं वयासी-“एवमेयं भन्ते, तहमेयं भन्ते,
 अवित्तमेयं भन्ते, असंदिक्कमेयं भन्ते, सखेणं भन्ते, एसमट्ठे,
 जहेयं तुम्हे वयह ” सि कट्ठु समणं भगवं वन्दइ नमंस्सइ ।
 २ तमेव धम्मियं जाणप्पवरं वुरुहइ । २ जामेव विसिं पाउ-
 ध्मूया तामेव विसिं पडिगया ॥ १६ ॥

“भन्ते” सि भगवं गोयमे आव वन्दइ नमंस्सइ, २ एवं
 वयासी-“काले णं, भन्ते, कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं

जाव रहमुसलं संगामं संगामेमाणे चेहणं रक्षा एगाहचं
कूडाहचं जीवियाओ ववरोविण समाणे कालमासे कालं
किञ्चा कहिं गण, कहिं उववन्ने ?” ॥ १७ ॥

“गोयमा” इ समणे भगवं गोयमं एवं वयासी-“एवं
खलु, गोयमा, काले कुमारे तिहिं वन्तिसदस्सेहिं जीवियाओ
ववरोविण समाणे कालमासे कालं किञ्चा चउत्थीए पङ्कप-
भाए पुढवीए हेभाभे नरगे दससागरोवमठिइणसु नेरइणसु
नेरइयत्ताए उववन्ने” ॥ १८ ॥

“काले णं, भन्ते, कुमारे केरिसण्हिं आरम्भेहिं केरिस-
ण्हिं समारम्भेहिं केरिसण्हिं आरम्भसमारम्भेहिं केरिसण्हिं
संभोगेहिं केरिसण्हिं भोगसंभोगेहिं केरिसेण वा असुभकड-
कम्मपधारेणं कालमासे कालं किञ्चा चउत्थीए पङ्कपभाए
पुढवीए जाव नेरइयत्ताए उववन्ने ?” “एवं खलु, गोयमा”
॥ १९ ॥

तेणं कालेणं तेणं समयणं रायगिहे नामं नयरे होत्था,
रिद्धत्थिमियसभिद्धे । तत्थ णं रायगिहे नयरे सेणिय नामं
राया होत्था, महया° । तस्स णं सेणियस्स रत्तो नन्दा नामं
देवी होत्था, सोमाला, जाव विहरइ । तस्स णं सेणियस्स
रत्तो नन्दाए देवीए अत्तए अभए नामं कुमारे होत्था, सोमाले
जाव सुरुवे, सामदाणभेयवण्ड°, जहा विस्सो, जाव रज्जधुराए
विन्तए यावि होत्था । तस्स णं सेणियस्स रत्तो चेळुणा नामं
देवी होत्था, सोमाला जाव विहरइ ॥ २० ॥

तए णं सा चेळुणा देवी अञ्जया कयाइ तंसि तारिसयंसि
वासघरंसि जाव सीहं सुमिणे पासिणाणं पडिबुद्धा, जहा
पभावई, जाव सुमिणपाढगा पडिबिसाजिया, जाव चेळुणा

से वयणं पदिच्छिता जेणेव सए भवणे, तेणेव अणुपविष्टा ॥ २१ ॥

तए णं तांसे चेळणाए देवीए अक्षया कयाइ तिण्हं मासा-
णं धडुपडिपुण्णाणं अयमेयारुवे दोहले पाउभूए-“ धन्नाओ
णं ताओ अम्मयाओ, जाव जम्मजीवियफले जाओ णं
सेणियस्स रओ उयरवलीमंसेहिं सोहेहिं य तलियहिं य
भज्जियहिं य सुरं च जाव पसन्नं च आसाएमाणीओ जाव
परिमाएमाणीओ दोहलं पविणेन्ति” । तए णं सा चेळणा देवी
तांसि दोहलंसि अविणिज्जमाणंसि सुक्का भुक्खा निम्मंसा
ओलुमा ओलुम्मसरीरा नित्तेया दीणविमणवयणा पण्डुइय-
मुही ओमन्थियनयणवयणकमला जहोवियं पुप्फवत्थगन्ध-
मल्लालंकारं अपरिभुज्जमाणी करतलमलिय व्व कमलमाला
ओइयमणसंकप्पा जाव श्रियाइ ॥ २२ ॥

तए णं तांसे चेळणाए देवीए अक्षपडियारियाओ चेळणं
देविं सुकं भुक्खं जाव श्रियायमाणं पासन्ति, २ जेणेव से-
णिए राया तेणेव उवागच्छन्ति, २ करयलपरिमाहियं सिर-
सावत्तं मत्थए अज्जलिं कट्टु सेणियं रायं एवं वयासी-“ एवं
अल्ल, सामी, चेळणा देवी, न याणामो, केणइ कारणेणं सुक्का
भुक्खा जाव श्रियाइ ॥ २३ ॥

तए णं से सेणिए राया तांसि अक्षपडियारियाणं अन्तिए
एयमट्ठं सोब्बा निसम्म तहेव संभन्ते समाणे जेणेव चेळणा
देवी, तेणेव उवागच्छइ । २ चेळणं देविं सुकं भुक्खं जाव
श्रियायमाणं पासिंसा एवं वयासी-“ किं णं तुमं, देवाणु-
प्पिए, सुक्का भुक्खा जाव श्रियासि ?” तए णं सा चेळणा
देवी सेणियस्स रओ एयमट्ठं नो आढाइ, नो परियाणाइ,

तुसिणीया संखिट्टइ । तए णं से सेणिए राया चेळुणं देवि
 दोब्बं पि तच्चं पि एवं वयासी - " किं णं अहं, देवाणुप्पिए,
 एयमट्टस्स नो अरिहे सवणयाए, जं णं तुमं एयमट्टं रट्टस्सी-
 करेसि ? " तए णं सा चेळुणा देवी सेणियणं रथा दोब्बं पि
 तच्चं पि एवं बुत्ता समाणी सेणियं रायं एवं वयासी - " नत्थि
 णं, सामी, से केह अट्टे, जस्स णं तुब्भे अणरिहा सवणयाए,
 नो चेव णं इमस्स अट्टस्स सवणयाए । एवं खलु, सामी ।
 ममं तस्स ओरालस्स जाव महासुभिणस्स तिण्हं मासाणं
 बहुपडिपुण्णाणं अयमेयारूवे दोहले पाउब्भूए 'धन्नाओ णं
 ताओ अम्मयाओ, जाधो णं तुब्भं उयरवलिमंसेहिं सोल्लएहि
 य जाध दोहलं चिणेन्ति' । तए णं अहं, सामी, तंसि दोहलं-
 सि अविणिज्जमाणंसि सुक्का भुक्खा आव शियामि " ॥२४॥

तए णं से सेणिए राया चेळुणं देवि एवं वयासी - " मा
 णं तुमं, देवाणुप्पिए, ओहय " जाव शियाहि । अहं णं तहा
 जत्तिहामि जहा णं तव दोहलस्स संपत्ती भविस्सइ " सि
 कट्टु चेळुणं देवि ताहिं इट्ठाहिं कन्ताहिं पियाहिं मणुञ्जाहिं
 मणामाहिं ओरालाहिं कल्लाणाहिं सिवाहिं धन्नाहिं मक्कल्लाहिं
 मियमहुरसस्सिरीयाहिं वग्गूहिं समासासेइ । २ चेळुणाए
 देवीए अन्तियाओ पडिणिक्खमइ । २ जेणेव बाहिरिया उव-
 ट्ठाणसाला, जेणेव सीहासणे, तेणेव उवागच्छइ, २ ता
 सीहासणवरंसि पुरत्याभिमुहे निसीयइ, तस्स दोहलस्स
 संपत्तिनिमित्तं बट्ठहिं आप्पहिं उवापहिं य, उप्पत्तियाए य
 वेणइयाए य कम्मियाए य परिणामियाए य परिणामेमाणे २

तस्स दोहलस्स आयं वा उवायं वा ठिहं वा अविन्दमाणे ओहयमणसंकप्पे जाव श्रियाह ॥ २५ ॥

इमं च णं अभय कुमारे ण्हाय जाव °सरीरे सयाओ गिहाओ पडिणिक्खमह । २ जेणेव बाहिरिया उवट्ठणसाला, जेणेव सेणिप राया, तेणेव उवागच्छह, सेणियं रायं ओहय° आध श्रियायमाणं पासह, २ एवं वयासी-“अञ्जया णं, ताओ, तुब्भे मम पासित्ता हट्ठ° जाव °हियया भवह, किं णं, ताओ, अञ्ज तुब्भे ओहय° जाव श्रियाह ? तं जइ णं अहं, ताओ, एयमट्ठस्स अरिहे सवणयाप, तो णं तुब्भे मम एयमट्ठं जहा-भूयमवित्तहं असंदिद्धं परिकहेह, जा णं अहं तस्स अट्ठस्स अन्तगमणं करेमि ° ॥ २६ ॥

तप णं से सेणिप राया अभयं कुमारं एवं वयासी-
° नत्थि णं, पुत्ता, से केइ अट्ठे, जस्स णं तुमं अणरिहे सवण-
याप । एवं खलु, पुत्ता । तव कुल्लमाडयाप चेल्लणाप देवीए
तस्स ओरालस्स जाव महासुमिणस्स तिण्हं मात्ताणं बहु-
पडिपुण्णाणं, जाव जाओ णं मम उयरवलीमंसेहिं सोल्लेहि
य जाव दोहलं विणेन्ति । तप णं सा चेल्लणा देवी तंसि
दोहलंसि अविणिज्जमाणंसि सुक्का जाव श्रियाह । तप णं अहं,
पुत्ता, तस्स दोहलस्स संपत्तिनिमित्तं बहूहिं आपहि य जाव
ठिहं वा अविन्दमाणे ओहय° जाव श्रियामि ° ॥ २७ ॥

तप णं से अभय कुमारे सेणियं रायं एवं वयासी-“मा
णं, ताओ, तुब्भे ओहय° जाव श्रियाह, अहं णं, तथा
जंतिहामि, जहा णं मम कुल्लमाडयाप चेल्लणाप देवीए तस्स
दोहलस्स संपत्ती भविस्सह °” ति कट्ठु सेणियं रायं ताहिं

इद्वाहिं जाव वग्गुहिं समासासेइ, २ जेणेव सय गिहे, तेणेव उवागच्छइ, २ अन्विन्तरण रहस्सियण ठाणिज्जे पुरिसे सद्वावेइ, २ एवं वयासी—“ गच्छइ णं तुम्हे, देवाणुप्पिया, सूणाओ अल्लं मंसं रुहिरं बत्थिपुड्गं च गिण्हइ ” । तए णं ते ठाणिज्जा पुरिस्ता अभरणं कुमारेणं एवं वुत्ता समाणा इद्दुतुद्दं जाव पडिस्सुणेत्ता अभयस्स कुमारस्स अन्तियाओ पडिणिक्खमन्ति, २ जेणेव सूणा तेणेव उवागच्छन्ति, अल्लं मंसं रुहिरं बत्थिपुड्गं च गिण्हन्ति । २ जेणेव अभय कुमारे, तेणेव उवागच्छन्ति, २ करयलं...तं अल्लं मंसं रुहिरं बत्थिपुड्गं च उवणेन्ति ॥ २८ ॥

तए णं से अभय कुमारे तं अल्लं मंसं रुहिरं अप्पकप्पियं करेइ । २ जेणेव सेणिय राया तेणेव उवागच्छइ । २ सेणियं रायं रहस्सियणं सयणिज्जंसि उत्ताणयं निवज्जावेइ । २ सेणियस्य उयरवलीसु तं अल्लं मंसं रुहिरं विरवेइ । २ बत्थिपुड्गणं वेढेइ । २ सवन्तीकरणेणं करेइ । २ चेळणं देविं उप्पियासाय अवलोयणधरगयं ठवावेइ । २ चेळणाए देवीए अहे सपक्खं सपडिदिंसि सेणियं रायं सयणिज्जंसि उत्ताणयं निवज्जावेइ । सेणियस्स रओ उयरवलिमंसाइं कप्पणिकप्पियाइं करेइ । २ से य भायणंसि पक्खिवइ । तए णं से सेणिय राया अलियमुच्छियं करेइ । २ मुहुत्तन्तरेण अन्नमग्गेण सखि संलवमाणे चिद्दइ । तए णं से अभयकुमारे सेणियस्स रओ उयरवलिमंसाइं गिण्हेइ, २ जेणेव चेळणा देवी, तेणेव उवागच्छइ, २ चेळणाए देवीए उवणेइ । तए णं सा चेळणा देवी सेणियस्स रओ तेहिं उयरवलिमंसेहिं सोल्लेहिं जाव दोइलं

विणेइ । तए णं सा चेळणा देवी संपुण्णदोहला एवं संमाणि-
यदोहला विच्छिन्नदोहला तं गम्भं सुहंसुहेणं परिवहइ ॥ २९ ॥

तए णं तीसे चेळणाए देवीए अन्नया कयाइ पुण्यरत्ता-
वरसकालसमयंसि अयमेयारुवे जाव समुप्यज्जित्था-“अइ
ताव इमेणं दारएणं गम्भगएणं चेव पिउणो उयरवलिमंसाणि
स्साइयाणि, तं सेयं खलु मए एयं गम्भं साडित्तए वा पाडि-
त्तए वा गालित्तए वा विद्धंसित्तए वा, ” एवं संपेहेइ । २ तं
गम्भं बहुहिं गम्भसाडणेहि य गम्भपाडणेहि य गम्भगालणेहि
य गम्भविद्धंसणेहि य इच्छइ तं गम्भं साडित्तए वा पाडित्तए
वा गालित्तए वा विद्धंसित्तए वा, नो चेव णं से गम्भे सडइ
वा पडइ वा गलइ वा विद्धंसइ वा । तए णं सा चेळणा देवी
तं गम्भं जाहे नो संचायइ बहुहिं गम्भसाडणहि य जाव
गम्भविद्धंसणेहि य साडित्तए वा जाव विद्धंसित्तए वा,
ताहे सन्ता तन्ता परितन्ता निव्विण्णा समाणी अकामिया
अवसवसा अट्टयसट्टुहट्टा तं गम्भं परिवहइ ॥ ३० ॥

तए णं सा चेळणा देवी नवण्हं मासाणं बहुपडिपुण्यार्थं
जाव सोमालं सुरूवं दारणं पयाया । तए णं तीसे चेळणाए
देवीए इमे एयारुवे जाव समुप्यज्जित्था-“अइ ताव इमेणं
दारएणं गम्भगएणं चेव पिउणो उयरवलिमंसाइ स्साइयाइ,
तं न नज्जइ णं एस दारए संवट्टमाणे अम्हं कुलस्स अन्तकरे
भविस्सइ । तं सेयं खलु अम्हं एयं दारणं पगन्ते उक्कुरुडियाए
उज्झावित्तए ” एवं संपेहेइ । २ दासचेहिं सहवेइ, २ एवं
वयासी-“गच्छइ णं तुमं, देवाणुप्पिय, एयं दारणं पगन्ते

१ A W वित्तिजदोहला. २ A उक्कुरुडिया; W. उक्करडिया,
throughout.

उकुरुडियाए उज्झाहि ” । तए णं सा दासवेणी चेहणाए
 देवीए एवं वुत्ता समाणी करयल^१ जाव कट्टु चेहणाए देवीए
 एयमट्टं विणएणं पडिसुणेइ । २ तं दारगं करयलपुडेणं
 गिण्हइ । २ जेणेव असोगवणिया, तेणेव उवागच्छइ । २ तं
 दारगं एगन्ते उकुरुडियाए उज्झाहि । तए णं तेणं दारगेणं
 एगन्ते उकुरुडियाए उज्झिएणं समाणेणं सा असोगवणिया
 उज्जीविया यावि होत्था ॥ ३१ ॥

तए णं से सेणिए राया इमीसे कहाए लद्धे समाणे,
 जेणेव असोगवणिया तेणेव उवागच्छइ । २ तं दारगं एगन्ते
 उकुरुडियाए उज्झियं पासेइ । २ आसुरुसे जाव भित्तिमिसे-
 माणे तं दारगं करयलपुडेणं गिण्हइ । २ जेणेव चेहणा देवी,
 तेणेव उवागच्छइ । २ चेहणं देवि उच्चावयाहि आओसणाहि
 आओसइ । २ उच्चावयाहि निम्भच्छणाहि निम्भच्छेइ । २ एवं
 उज्जसणाहि उज्जसेइ । २ एवं वयासी—“किस्स णं तुमं मम
 पुत्तं एगन्ते उकुरुडियाए उज्झावेसि ” त्ति कट्टु चेहणं देवि
 उच्चावयसवहसाधियं करेइ । २ एवं वयासी—“तुमं णं,
 देवाणुप्पिए, एयं दारगं अणुपुल्लेणं सारक्खमाणी संगोवे-
 माणी संवडेहि ” । तए णं सा चेहणा देवी सेणिएणं रत्ता
 एवं वुत्ता समाणी लज्जिया विलिया विट्ठा करयलपरिमाहियं
 सेणियस्स रत्तो विणएणं एयमट्टं पडिसुणेइ । २ तं दारगं
 अणुपुल्लेणं सारक्खमाणी संगोवेमाणी संवडेइ ॥ ३२ ॥

तए णं तस्स दारगस्स एगन्ते उकुरुडियाए उज्झिज्जमा-
 णस्स अमाकुलिया कुकुडपिण्डेणं दूमिया यावि होत्था,
 अभिक्खणं अभिक्खणं पूयं च सोणियं च अभिनिस्तावेइ ।

तए णं से दारए वेयणाभिभूए समाणे महया महया सहेणं
 आरसइ । तए णं सेणिए राया तस्स दारगस्स आरसियसइ
 सोआ निसम्म जेणेव से दारए, तेणेव उवागच्छइ । २ तं
 दारगं करयलपुडेणं गिण्हइ । २ तं अम्माकुलियं आसयंसि
 पक्खिवइ । २ पूयं च सोणियं च आसपणं आमुसेइ । तए णं
 से दारए निव्वुए निव्वेयणे तुसिणीए संचिट्ठइ । जाहे वि य
 णं से दारए वेयणाए अभिभूए समाणे महया महया सहेणं
 आरसइ, ताहे वि य णं सेणिए राया, जेणेव से दारए, तेणेव
 उवागच्छइ, २ तं दारगं करयलपुडेणं गिण्हइ, तं चेव जाव
 निव्वेयणे तुसिणीए संचिट्ठइ ॥ ३३ ॥

तए णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो तए दिवसे चन्द-
 सूरदेरिसणियं करोन्ति, जाव संपत्ते बारसाहे दिवसे अयमे-
 यारूथं गुणनिष्कञ्जं नामधेज्जं करोन्ति-“जहा णं अम्हं
 इमस्स दारगस्स एगन्ते उकुडडियाए उज्झिज्जमाणस्स
 अकुलिया कुकुडपिच्छणं दूमिया, तं होउ णं अम्हं इमस्स
 दारगस्स नामधेज्जं कूणिए २” । तए णं तस्स दारगस्स
 अम्मापियरो नामधेज्जं करोन्ति ‘कूणिय’ सि । तए णं तस्स
 कूणियस्स आणुपुव्वेणं ठिइवडियं च, जहा मेहस्स जाव,
 उप्पि पासायवरगए विहरइ । अट्ठओ दाओ ॥ ३४ ॥

तए णं तस्स कूणियस्स कुमारस्स अन्नया पुव्वरत्ता^१
 जाव समुप्पज्जित्वा-“एवं झल्ल अहं सेणियस्स रओ वावा-
 एणं नो संचापमि सयमेव रज्जसिर्णि करेमाणे पालेमाणे
 विहरित्तए, तं सेयं झल्ल मम सेणियं रायं नियलबन्धणं
 करेत्ता अप्पाणं महया महया रायाभिसेयणं अभिसिज्जाणि-

साय ” सि कट्टु पवं संपेहेइ । २ सेणियस्स रञ्जो अन्तराणि
 य छिद्वाणि य विरहाणि य पडिजागरमाणे विहरइ । तए
 णं से कूणिण कुमारे सेणियस्स रञ्जो अन्तरं वा जाव मम्मं
 वा अलभमाणे अन्नया कयाइ कालाईए दस कुमारे नियघरे
 सइवेइ, २ एवं वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, अम्हे
 सेणियस्स रञ्जो वाघाएणं नो संचायमो सयमेव रज्जसिरिं
 करेमाणा पालेमाणा विहरित्तए, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया,
 अम्हं सेणियं रायं नियलवन्धणं करेस्ता रज्जं च रुट्ठं च बलं
 च वाहणं च कोसं च कोट्टागारं च जणधयं च एक्कारसभाए
 विरिञ्चितां सयमेव रज्जसिरिं करेमाणाणं पालेमाणाणं
 जाव विहरित्तए ” । तए णं ते कालाईया दस कुमारा कूणि-
 यस्स कुमारस्स पयमट्ठं घिणपणं पडिसुणेन्ति । तए णं से
 कूणिण कुमारे अन्नया कयाइ सेणियस्स रञ्जो अन्तरं जाणइ,
 २ सेणियं रायं नियलवन्धणं करेइ, २ अप्पाणं महया महया
 रायाभिसेएणं अभिसिञ्चावेइ । तए णं से कूणिण कुमारे
 राया जाए महया महया...॥ ३५ ॥

तए णं से कूणिण राया अन्नया कयाइ ण्हाए जाव सत्था-
 लंकारविभूसिय चेल्लणाए देवीए पायवन्दए हव्वभागच्छइ ।
 तए णं से कूणिण राया चेल्लणं देवि ओहयं^१ जाव शियाय-
 मार्णि पासइ । २ चेल्लणाए देवीए पायगाहणं करेइ, २ चेल्लणं
 देवि एवं वयासी—“ किं णं, अम्मो, तुम्हं न तुट्ठी वा न
 ऊसए वा न हरिसे वा न आणन्दे वा, जं णं अहं सयमेव
 रज्जसिरिं जाव विहरामि ? ” तए णं सा चेल्लणा देवी कूणि-
 यं रायं एवं वयासी—“ कहं णं, पुत्ता, ममं तुट्ठी वा ऊसए

आ हरिसे वा आणन्दे वा भविस्सइ, जं णं तुमं सेणियं
 रायं पियं देवयं गुरुजणं अच्चन्तनेहाणुरागरसें नियलवन्ध-
 णं करित्ता अप्पाणं महया रायाभिसेयणं अभिसिञ्चावेसि?"
 तए णं से कूणिए राया चेह्णं देवि एवं वयासी—“घाएउ-
 कामे णं, अम्मो, मम सेणिए राया, एवं मारेउ” बन्धिउ”
 निच्छुभिउकामे णं, अम्मो, मम सेणिए राया । तं कहं णं,
 अम्मो, मम सेणिए राया अच्चन्तनेहाणुरागरसे?” तए णं
 सा चेह्णा देवी कूणियं कुमारं एवं वयासी—“एवं खलु,
 पुत्ता । तुमंसि ममं गब्भे आभूए समाणे तिण्हं मासाणं बहु-
 पदिपुष्पाणं ममं अयमेयारूखे दोहले पाउभूए—‘धन्ताओ
 णं ताओ अम्मयाओ, आव अकूपडिचारियाओ, निरवसेसं
 भाणियब्बं आव, आहे वि य णं तुमं वेयणाए अभिभूए,
 महया जाव तुसिणीए संचिद्वसि । एवं खलु, पुत्ता, सेणिए
 राया अच्चन्तनेहाणुरागरसे ” ॥ ३६ ॥

तए णं से कूणिए राया चेह्णाए देवीए अन्तिए ययमहुं
 सोच्चा निसम्म चेह्णं देवि एवं वयासी—“बुद्धु णं, अम्मो,
 मए कयं सेणियं रायं पियं देवयं गुरुजणं अच्चन्तनेहाणु-
 रागरसें नियलवन्धणं करन्तेणं । तं गच्छामि णं सेणियस्स
 रओ सयमेव नियलाणि छिन्दामि ” सि कहु परसुहत्थगए
 जेणेष चारगसाला तेणेष पहारेत्थ गमणाए । तए णं सेणिए
 राया कूणियं कुमारं परसुहत्थगयं पज्जमाणं पासइ, २ एवं
 वयासी—“एस णं कूणिए कुमारे अपत्थियपत्थिए जाव
 सिरिहिरिपरिवल्लिए परसुहत्थगए इह हव्वमागच्छइ । तं न
 नज्जइ णं ममं केणइ कुमारेणं मारिस्सइ ” सि कहु भीए

आय संज्ञायमप तालपुङ्गं विसं आसगंसि पक्खिवइ । तप
णं से सेणिए राया तालपुङ्गविसंसि आसगंसि पक्खित्ते
समाणे मुहुत्तन्तरेण परिणममाणंसि निप्पाणे निच्चेट्टे जीव-
विप्पजेट्ठे ओइण्णे ॥ ३७ ॥

तप णं से कूणिए कुमारे जेणेव चारगसाला तेणेव उवा-
गए २ सेणियं रायं निप्पाणं निच्चेट्टं जीवविप्पजट्ठं ओइण्णं
पासइ । २ महया पिइसोएणं अप्पुण्णे समाणे परसुनियत्ते
विव चम्पगवरपायवे घस त्ति धरणीयलंसि सन्वत्तेहि सं-
निवडिइ । तप णं से कूणिए कुमारे मुहुत्तन्तरेण आसत्थे
समाणे रोयमाणे कन्दमाणे सोयमाणे विलवमाणे एवं
वयासी—“अहो णं मए अधत्तेणं अपुण्णेणं अकयपुण्णेणं
उट्ठु कयं सेणियं रायं पियं देवयं अधन्तनेहाणुरागरत्तं नियल-
बन्वणं करन्तेणं । मममूलागं चेव णं सेणिए राया कालगए”
त्ति कट्ठु ईसरतलवर” जाव “संधिवालसद्धिं संपरिबुडे रोय-
माणे ३ महया इड्डीसकारसमुत्पणं सेणियस्स रज्जो नीहरणं
करेइ, २ वट्ठुं लोइयाइं मयकिच्चाइं करेइ । तप णं से कूणिए
कुमारे एएणं महया मणोमाणसिएणं दुक्खेणं अभिभूय
समाणे अन्नया कयाइ अन्तेउरपरियालसंपरिबुडे सभण्ड-
मत्तोवगरणमायाइ रायगिहाओ पडिनिक्खमइ, जेणेव चम्पा
नयरी, तेणेव उवागच्छइ, तत्थ वि णं विडलभोगसमिइ-
समन्नागए कालेणं अप्पसोए जाए यावि होत्था ॥ ३८ ॥

तप णं से कूणिए राया अन्नया कयाइ कालाईए दस
कुमारे सहावेइ । १ रज्जं च ज्ञाय ज्ञणवयं च एकारसमाय
विरिञ्चइ । २ सयमेव रज्जसिंरि करेमाणे पालेमाणे विह-
रइ ॥ ३९ ॥

तत्थ णं चम्पाय नयरीय सेणियस्स रत्तो पुत्ते वेहल्लणाप
 देवीय अत्तप कूणियस्स रत्तो सहोयरे कणीयसेभाया वेहल्ले
 नामं कुमारे होत्था सोमाले जाव सुरुवे । तप णं तस्स वेह-
 ल्लस्स कुमारस्स सेणियणं रत्ता जीवन्तपणं वेव सेयणप
 गन्धहत्थी अट्टारसर्वके हारे पुण्यदिष्टे । तप णं से वेहल्ले
 कुमारे सेयणपणं गन्धहत्थिणा अन्तेउरपरियालसंपरिखुडे
 चम्पं नयरीं मज्झमज्जेणं निगगच्छइ । २ अभिक्खणं २ गङ्गं
 महाणइं मज्जणयं ओयरइ । तप णं सेयणप गन्धहत्थीदेवीओ
 सोण्डाप गिण्हइ, २ अप्पेगइयाओ पुट्टे ठवेइ, अप्पेगइयाओ
 सन्धे ठवेइ, एवं कुम्मे ठवेइ, सीसे ठवेइ, दन्तमुसले ठवेइ,
 अप्पेगइयाओ सोण्डाप गहाय उडुं वेहासं उड्विहइ,
 अप्पेगइयाओ सोण्डागयाओ अन्दोलवेइ, अप्पेगइयाओ
 वन्तन्तरेसु नीणेइ, अप्पेगइयाओ सीभरेणं पहाणेइ, अप्पेगइ-
 याओ अणेगेहिं कीलावणेहिं कीलावेइ । तप णं चम्पाय
 नयरीय सिंघाडगतिगचउक्कचरमहापत्तपहेसु बहुजणो
 अन्नमज्जस्स एवमाइक्खइ, जाव परुवेइ-“एवं खलु, देवाणु-
 प्पिया, वेहल्ले कुमारे सेयणपणं गन्धहत्थिणा अन्तेउर”, तं
 वेव जाव, अणेगेहिं कीलावणपहिं कीलावेइ । तं एस णं
 वेहल्ले कुमारे रत्तसिरिफलं पण्णुभवमाणे विहरइ, नो कूणिय
 राया ” ॥ ४० ॥

तप णं तीसे पउमावईय देवीय इमीसे कहाय लद्धट्ठप
 क्षमाणीय अयमेयारुवे जाय समुण्यज्जित्था--“एवं खलु
 वेहल्ले कुमारे सेयणपणं गन्धहत्थिणा जाव अणेगेहिं कीला-
 वणपहिं कीलावेइ । तं एस णं वेहल्ले कुमारे रत्तसिरिफलं
 पण्णुभवमाणे विहरइ, नो कूणिय राया । तं किं णं अम्हं

रज्जेण वा जाय जणवणं वा, जइ णं अहं सेयणगे गन्ध-
हत्थी नत्थि ? तं सेयं खलु ममं कूणियं रायं एयमट्ठं विन्न-
विण्णं ” सि कट्ठु एयं संपेहेइ । २ जेणेव कूणिण राया, तेणेव
उवागच्छइ, २ करयलं जाव पवंवयासी-“एवं खलु, सामी,
वेहल्ले कुमारे सेयणणं गन्धहत्थिणा जाव अणेगेहि कीला-
वणणहि कीलावेइ । तं किं णं, अहं रज्जेण वा जाय जणवणं
वा, जइ णं अहं सेयणं गन्धहत्थी नत्थि ? ” तए णं से
कूणिण राया पउमावईए देवीए एयमट्ठं नो आढाइ, नो परि-
याणाइ, तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं सा पउमावई देवी
अभिक्षणं २ कूणियं रायं एयमट्ठं विन्नवेइ । तए णं से
कूणिण राया पउमावईए देवीए अभिक्षणं एयमट्ठं विन्न-
विज्जमाणे अज्जाया कयाइ वेहल्लं कुमारसइवेइ, २ सेयणं
गन्धहत्थि अट्ठारसवंकं च हारं जायइ ॥ ४१ ॥

तए णं से वेहल्ले कुमारे कूणियं रायं एयं वयासी-“एवं
खलु, सामी, सेणिणं रत्ता जीवन्तेणं चेव सेयणं गन्ध-
हत्थी अट्ठारसवंके य हारे दिसे । तं जइ णं, सामी, तुभ्भे ममं
रज्जस्स य जाव जणवयस्स य अहं दलयाइ, तो णं अहं
तुभ्भं सेयणं गन्धहत्थि अट्ठारसवंकं च हारं दलयामि ” ।
तए णं से कूणिण राया वेहल्लस्स कुमारस्स एयमट्ठं नो
आढाइ, नो परिजाणइ, अभिक्षणं २ सेयणं गन्धहत्थि
अट्ठारसवंकं च हारं जायइ ॥ ४२ ॥

तए णं तस्स वेहल्लस्स कुमारस्स कूणिणं रत्ता अभि-
क्षणं २ सेयणं गन्धहत्थि अट्ठारसवंकं च हारं, ...“एवं
अविस्सविउकामे णं, गिण्हउकामे णं, उइल्लेउकामे णं ममं
कूणिण राया सेयणं गन्धहत्थि अट्ठारसवंकं च हारं । तं

जाव न उद्दालेइ ममं कूणिण राया, ताव सेयणगं गन्धहत्थि
अट्टारसवंकं च हारं गहाय अन्तेउरपरियालसंपरिखुडे
सभण्डमत्तोवगरणमायाण चम्पाओ नयरीओ पडिनिष्ख-
मिप्ता वेसालीण नयरीण अज्जगं खेडयं रायं उवसंपज्जित्ताणं
विहरत्तिप ” एवं संपेहेइ । २ कूणिथस्स रत्तो अन्तराणि
जाव पडिआगरमाणे२ विहरइ । तए णं से वेहल्ले कुमारे
अन्नया कयाइ कूणियस्स रत्तो अन्तरं जाणइ, सेयणगं गन्ध-
हत्थि अट्टारसवंकं च हारं गहाय अन्तेउरपरियालसंपरिखुडे
सभण्डमत्तोवगरणमायाण चम्पाओ नयरीओ पडिनिष्ख-
मइ । २ जेणेव वेसाली नयरी, तेणेव उवागच्छइ, वेसालीण
नयरीण अज्जगं खेडयं उवसंपज्जित्ताणं विहरइ ॥ ४३ ॥

तए णं से कूणिण राया इमीसे कहाए लड्डेट्टे समाणे
“ एवं खल्लु वेहल्ले कुमारे ममं असंविदिणं सेयणगं गन्ध-
हत्थि अट्टारसवंकं च हारं गहाय अन्तेउरपरियालसंपरिखुडे
जाव अज्जगं खेडयं रायं उवसंपज्जित्ताणं विहरइ । तं सेयं
खल्लु ममं सेयणगं गन्धहत्थि अट्टारसवंकं च हारं दूयं पेसि-
त्तए ” एवं संपेहेइ । २ दूयं सद्दावेइ, २ एवं वयासी—
“ गच्छह णं तुमं, देवाणुप्पिया, वेसालिं नयारि । तत्थ णं
तुमं ममं अज्जं खेडगं रायं करयल ” वद्धावेत्ता एवं वयासी—
“ एवं खल्लु, सामी, कूणिण राया विअवेइ—एस्स णं वेहल्ले
कुमारे कूणियस्स रत्तो असंविदिणं सेयणगं अट्टारसवंकं
च हारं गहाय हव्वमाण । तए णं तुन्ने, सामी, कूणियं रायं
अणुगिण्हमाणा सेयणगं अट्टारसवंकं च हारं कूणियस्स
रत्तो पच्चप्पिण्ह, वेहल्लं कुमारं च पेसेइ ” ॥ ४४ ॥

तए णं से तूप कूणिणं...करयलं जाव पडिसुणिप्ता

जेणेच सय गिहे तेणेच उवागच्छइ । २ जहा चित्तो जाव,
 वद्दावेत्ता एवं वयासी—“ एवं खलु, सामी, कूणिण राया
 विन्नवेइ—‘ एस णं वेहल्ले कुमारे, तहेव भाणियव्वं जाव,
 वेहल्लं कुमारं पेसेइ ’ ” । तए णं से चेइए राया तं दूयं एवं
 वयासी—“ जह खेव णं, देवाणुप्पिया, कूणिण राया सेणि-
 यस्स रत्तो पुत्ते चेह्णाय देवीए अत्तए ममं नत्तुए, तहेव णं
 वेहल्ले वि कुमारे सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेह्णाय देवीए
 अत्तए मम नत्तुए । सेणिणं रत्ता जीवन्तेणं चेव वेहल्लस्स
 कुमारस्स सेयणगे गन्धहत्थी अट्टारसवकं य हारे पुं-
 विइण्णे । तं जइ णं कूणिण राया वेहल्लस्स रत्तस्स य जण-
 वयस्स य अज्जं दलयइ, तो णं अहं सेयणगं अट्टारसवकं
 हारं च कूणियस्स रत्तो पच्चप्पिणामि, वेहल्लं च कुमारं
 पेसेमि” । तं दूयं सक्कारेइ संमाणेइ पडिविसज्जेइ ॥ ४५ ॥

तए णं से दूए चेइएणं रत्ता पडिविसज्जिए संमाणे जेणेच
 खाउग्घण्टे आसरहे, तेणेच उवागच्छइ, २ चाउग्घण्टं आस-
 रहं दुक्कइ, वेसालि नयरि मज्झमज्जेणं निगळइ । २
 सुमेहि वसहीहि पायरासेहि जाव वद्दावेत्ता एवं वयासी—
 “ एवं खलु, सामी, चेइए राया आणवेइ—‘ जह खेव णं
 कूणिण राया सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेह्णाय देवीए अत्तए
 मम नत्तुए, तं चेव भाणियव्वं जाव, वेहल्लं च कुमारं पेसेमि’ ।
 तं न देइ णं, सामी, चेइए राया सेयणगं अट्टारसवकं हारं
 च, वेहल्लं च नो पेसेइ ” ॥ ४६ ॥

तए णं से कूणिण राया दोखं पि दूयं सद्दावेत्ता एवं
 वयासी—“ गळइ णं तुमं, देवाणुप्पिया, वेसालि नयरि ।

सत्थं णं तुमं मम अज्झगं चेद्वगं रायं, जाव एवं वयासी—
एवं खल्लु, सामी, कूणिए राया विधवेइ—‘जाणि काणि
रयणाणि समुप्पज्जन्ति, सन्वाणि ताणि रायकुलगामीणि ।
सेणियस्स रञ्जो रज्जसिरिं करेमाणस्स पालेमाणस्स दुवे
रयणा समुप्पज्जा, तं जहा—सेयणए गन्धहत्थी, अट्टारसवकं
हारे । तं णं तुम्हे, सामी, रायकुलपरंपरागयं ठिइयं अलो-
चेमाणा सेयणगं गन्धहत्थि अट्टारसवकं च हारं कूणियस्स
रञ्जो पञ्चाप्पिणह, वेहल्लं कुमारं पेसेह ’ ” ॥ ४७ ॥

तए णं से दूए कूणियस्स रञ्जो, तहेव जाव वद्धावेत्ता एवं
वयासी—“एवं खल्लु, सामी, कूणिए राया विधवेइ—‘जाणि
काणि, जाव वेहल्लं कुमारं पेसेह’ ” । तए णं से चेद्वए राया
तं दूयं एवं वयासी—“अहं चेव णं, देवाणुप्पिया, कूणिए
राया सेणियस्स रञ्जो पुत्ते चेल्लणाए देवीए अत्तए, जहा
पदमं जाव, वेहल्लं च कुमारं पेसेमि ” । तं दूयं सक्कारेइ
संमाणेइ पड्डिविसज्जेइ ॥ ४८ ॥

तए णं से दूए जाव कूणियस्स रञ्जो वद्धावेत्ता एवं
वयासी—“चेद्वए राया आणवेइ—‘अहं चेव णं, देवाणु-
प्पिया, कूणिए राया सेणियस्स रञ्जो पुत्ते चेल्लणाए देवीए
अत्तए, जाव वेहल्लं कुमारं पेसेमि ’ । तं न देह णं, सामी,
चेद्वए राया सेयणगं गन्धहत्थि अट्टारसवकं च हारं, वेहल्लं
कुमारं नो पेसेह ” ॥ ४९ ॥

तए णं से कूणिए राया तस्स दूयस्स अन्तिए ययमहुं
सोच्चा निसम्म आसुरुत्ते जाव मिसिमिसेमाणे तच्चं दूयं
सद्धावेइ, २ एवं वयासी—“गच्छह णं तुमं, देवाणुप्पिया,

वेसालीप नयरीप चेडगस्स रत्नो वामेण पापणं पायवीढं
अकमाहि, २ कुन्तग्गेण लेहं पणावेहि । २ आसुरुत्ते जाव
मिसिमिसेमाणे तिथलियं भिडडिं निडाले साहट्टु चेडगं रायं
एवं वयासी—‘ हं भो चेडगराया, अपत्थियपत्थिया, दुरस्स’
आव ‘परिवज्जिया, एस णं कूणिप राया आणवेइ-पञ्चप्पि-
णाहि णं कूणियस्स रत्नो सेयणगं अट्टारसवकं च हारं,
वेहल्लं च कुमारं पेसेहि, अहय जुद्धसज्जे चिट्ठाहि । एस णं
कूणिप राया सवले सवाहणे सखन्धावारे णं जुद्धसज्जे इह
हव्वभागच्छइ ’” ॥ ५० ॥

तप णं से दूप करयल’, तहेव जाव, जेणेव चेडप रायां,
तेणेव उवागच्छइ । २ करयल’ जाव घट्ठावेत्ता एवं वयासी—
“एस णं, सामी, ममं विणयपडिक्खत्ती । इयाणिं कूणियस्स
रत्नो आण” स्ति चेडगस्स रत्नो वामेणं पापणं पायवीढं
अकमाहि । २ आसुरुत्ते कुन्तग्गेण लेहं पणावेइ, तं चेव
‘सखल्लसन्धावारे णं इह हव्वभागच्छइ ’” ॥ ५१ ॥

तप णं से चेडप राया तस्स दूयस्स अन्तिप पयमट्ठं
सोच्चा निसम्म आसुरुत्ते जाव साहट्टु एवं वयासी—“न
अप्पिणामि णं कूणियस्स रत्नो सेयणगं अट्टारसवकं हारं,
वेहल्लं च कुमारं नो पेसेमि, एस णं जुद्धसज्जे चिट्ठामि ” । तं
दुयं असक्कारियं असंमाणियं अवदारेणं निच्छुहावेइ ॥ ५२ ॥

तप णं से कूणिप राया तस्स दूयस्स अन्तिप पयमट्ठं
सोच्चा निसम्म आसुरुत्ते कालाईप दस कुमारे सहावेइ, २
एवं वयासी—“एवं खलु, देवाणुप्पिया, वेहल्ले कुमारे ममं
असंविदिणं सेयणगं गग्घहत्थि अट्टारसवकं हारं अन्तेउरं

सभण्डं च गहाय चम्पावो निक्खमइ, २ वेसालि अज्जगं
जाव उवसंपज्जित्तणं विहरइ । तए णं मए सेयणगस्स
गन्धहत्थिस्स अट्टारसवंकस्स अट्टए दूया पेसिया । ते य
वेडएण रत्ता इमेण कारणेणं पडिसेहिन्ता अदुत्तरं च णं ममं
तस्से दूए अस्सकारिए असंमाणिए अवहारेणं निच्छुहावेइ ।
तं सेयं जल्लु, देवाणुप्पिया, अमहं वेडगस्स रत्तो अंसं निणिह-
त्तए ” । तए णं कालाईया दस कुमारा कूणियस्स रत्तो एय-
मट्टं विणएणं पडिस्सुणेन्ति ॥ ५३ ॥

तए णं से कूणिए राया कालाईए दस कुमारे एवं वयासी-
“ गच्छइ णं तुम्हे, देवाणुप्पिया, सपसु सपसु रज्जेसु; पत्तेयं
पत्तेयं प्हाया जाव ” पायच्छित्ता हत्थिखन्धवरगया पत्तेयं
पत्तेयं तिहिं दन्तिसहस्सेहिं एवं तिहिं रहसहस्सेहिं तिहिं
आससहस्सेहिं तिहिं मणुस्सकोडीहिं सद्धिं संपरिवुद्धा सन्धि-
दूए जाव रवेणं सएहिन्तो २ नयरेहिन्तो पडिनिक्खमइ, २
ममं अन्तियं पाउवभवइ ” । तए णं ते कालाईया दस कुमारा
कूणियस्स रत्तो एयमट्टं सोब्बा सपसु सपसु रज्जेसु पत्तेयं
रणहाया जाव तिहिं मणुस्सकोडीहिं सद्धिं संपरिवुद्धा सन्धि-
दूए जाव रवेणं सएहिन्तो २ नयरेहिन्तो पडिनिक्खमन्ति,
२ जेणेव अक्का जणवए, जेणेव चम्पा नयरी, जेणेव कूणिए
राया, तेणेव उवागया करयलं जाव वद्धावेन्ति ॥ ५४ ॥

तए णं से कूणिए राया कोहम्बियपुरिसे सदावेइ, २ एवं
वयासी-“ खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, आभिसेकं हत्थि-
रयणं पडिक्कप्पेइ, हयगयरहजोहच्चाडरङ्गिणि सेणं संनाहेइ,
ममं एयमाणसियं पञ्चप्पिणइ, ” जाव पञ्चप्पिणन्ति । तए णं

से कृणिय राया जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छइ, जाव पडिनिगाच्छिता जेणेव बाहिरिया उचट्टाणसाला जाव नर-
वई, दुरुढे ॥ ५५ ॥

तए णं से कृणिय राया तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जाव रवेणं
चम्पं नयरिं भज्जंमज्जेणं निगाच्छइ । २ जेणेव कालाईया
दस कुमारा तेणेव उवागच्छइ । २ कालाईयहिं दसहिं कुमा-
रेहिं सद्धि एगथो मेलायन्ति । तए णं से कृणिय राया
तेत्तीसाए दन्तिसहस्सेहिं तेत्तीसाए आससहस्सेहिं तेत्ती-
साए रत्तसहस्सेहिं तेत्तीसाए मणुस्सकोडीहिं सद्धि संप-
रिखुडे सविट्ठीए जाव रवेणं सुभेहिं वसईहिं सुभेहिं पायरा-
सेहिं नाइविगिट्ठेहिं अन्तरावासेहिं वसमाणे २ अक्खज्जणव-
यस्स भज्जंमज्जेणं जेणेव विदेहे जणवय, जेणेव वेसाली
मयरी, तेणेव पद्दारेत्थ गमणाए ॥ ५६ ॥

तए णं से वेडए, राया इमीसे कहाए लब्धे समणे नव
मल्लई नव लेच्छई कासीकोसलगा अट्टारस वि गणरायाणो
सद्दावेइ, २ एवं वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, वेहल्ले
कुमारे कृणियस्स रत्तो असंविदिपणं सेयणगं अट्टारसवंकं
च हारं गहाय इहं हव्वमागय । तए णं कृणियणं सेयणगस्स
अट्टारसवंकस्स य अट्टाए तथो दूया पेसिया । ते य मए
इमेणं कारणेणं पडिसेहिया । तए णं से कृणिय ममं पयमट्ठं
अपडिसुजमाणे चाउरक्किणीए सेणाए सद्धि संपरिखुडे जुज्ज-
सज्जे इहं हव्वमागच्छइ । तं किं णं, देवाणुप्पिया, सेयणगं
अट्टारसवंकं कृणियस्स रत्तो पञ्चप्पिणामो ? वेहल्लं कुमारं
पेसेमो ? उदाहु जुज्झित्था ? ” तए णं नव मल्लई नव लेच्छई
कासीकोसलगा अट्टारस वि गणरायाणो वेडगं रायं एवं

वयासी-“ न एयं, सामी, जुत्तं वा पत्तं वा रायसरिसें वा-
जं णं सेयणं अट्टारसवंकं कूणिणस्स रज्जो पञ्चप्पिणिज्जइ,
वेहल्ले य कुमारे सरणागए पेसिज्जइ । तं जइ णं कूणिण राया
खाउरक्किणीए सेणाए सद्धिं संपरिवुडे जुद्धसज्जे इहं हव्व-
मागच्छइ, तए णं अग्गे कूणिणं रज्जा सद्धिं जुज्झामो” ॥ ५७ ॥

तए णं से खेइए राया ते नव मल्लई नव लेच्छई कासी-
कोसलगा अट्टारस वि गणरायाणो एवं वयासी-“ जइ णं,
देवाणुप्पिया, तुम्हे कूणिणं रज्जा सद्धिं जुज्झइ, तं गच्छह
णं, देवाणुप्पिया, सएसु २ रज्जेसु ण्हाया, जहा कालाईया,”
जाव जएणं विजएणं वद्धावेन्ति । तए णं से खेइए राया
कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ, २ एवं वयासी-“ आभिसेकं,
जहा कूणिण,” जाव दुरुडे ॥ ५८ ॥

तए णं से खेइए राया तिहिं दन्तिसहस्सेहिं, जहा कूणिण,
जाव वेसालि नयरि मज्झमंज्जेणं निग्गच्छइ । २ जेणेव ते
नव मल्लई नव लेच्छई कासीकोसलगा अट्टारस वि गण-
रायाणो, तेणेव उवागच्छइ । तए णं से खेइए राया सत्ता-
वन्नाए दन्तिसहस्सेहिं सत्तावन्नाए आससहस्सेहिं सत्ता-
वन्नाए रहसहस्सेहिं सत्तावन्नाए मणुस्सकोडीहिं सद्धिं सं-
परिवुडे सव्विट्ठीए जाव रवेणं सुभेहिं वसहीहिं पायरासेहिं
भाविमिट्ठेहिं अन्तरेहिं वसमाणे २ विदेहं जणधयं मज्झ-
मंज्जेणं जेणेव देसपन्ते, तेणेव उवागच्छइ, २ खन्धावार-
निवेसणं करेइ, २ कूणिणं रायं पडिवालमाणे जुद्धसज्जे
विट्ठइ ॥ ५९ ॥

तए णं से कूणिण राया सव्विट्ठीए जाव रवेणं जेणेव देस-

पन्ते, तेणेव उवागच्छइ, २ चेडयस्स रणो ओयणस्तारियं
सन्धावारनिवेशं करेइ ॥ ६० ॥

तए णं ते दोसि वि रायाणो रणभूमिं सज्जावेन्ति, २ रण-
भूमिं जयन्ति । तए णं से कूणिए राया तेसीसाए दन्तिसह-
स्सेहिं जाव मणुस्सकोडीहिं गरुलवूहं रएइ, २ गरुलवूहेणं
रहमुसलं संगामं उवायाए । तए णं से चेडगे राया सत्ता-
वचाए दन्तिसहस्सेहिं जाव सत्तावचाए मणुस्सकोडीहिं
सगडवूहं रएइ, २ सगडवूहेणं रहमुसलं संगामं उवायाए ।
तए णं ते दोण्ह वि राईणं अणीया संनइ^१ जाव गहिया-
उहपहरणा मंगतिएहिं फलएहिं निकट्टाहिं असीहिं अंसा-
गएहिं तोणेहिं सजीवेहिं धणूहिं समुक्खित्तेहिं सरेहिं समु-
ल्लालियाहिं डावाहिं ओसारियाहिं ऊरुघण्टाहिं छिप्पत्तरेणं
वज्रमाणेणं महया उक्किट्ठसीहनायबोलकलकलरवेणं समु-
हरवभूयं पिव करेमाणा सन्विड्डीए जाव रवेणं हयगया हय-
गएहिं गयगया गयगएहिं रहगया रहगएहिं पायत्तिया पाय-
त्तिएहिं अन्नमन्नेहिं सद्धिं संपलमा यावि होत्था । तए णं ते
दोण्ह वि रायाणं अणीया नियगसामीसासणाणुरत्ता महया
अणक्खयं अणवहं अणप्पमहं अणसंवट्ठकप्पं नच्चन्तकवन्ध-
वारमीमं रहिरकइमं करेमाणा अन्नमन्नेणं सद्धिं जुज्झन्ति
॥ ६१ ॥

तए णं से काले कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जाव मणुस-
कोडीहिं गरुलवूहेणं एक्कारसमेणं सन्धेणं कूणिणं रत्ता
सद्धिं रहमुसलं संगामं संगामेमाणे हयमहिच^२, जहा मग-

यया कालीय देवीय परिकहियं, जाव जीवियाओ अवरो-
वेइ ॥ ६२ ॥

“ तं एयं खलु, गोयमा, काले कुमारे परिसपरहिं आर-
म्भेहिं जाव परिसपरणं असुभकडकम्मपन्मारेणं कालमासे
कालं किञ्चा चउत्थीय पङ्कप्पभाप पुढवीय हेमाभे नरथ नेर-
इयत्ताए उववन्ने ” ॥ ६३ ॥

“ काले णं, भन्ते, कुमारे चउत्थीय पुढवीय...अणन्तरं
उव्वट्टित्ता कहिं गच्छिहिइ कहिं उव्वज्जिहिइ ? ” “ गोयमा,
मक्षाविदेहे चासे जाइं कुलाइं भवन्ति अद्दाइं, जहा द्दपइओ
जाव सिज्झिहिइ दुज्झिहिइ जाव भन्तं काहिइ ” ॥ ६४ ॥

“ तं एवं खलु, जम्बू, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं
निरयावलियाणं पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते ॥ ६५ ॥

॥ पढमं अज्झयणं सम्मत्तं ॥ १११ ॥

“ जइ णं, भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेणं निरयावलियाणं
पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते, दोब्बस्स णं, भन्ते,
अज्झयणस्स निरयावलियाणं समणेणं भगवया जाव संप-
त्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ? ” “ एवं खलु, जम्बू ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं चम्पा नामं नयरी होत्था ।
पुण्णभदे चेइए । कूणिए राया । पउमायई देवी । तत्थ णं
चम्पाए नयरीए सेणियस्स रओ मज्जा कूणियस्स रओ चुल्ल-

माडया सुकाली नामं देवीं होत्या सुकुमाला । तीसे
 णं सुकालीं देवीं पुसे सुकाले नामं कुमारे होत्या सुकु-
 माले । तए णं से सुकाले कुमारे अन्नया कथाइ तिहिं दन्ति-
 सहस्सेहिं, जहा कालो कुमारो, निरवसेसं तं चेव भाणि-
 यव्वं जाव महाविदेहे वासे—अन्तं काहिइ ॥ ६६ ॥

॥ वीर्य अज्झयणं सम्मत्तं ॥ ११२ ॥

एवं सेसा वि अट्ट अज्झयणा नेयव्वा पढमसरिसा, नधरं
 मायाओ सरिस नामाओ ॥ ६७ ॥

॥ निर्यावल्याओं सम्मत्त/ओं ॥

॥ निक्खेवो सव्वेसिं भाणियव्वो तथा ॥

॥ पढमो वग्गो सम्मत्तो ॥

॥ कप्पवडिसियाओ ॥

“अइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं उव-
 ज्जाणं पढमस्स वग्गस्स निरयावलियाणं अयमट्ठे पञ्चत्ते,
 दोषस्स णं, भन्ते, वग्गस्स कप्पवडिसियाणं समणेणं जाव
 संपत्तेणं कइ अज्झयणा पञ्चत्ता?” “एवं खलु, जम्बू,
 समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं कप्पवडिसियाणं दस अज्झ-
 यणा पञ्चत्ता । तं अहा-पउमे १, महापउमे २, भदे ३, सुभदे
 ४, पउमभदे ५, पउमसेणे ६, पउमगुम्मे ७, नलिणिगुम्मे ८,
 आणन्दे ९, नन्दणे १० ।” “अइ णं, भन्ते, समणेणं जाव
 संपत्तेणं कप्पवडिसियाणं दस अज्झयणा पञ्चत्ता, पढमस्स
 णं, भन्ते, अज्झयणस्स कप्पवडिसियाणं समणेणं भगवया
 जाव के अट्ठे पञ्चत्ते ?” “एवं खलु, जम्बू” ॥ ६८ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं चम्पा नामं नयरी होत्था ।
 पुण्णभदे चेइए । कूणिए राथा । पउमावई देवी । तत्थ णं
 चम्पाय नयरीए सेणियस्स रत्तो मज्जा कूणियस्स रत्तो चुल-
 माडया काली नामं देवी होत्था सुउमाला । तीसे णं कालीए

१ The Mss. give indiscriminately कप्पवडिसिया or

“वडिसिया or वडिसिया.

देवीए पुते काले नामं कुमारे होत्या सुउमाले । तस्स णं कालस्स कुमारस्स पउमावई नामं देवी होत्या, सोमाला जाव विहरइ ॥ ६९ ॥

तए णं सा पउमावई देवी अन्नया कयाइ तंसि तारिस्स-
गंसि वासधरंसि अधिन्तरओ सचित्तकस्मे जाव सीहं सु-
मिणे पासिजाणं पडिवुद्धा । एवं जम्मणं, जहा महाबलस्स,
जाव नामधेज्जं—“ जम्हा णं अम्हं इमे दारए कालस्स
कुमारस्स पुत्ते पउमावईए देवीए अत्तए, तं होउ णं अम्हं
इमस्स दारगस्स नामधेज्जं पउमे पउमे ” । सेसं जहा महा-
बलस्स । अट्ठओ दाओ । जाव उण्णि पासायवरगए विहरइ ।
सामी समोसरिए । परिसा निग्गया । कूणिए निग्गए । पउमे
धि, जहा महाबले, निग्गए । तहेव अम्मापिइआपुच्छणा,
जाव पन्वइए अणगारे जाए जाव गुत्तवम्भयारी ॥ ७० ॥

तए णं से पउमे अणगारे समणस्स भगवओ महावीरस्स
तहारूवाणं धेराणं अन्तिए सामाइयमाइयाइं पक्कारस्स अक्काइं
अहिज्जइ । २ वट्ठहिं चउत्थछट्ठुमं जाव विहरइ ॥ ७१ ॥

तए णं से पउमे अणगारे तेणं ओरांलेणं, जहा मेहो,
तहेव धम्मजागरिया, चिन्ता । एवं जहेव मेहो तहेव समणं
भगवं आपुच्छिन्ता विउले जाव पाओवगए समाणे तहा-
रूवाणं धेराणं अन्तिए सामाइयमाइयाइं पक्कारस्स अक्काइं,
बहुपडिपुण्णाइं पञ्च दासाइं सामण्णपरियाए । मासियाए
संलेहणाए सट्ठि भत्ताइं । आणुपुब्बीए कालगए । धेरा
ओतिण्णा । भगवं गोयमे पुच्छइ, सामी कहेइ, जाव सट्ठि

भत्ताई अणसणाए छेइत्ता आलोइयवडिक्कन्ते उडुं चन्दिम-
सोइम्मे कप्पे देवत्ताए उववन्ने । दो सागराई ॥ ७२ ॥

“से णं, भन्ते, पउमे देधे ताओ देवलोगाओ आउक्खयणं” ।
पुच्छा । “गोयमा, महाविदेहे वासे, अहा ददपइओ, जाव
अन्तं काहिइ” । “तं एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव संप-
त्तेणं कप्पवडिसियाणं पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते
सि वेमि ॥ ७३ ॥

पढमं अज्झयणं ॥ २।१ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं कप्प-
वडिसियाणं पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते, दोच्चस्स
णं, भन्ते, अज्झयणस्स के अट्ठे पन्नत्ते ? ” “एवं खलु,
जम्बू” ॥ ७४ ॥

तेणं कालेणं २ चम्पा नामं नयरी होत्था । पुण्णमहे चेइए ।
कूणिए राया । पउमाधई देवी । तत्थ णं चम्पाए नयरीए
सोणियस्स रओ भद्धा कूणियस्स रओ सुल्लमाउया सुकाली
नामं देवी होत्था । तीसे णं सुकालीए पुत्ते सुकाले नामं
कुमारे । तस्स णं सुकालस्स कुमारस्स महापउमा नामं
देवी होत्था सुउमाला ॥ ७५ ॥

तए णं सा महापउमा देवी अन्नया कयाइ तंसि तारि-
सगंसि, एवं तहेव, महापउमे नामं दारए, आव सिज्झिहिइ ।
नवरं ईसाणे कप्पे उववाओ । उक्कोसट्ठिईओ । निक्खेवो ॥ ७६ ॥

॥ नीयं अज्झयणं ॥ २।२ ॥

एवं सेसा वि अट्ठ नेयव्वा । मायाओ सारिस नामाओ ।
कालाईणं दसण्हं पुत्ता आणुपुब्बीए—

दोण्हं च पञ्च चत्तारि तिण्हं तिण्हं च होन्ति तिण्णोष ।

दोण्हं च दोक्षि वासा सेणियनत्तूण परिधाओ ॥ १ ॥

उववाओ आणुपुब्बीए-पढमो सोहम्मो, बिइओ ईसाणे,
सहओ सणकुमारे, चउत्थो भाहिन्दे, पञ्चमो बम्मलोए, छट्ठो
लन्तए, सत्तमो महासुक्को, अट्ठमो सहस्सारे, नवमो पाणए,
दसमो अञ्चए । सव्वत्थ उक्कोसट्ठिई भाणियव्वा । महाविदेहे
सिद्धे ॥ ७७ ॥

॥ कण्वविंदितियाओ सम्मत्ताओ ॥

॥ बीओ बग्गो सम्मत्तो ॥ २ ॥

III

॥ पुष्पिकाग्रो ॥

“ जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं उवक्काणं वोच्चस्स कप्पवड्डिसियाणं अयमेट्ठे पन्नसे, तच्चस्स णं, भन्ते, वग्गस्स उवक्काणं पुष्पिकाणं के अट्ठे पन्नसे ? ” “ एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव संपत्तेणं उवक्काणं तच्चस्स वग्गस्स पुष्पिकाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता । तं जइ—

चन्दे सूरु सुक्के बहुपुत्तिय पुण्ण माणिमहे य ।

दत्ते सिवे बले या अणादिए चेव बोद्धव्वे ॥ ”

“ जइ णं, भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेणं पुष्पिकाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता, पढमस्स णं, भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नसे ? ” “ एवं खलु, जम्बू ” ॥ ७८ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नयरे । गुणसिलए चेइए । सेणिए राथा । तेणं कालेणं २ सामी समोसडे, परिस्ता निग्गया । तेणं कालेणं २ चन्दे जोइसिन्दे जोइसरया चन्दवड्डिसए विमाणे सभाए सुहम्माए चन्दंसि सीहासणांसि खउहिं सामाणियसाहस्सीहिं जाव विहरइ । इमं ख णं केवलकणं जम्बुदीपं दीवं विउलेणं ओहिणा आभोएमाणे २ पासइ, २

समणं भगवं महावीरं, जहा सूरियामे, आभिओगं देवं
सहावेत्ता जाव सूरिन्दाभिगमणजोमं करेत्ता तमाणत्तियं
पच्चप्पिणन्ति । सुसरा घण्टा, जाव चिउल्लवेणा । नवरं जाण-
धिमाणं जोयणसहस्सवित्थिण्णं अद्धतेचट्ठिजोयणसमूसियं,
महिन्दज्जओ पणुवीसं जोयणमूसिओ, सेसं जहा सूरिया-
भस्स, जाव आगओ । नट्टविही । तहेव पडिगओ ॥ ७९ ॥

“भन्ते” त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं... “भन्ते” ।
पुच्छ । कूडागारसाला । सरीरं अणुपविट्ठा । पुल्लभवो ।
“एवं खलु, गोयमा” ॥ ८० ॥

तेणं कालेणं २ सावत्थी नामं नयरी होत्था । कोट्टप चेहए ।
तथ णं सावत्थीए अक्कई नामं गाहावई होत्था अट्टे जाव.
अपारिभूए । तए णं से अक्कई गाहावई सावत्थीए नयरीए.
बहुणं नगरनिगमं... जहा आणन्दो ॥ ८१ ॥

तेणं कालेणं २ पासे णं अरहा पुरिसादाणीए आङ्गरे,
जहा महावीरो, नलुस्सेहे सोलसेहिं समणसाहस्सीहिं अट्टती-
साए अज्जियासहस्सेहिं जाव कोट्टप समोसडे । परिसा
निग्गया ॥ ८२ ॥

तए णं से अक्कई गाहावई इमीसे कहाए लद्धट्टे समाणे
हट्टे, जहा कप्पिओ सेट्ठी तहा निगगळ्ळइ जाव पज्जुवासइ ।
धम्मं सोळा निसम्म, जं नवरं, “देवाणुप्पिया, जेट्ठपुत्तं
कुहुम्बे ठावेमि । तए णं अहं देवाणुप्पियाणं जाव पव्वयामि” ॥
जहा गक्कवत्ते तहा पव्वइए जाव गुत्तयम्मयारी ॥ ८३ ॥

तए णं से अक्कई अणगारे पासस्स अरहओ तहारुवाणं
थेराणं अन्तिए सामाइयमाइयाहं एक्कारस अक्काइं अहिज्जइ ।
२ बहूहिं चउत्थ” जाव भावेमाणे बहूइं वासाइं सामणपरि-

यागं पाउणइ । २ अज्झमासियाए संलेहणाए तीसं भत्ताई
अणसणाए छेहत्ता विराहियसामण्णे कालमासे कालं किञ्चा
चन्दवर्द्धिसए विमाणे उववाइयाए सभाए देवसयणिज्जंसि
देवदूसन्तरिए चन्दे जोइसिन्दत्ताए उववसे ॥ ८४ ॥

सए णं से चन्दे जोइसिन्दे जोइसिराया अहुणोववसे
समाणे पञ्चविहाए पज्जत्तीए पज्जत्तीभावं गच्छइ, तं जहा—
आहारपज्जत्तीए सरीरपज्जत्तीए इन्दियपज्जत्तीए सासोसास-
पज्जत्तीए भासामणपज्जत्तीए ॥ ८५ ॥

“चन्दस्स णं, भन्ते, जोइसिन्दस्स जोइसरओ केवइयं
कालं ठिई पन्नत्ता ?” “गोयमा, पलिओवमं वाससयसहस्स-
मध्महिंयं । एवं खलु, गोयमा, चन्दस्स जाव जोइसरओ सा
दिञ्चा देविड्डी...” । “चन्दे णं, भन्ते, जोइसिन्दे जोइसरया
ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं चइत्ता कहिं गच्छिहिइ ?”
“गोयमा, महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ ” ॥ ८६ ॥

निक्खेवओ ॥ ३ ॥ ५ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव पुप्फियाणं पइ-
मस्स अउज्झयणस्स जाव अयमट्ठे पन्नसे, दोक्खस्स णं, भन्ते,
अउज्झयणस्स पुप्फियाणं समणेणं भगवया जाव संपसेणं के
अट्ठे पन्नत्ते ?” “एवं खलु, जम्भू ” ॥ ८७ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नामं नयरे । गुणसिल्लए खेइए ।
सेणिए राया । समोसरणं । जहा चन्दो तहा सूर्यो वि
आगओ, जाव नट्टविहिं उववसित्ता पडिगओ । पुव्वभव-
पुच्छा । सावत्थी नयरी । सुणइहे नामं गाहावई होत्था,
अट्ठे, जहेव अकई जाव विहरइ । पासो समोसदो, अहा-

अङ्गई तहेव पळ्ळइय, तहेव विराहियसामण्णे, जाव महावि-
देहे वासे सिज्जिहहि जाव अन्तं करेहिइ ॥ ८८ ॥

निक्खेवओ ॥ ३ ॥ २ ॥

उक्खेवओ ॥ ३ ॥ २ ॥

रायगिहे नयरे । गुणसिल्लए चेहए । सेणिए राया । सामी
समोसडे । परिसा निग्गया । तेणं कालेणं २ सुक्के महग्गहे
सुक्कवड्डिसए विमाणे सुक्कंसि सीद्दासणंसि चउहिं सामा-
णियसाहस्सीहिं, जहेव चन्दो तहेव आगओ, नट्टविहिं उवदं-
सित्ता पडिगओ । “ भन्ते ” सि । कूढागारसाला । पुळ्ळ-
भवपुच्छा । “ एवं खलु, गोयमा ” ॥ ८९ ॥

तेणं कालेणं २ वाणारसी नामं नयरी होत्या । तत्थ णं
वाणारसीए नयरीए सोमिले नामं माहणे परिवसइ अङ्गे जाव
अपरिमूए रिडब्बेयं जाव सुपरिनिट्ठिए । पासे समोसडे ।
परिसा पळ्ळवास्तइ ॥ ९० ॥

तए णं तस्स सोमिलस्स माहणस्स इमीसे कहाए लद्ध-
ट्ठस्स समाणस्स इमे पयारूवे अज्झत्थिए—“ एवं पासे
अरहा पुरिसादाणीए पुज्याणुपुर्थिव जाव अम्बसालवणे विह-
रइ । तं गच्छामि णं पासस्स अरहओ अन्तिए पाउम्भवामि ।
इमाइ च णं पयारूवाइ अट्ठाइं हेऊइं...” जहा पण्णत्तीए ।
सोमिलो निग्गओ खण्डियविहुणो जाव एवं वयासी—“ अत्ता
ते, भन्ते ? जवणिज्जं च ते ? ” पुच्छा । “ सरिसवया मात्ता
कुलत्था एगे भवं ? ” जाव संभुद्धे सावगधम्मं पडिवाञ्जित्ता
पडिगाए ॥ ९१ ॥

तए णं पासे णं अरहा अन्नया कयाइ वाणारसीओ नयरीओ
अम्बसालवणाओ चेइयाओ पडिनिक्खमइ, २वहिया जणवय-

विहारं विहरद् । तप णं से सोमिले माहणे अन्नया कयाइ
असाहुदंसणेण य अपज्जुवासणयाए य मिच्छत्तपज्जवेहिं
परिवट्टमाणेहिं २ सम्मत्तपज्जवेहिं परिहायमाणेहिं मिच्छत्तं
च पडिबन्ने ॥ ९२ ॥

तप णं तस्स सोमिलस्स माहणस्स अन्नया कयाइ पुब्बर-
त्तावरत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियं जागरमाणस्स अय-
मेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्झित्था—“ एवं खलु अहं
वाणारसीए नयरीए सोमिले नामं माहणे अन्नन्तमाहणकुल-
प्पसूए । तप णं मए वयाइ चिण्णाहं, वेया य अहीया, दारा
आहिया, पुत्ता जणिया, इहीओ समानीयाओ, पसुबन्धा कया,
जन्ना जेह्वा, दधिसूणा दिघ्वा, अतिही पूइया, अग्गी हूया, जूवां
निबिस्सत्ता । तं सेयं खलु मम इयाणि कल्लं जाव जलन्ते
वाणारसीए नयरीए बहिया बहवे अम्बारामा रोवावित्तए,
एवं माडलिक्का बिल्ला कविट्ठा चिञ्चा पुप्फारामा रोवावित्तए”
एवं संपेहेइ । २ कल्लं जाव जलन्ते वाणारसीए नयरीए बहिया
अम्बारामे य जाव पुप्फारामे य रोवावेइ । तप णं बहवे
अम्बारामा य जाव पुप्फारामा य अणुपुब्बेणं सारविज्ज-
माणा संगोविज्जमाणा संबद्धिज्जमाणा आरामा जाया किण्हा
किण्होभासा जाव रम्मा महामेहनिक्कुरम्बभूया पत्तिया
पुण्फिया फलिया हरियगरेरिज्जमाणा सिरिया अह्व २ उव-
सेमेमाणा २ चिट्ठन्ति ॥ ९३ ॥

तप णं तस्स सोमिलस्स माहणस्स अन्नया कयाइ पुब्बर-
त्तावरत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियं जागरमाणस्स अय-
मेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्झित्था—“ एवं खलु अहं

वाणारसीए नयरीए सोमिले नामं माहणे अखन्तमाहणकुल-
 प्सूए । तए णं मए वयाइं विण्णाइं जाव जूवा निक्खित्ता ।
 तए णं मए वाणारसीए नयरीए बहिया बहवे अम्बारामा जाव
 पुष्कारामा य रोवाविया । तं सेयं खलु ममं इयाणि कल्लं
 जाव जलन्ते सुबहुं लोहकडाहकहुच्छुयं तम्बियं तावसभण्डं
 घडावेत्ता विउलं असणं पाणं साहमं साहमं.....मित्तनाइं
 आमन्तेत्ता तं मित्तनाइनियमं.....विउलेणं असणं जाव
 संमाणेत्ता तस्सेव मित्तं जाव जेट्ठपुत्तं कुहुम्ये ठवेत्ता तं
 मित्तनाइं जाव आपुच्छित्ता सुबहुं लोहकडाहकहुच्छुयं
 तम्बियं तावसभण्डं गहाथ जे इमे गङ्गाकूला वाणपत्था
 तावसा भवन्ति, तं अहा-होत्तिया पोत्तिया कोत्तिया जणईं
 सहुईं घालईं हुम्मउट्ठा दन्तुक्खलिया उम्मज्जगा संमज्जगा
 निमज्जगा संपक्खालगा दक्खिणकूला उत्तरकूला संखधमा
 कूलधमा मिथलुद्धया इत्थितावसा उट्ठण्डा दिसापोक्खिणो
 वक्खवासिणो बिलवासिणो जलवासिणो रुक्खमूलिया अम्बु-
 भक्खिणो वायुभक्खिणो सेयालभक्खिणो मूलाहारा कन्दा-
 हारा तयाहारा पत्ताहारा पुष्पाहारा फलाहारा बीयाहारा
 परिसडियकन्दमूलतयपत्तपुष्पफलाहारा जलाभिसेयकटिण-
 गायभूया आयावणाइं पञ्चगितावेहिं इक्कालसोल्लियं कन्दु-
 सोल्लियं पिध अप्पाणं करेमाणा विहरन्ति । तत्थ णं जे ते
 दिसापोक्खिथा तावसा तेसि अन्तिए दिसापोक्खियत्ताए
 पव्वइत्तए, पव्वइए वि य णं समाणे इमं एयारुवं अमिमाहं
 अमिगिण्हिस्सामि-कप्पइ मे जावजीवाए ल्हंल्लहेणं अणि-
 क्खित्तेणं दिसाचक्खवालेणं तवोकम्मेणं उहुं याहाओ पणि-
 ज्झिय २ सुरामिसुहस्स आयावणभूमीए आयावेमाणस्स

विहरित्थए” ति कट्टु एवं संपेहेइ । २ कल्लं जाव जलन्ते सुगहुं लोह” जाव दिसापेक्खित्तयावसत्ताए पण्वइए । पण्व-
इए यि य णं समाणे इमं एयाकूवं अभिग्गहं जाव अभिगि-
ण्हित्ता पद्धमं छट्ठक्खमणं उवसंपज्जित्ताणं विहरइ ॥ ९४ ॥

तए णं सोमिले माहणे तिसी पद्धमछट्ठक्खमणपारणांसि
आयावणभूमीए पञ्चोरुहइ । २ वागलचत्थनियत्थे जेणेव सए
उडए, तेणेव उवागच्छइ । २ किट्ठिणसंकाइयं गेण्हइ । २
पुरत्थिमं दिसिं पुक्खेइ, “पुरत्थिमाए दिसाए सोमे महारया
पत्थाणे पत्थियं अभिरक्खउ, सोमिलमाहणारिसिं अभि-
रक्खउ । जाणि य तत्थ कन्दाणि य मूलाणि य तयाणि य
पत्ताणि य पुष्पाणि य फलाणि य बीयाणि य हरियाणि य
ताणि अणुजाणउ” ति कट्टु पुरत्थिमं दिसं पसरइ । २ जाणि
य तत्थ कन्दाणि य जाव हरियाणि य ताइं गेण्हइ । २ किट्ठि-
णसंकाइयगं भरेइ । २ दम्भे य कुसे य पत्तामोडं च समि-
हाओ कट्ठाणि य गेण्हइ । २ जेणेव सए उडए, तेणेव उवा-
गच्छइ । २ किट्ठिणसंकाइयगं ठवेइ । २ वेइं वट्ठेइ । २ उवले-
चणसंमज्जणं करेइ । २ दम्भकलसहत्थगए जेणेव गङ्गा महा-
णई, तेणेव उवागच्छइ । २ गङ्गं महाणईं ओगाहइ । २
जलमज्जणं करेइ । २ जलकिट्ठं करेइ । २ जलाभिसेयं करेइ ।
२ आयन्ते ओक्खे परमसुइभूए देवपिउकयकजे दम्भकल-
सहत्थगए गङ्गाओ महाणईओ पञ्चसरइ । २ जेणेव सए
उडए, तेणेव उवागच्छइ २ दम्भे य कुसे य बालुयाए य वेइं
रएइ । २ सरयं करेइ । २ अराणिं करेइ । २ सरणं अराणिं

१ Mss read कट्ठिण and किट्ठिण indiscriminately.

२ A सरइ.

महेइ । २ अग्नि पादेइ । २ अग्नि संधुकोइ । २ समिहा
कट्ठाणि पक्खिवइ । २ अग्नि उज्जालेइ । २

अग्निस्स दाहिणे पासे सत्तङ्गाइं समादहे ।

तं जहा—सकथं वक्कलं ठाणं सेज्जभण्डं कमण्डलुं ।

वृषड्ढदासं तहप्पाणं अहं ताइं समादहे ॥ ९॥

महुणा य घपण तन्दुलेहि य अग्नि हुणइ । चरुं साहेइ ।
२ बलिं वइस्सदेवं करेइ । २ अतिहिपूरं करेइ । २ तथो पच्छा
अप्पणा आहारं आहारेइ ॥ ९५ ॥

तए णं सोमिले माहणरिसी दोब्बं छट्ठक्खमणपारणगंसि,
तं केव सव्वं भाणियव्वं जाव आहारं आहारेइ । नवरं इमं
नाणसं—“ दाहिणाए दिसाए जमे महाराथा पथाणे पत्थियं
अभिरक्खउ सोमिलं माहणरिसिं, जाणि य तत्थ कन्दाणि
य जाव अणुजाणउ ” सि कट्ठु दाहिणं दिसिं पसरइ । एवं
पञ्चत्थिमेणं वरुणे महाराथा जाव पञ्चत्थिमं दिसिं पसरइ ।
उत्तरेणं वेसमणे महाराथा जाव उत्तरं दिसिं पसरइ । पुव्व-
दिसागमेणं चत्तारि वि दिसामो भाणियव्वाओ जाव आहारं
आहारेइ ॥ ९६ ॥

तए णं तस्स सोमिलमाहणरिसिस्स अन्नया कयाइ पुव्व-
रत्तायरत्तकालसमयंसि अणिसज्जागरियं जागरमाणस्स अय-
मेयारुवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“ एवं खलु अहं
वाणारसीए नयरीए सोमिले नामं माहणरिसी अन्नन्तमाहण-
कुलप्पसूए । तए णं मए वयाहं चिण्णाइं जाव जूवा निक्खित्ता ।
तए णं मम वाणारसीए जाव पुप्फारामा य जाव रोविया ।
तए णं मए सुबहुं लोहं जाव घडावेत्ता जाव जेट्ठपुत्तं ठवेत्ता
जाव जेट्ठपुत्तं आपुच्छित्ता सुबहुं लोहं जाव गहाय मुण्डे

जाव पव्वहणं पव्वहणं वि य णं समाणे छट्ठं छट्ठेणं” आध विहरइ।
 “तं सेयं खलु ममं इयाणि कल्लं जाव जलन्ते बह्वे तावसे
 दिट्ठभट्टे य पुव्वसंगहणं य परियायसंगहणं य आपुच्छित्ता
 आसमसेसियाणि य बहूँ सत्तसयाहं अणुमाणइत्ता वागल-
 वत्थानियत्थस्स कढिणसंकाइयगहियसभण्डोवगरणस्स
 कट्टमुहाणं मुहं बन्धिन्ता उत्तरदिसाणं उत्तराभिमुहस्स मह-
 पत्थाणं पत्थावेत्तए” एवं संपेहेइ। २ कल्लं जाव जलन्ते
 बह्वे तावसे य दिट्ठभट्टे य पुव्वसंगहणं य, तं चेव जाव,
 कट्टमुहाणं मुहं बन्धइ। २ अयमेयारूवं अभिगाहं अभिगि-
 ण्हइ—“अत्थेव णं अम्हं जलंसि वा एवं धलंसि वा दुग्गंसि वा
 निन्नंसि वा पव्वतंसि वा विसमंसि वा गङ्गाए वा वरीए वा
 पक्खलिज्ज वा पवडिज्ज वा, नो खलु मे कप्पइ पञ्चुट्ठित्तए”
 चि कट्टु अयमेयारूवं अभिगाहं अभिगिण्हइ ॥ ९७ ॥

उत्तराणं दिसाणं उत्तराभिमुहपत्थाणं पत्थिणं से सोमिले
 माहणरिसी पुव्वावरण्हकालसमयंसि जेणेव असोगवरपायवे,
 तेणेव उवागणं, असोगवरपायवस्स अहे कढिणसंकाइयं
 ठवेइ। २ वेइं वहेइ। २ उवलेघणसंमज्जणं करेइ। २ दम्भकल-
 सवत्थगणं जेणेव गङ्गा भहाणइ, जहा सिवो जाव, गङ्गाओ
 महानइओ पञ्चुत्तरइ। जेणेव असोगवरपायवे, तेणेव उवा-
 गण्हइ। २ दम्भेहि य कुसेहि य वालुयाणं वेइं रणइ। २ सरणं
 करेइ। २ जाव बलिं वइस्सदेवं करेइ। २ कट्टमुहाणं मुहं
 बन्धइ। २ तुसिणीए संचिट्ठइ ॥ ९८ ॥

तए णं तस्स सोमिलमाहणरिसिस्स पुव्वरत्तावरत्तकाल-
 समयंसि एगे देवे अन्तिर्यं पाउब्भूए। तए णं से देवे सोमिल-
 माहणं एवं वयासी—“हं भो सोमिलमाहणा, पव्वइया,

‘दुपन्वइयं ते” । तए णं से सोमिले तस्स देवस्स दोचं पि
 ‘तच्चं पि पयमइं नो आढाइ, नो परिज्जाणइ, जाव तुसिणीए
 संचिद्धइ । तए णं से देवे सोमिलेणं माहणरिसिणा अणाढाइ-
 छभाणे जामेव दिसिं पाउब्भूए तामेव जाव पडिगए । तए णं
 से सोमिले कल्लं जाव जलन्ते वागलवत्थनियत्थे कढिण-
 संचाइयमहियमिहोत्तमण्ढोवगरणे कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ ।
 २ उत्तराभिमुहे संपत्थिए ॥ ९९ ॥

तए णं से सोमिले विइयदिवसस्मि पुन्वावरण्हकाल-
 समयंसि जेणेव सत्थिवण्णे तेणेव उवागए सत्थिवण्णस्स
 अहे कढिणसंचाइयं ठवेइ । २ वेइं वड्ढेइ । जहा असोगवर-
 पायवे जाव अग्निं हुणइ, कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ, तुसिणीए
 संचिद्धइ । तए णं तस्स सोमिलस्स पुन्वरत्तावरत्तकालसम-
 थंसि एगे देवे अन्तियं पाउब्भूए । तए णं से देवे अन्तलि-
 क्खपडिवत्ते जहा असोगवरपायवे जाव पडिगए । तए णं से
 सोमिले कल्लं जाव जलन्ते वागलवत्थनियत्थे कढिणसंचाइयं
 ठेणइइ । २ कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ । २ उत्तरदिसाए उत्तरा-
 भिमुहे संपत्थिए ॥ १०० ॥

तए णं से सोमिले तइयदिवसस्मि पुन्वावरण्हकाल-
 समयंसि जेणेव असोगवरपायवे तेणेव उवागच्छइ । २ असो-
 गवरपायवस्स अहे किढिणसंचाइयं ठवेइ । २ वेइं वड्ढेइ जाव
 गल्लं महाणइं पञ्चुत्तरइ । २ जेणेव असोगवरपायवे तेणेव
 उवागच्छइ । २ असोगवरपायवस्स अहे किढिणसंचाइयं
 ठवेइ, वेइं रएइ । २ कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ, २ तुसिणीए
 संचिद्धइ । तए णं तस्स सोमिलस्स पुन्वरत्तावरत्तकाले एगे
 देवे अन्तियं पाउब्भवित्था, तं चेव भणइ जाव पडिगए ।
 तए णं से सोमिले जाव जलन्ते वागलवत्थनियत्थे किढिण-

संकाश्यं जाव कट्टमुद्दाय मुहं बन्धइ, २ उत्तराय दिसाय.
उत्तराभिमुहे संपत्थिण ॥ १०१ ॥

तए णं से सोमिले चउत्थदिथसपुब्बावरण्हकालसमयांसि.
जेणेव वडपायवे तेणेव उवागण वडपायवस्स अहे कट्ठिणं
संठवेइ । २ वेइं वड्ढेइ, उधलेवसंमज्झणं करेइ, जाव कट्टमुद्दाय
मुहं बन्धइ, तुसिणीय संचिट्ठइ । तए णं तस्स सोमिलस्स
पुब्बरत्तावरत्तकाले एगे देवे अन्तिर्यं पाउब्भविच्चा, तं चेव
भणइ जाव पडिगए । तए णं से सोमिले जाव जलन्ते वागल-
वत्थनियत्थे किट्ठिणसंकाश्यं, जाव कट्टमुद्दाय मुहं बन्धइ, ...
उत्तराय उत्तराभिमुहे संपत्थिण ॥ १०२ ॥

तए णं से सोमिले पञ्चमदिवसम्मि पुब्बावरण्हकालसम-
यांसि जेणेव उम्बरपायवे, तेणेव उवागच्छइ । उम्बरपायवस्स
अहे किट्ठिणसंकाश्यं ठवेइ, वेइं वड्ढेइ, जाव कट्टामुद्दाय मुहं
बन्धइ, जाव तुसिणीय संचिट्ठइ । तए णं तस्स सोमिलमाह-
णस्स पुब्बरत्तावरत्तकाले एगे देवे, जाव एवं वयासी—“हं
भो सोमिला, पव्वइया, दुप्पव्वइयं ते, ” पढमं भणइ, तहेव
तुसिणीय संचिट्ठइ । देवो दोब्बं पि तच्चं पि वयइ—“सोमिला,
पव्वइया, दुप्पव्वइयं ते । ” तए णं से सोमिले तेणं देवेणं
दोब्बं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे तं देवं एवं वयासी—“कहं
णं, देवाणुप्पिया, भम दुप्पव्वइयं ? ” तए णं से देवे सोमिलं
माहणं एवं वयासी—“एवं खलु, देवाणुप्पिया । तुमं पासस्स
अरहओ पुरिसादाणीयस्स अन्तिर्यं पञ्चाणुव्वए सत्तासिक्खा-
यए दुवालसविहे तावयधम्मे पडिषजे । तए णं तव अन्नवा
कयाइ पुब्बरत्तावरत्तकालसमयांसि कुइम्वजागरियं ”.....
जाव पुव्वचिन्तिर्यं देवो उच्चारेइ जाव, “ जेणेव असोणवर-

पायवे, तेणेव उवागच्छसि, २ किदिणसंकाइयं जाव तुसि-
णीए संचिट्ठसि । तए णं पुव्वरत्तावरत्तकाले तव अस्तियं
पाउब्भवामि, 'हं भो सोमिला, पव्वइया, दुप्पव्वइयं ते,' तह
चेव देवो नियवयणं भणइ जाव, पञ्चमदिवसम्मि पुव्वावरण्ह-
कालसमयंसि जेणेव उव्वरपायवे, तेणेव उवागए किदिण-
संकाइयं ठवेसि, वेइं वट्ठइ. उव्वलेवणं संमज्जणं करेइ, २
कट्ठमुदाए मुहं बन्धइ, २ तुसिणीए संचिट्ठसि । तं एवं खलु,
देवाणुप्पिया, तव दुप्पव्वइयं ” ॥ १०३ ॥

तए णं से सोमिले तं देवं एवं वयासी—“ कहं णं, देवा-
णुप्पिया, मम सुपव्वइयं ? ” तए णं से देवे सोमिलं एवं
वयासी—“ अइ णं तुमं, देवाणुप्पिया, इयाणि पुव्वपडि-
वन्नाइं पञ्च अणुव्वयाइं सयमेव उवसंपज्जित्ताणं विहरसि,
तो णं तुज्झ इयाणि सुपव्वइयं भवेज्जा । ” तए णं से देवे
सोमिलं वन्दइ नमंसइ, २ जामेव दिसि पाउब्भूए तामेव
दिसि पडिगए । तए णं सोमिले माहणरिसी तेणं देवेणं एवं
बुत्ते समाणे पुव्वपडिवन्नाइं पञ्च अणुव्वयाइं सयमेव उव-
संपज्जित्ताणं विहरइ ॥ १०४ ॥

तए णं से सोमिले बट्ठहिं चउत्थछट्ठट्ठमं जाव मासइमा-
सअमणेहिं विचिचेहिं तवोवहाणेहिं अण्णाणं भावेमाणे बहूइं
वासाइं समणोवासगपरियाणं पाउणइ । २ अइमासियाए
संलेहणाए अत्ताणं झूसेइ । २ तीसं भत्ताइं अणसणाए छेएइ ।
२ तस्स ठाणस्स अणालोइयपडिकन्ते विराडियसम्मत्ते
कालमासे कालं किञ्चा सुकवडिसिणं विमाणे उवधायसमाए
देवसयविज्जंसि जाव ओगाहणाए सुकमहंगाहणाए उववचे
॥ १०५ ॥

तए णं से सुक्के महग्गहे अहुणोववओ समणे जाव भासा-
मणपज्जचीए... । “ एवं खलु, गोयमा, सुक्केणं सा दिव्वा
जाव अभिसमजागए । एगं पलिओवमं ठिई । ” “ सुक्के णं,
अन्ते, महग्गहे तओ देवल्लोगाओ आउक्खए कहिं गच्छिहि ? ”
“ गोयमा, महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ ॥ ” १०६ ॥

॥ निक्खेवओ ॥ ३ । ३ ॥

॥ उक्खेवओ ॥ ३ । ४ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नामं नयरे । गुणसिलए चेइए ।
सेणिए राया । सामी समोसठे । परिसा निम्मया ॥ १०७ ॥

तेणं कालेणं २ बहुपुत्तिया देवी सोहम्मे कप्पे बहुपुत्तिए
विमाणे सभाए सुहम्माए बहुपुत्तियंसि सीहासणंसि चउहिं
सामाणियसाहस्सीहिं चउहिं महत्तरियाहिं, जहा सूरियाभे,
जाव भुज्जमाणी विहरइ, इमं च णं केवलकप्पं जम्मुद्दीवं दीवं
विउलेणं ओहिणा आभोएमाणी २ पासइ । २ समणं भगवं
महावीरं, जहा सूरियाभो, जाव नमंसित्ता सीहासणवरंसि
पुरत्याभिमुहा संनिसण्णा । आभियोगा जहा सूरियाभस्स,
सूसरा घण्टा, आभियोगियं देवं सहावेइ । जाणविमाणं जोय-
णसहस्सविस्थिणं । जाणविमाणवण्णओ । जाव उत्तरिहेणं
निज्जाणमभोणं जोयणसाहस्सिपहिं विग्गहेहिं आगया, जहा
सूरियाभे । धम्मकहा सम्मत्ता । तए णं सा बहुपुत्तिया देवी
दाहिणं भुयं पसारेइ, २ देवकुमाराणं अट्टसयं, देवकुमारि-
याण य धामाओ भुयाओ अट्टसयं, तथाणन्तरं च णं बहवे
दारगा य दारियाओ य डिम्भए य डिम्भियाओ य विउब्बइ ।
नट्टविहिं, जहा सूरियाभो, उवदंसित्ता पट्ठिगए ॥ १०८ ॥

“भन्ते” त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं यन्दइ
ममंसइ । कूडागरसाला । “बहुपुत्तियाए णं, भन्ते, देवीए
सा दिव्वा देविद्वी”...पुच्छा, “जाव अभिसमभागया ?”
“एवं खलु, गोयमा” ॥ १०९ ॥

तेणं कालेणं २ वाणारसी नामं नयरी, अम्भसालवणे
वेइए । तत्थ णं वाणारसीए नयरीए भदे नामं सत्थवाहे
होत्था अहे जाव अपरिभूए । तस्स णं भइस्स सुमहा नामं
भारिया सुउमाला वड्ढा अधियाउरी जाणुकोप्परमाथा यावि
होत्था ॥ ११० ॥

तए णं तीसे सुमहाए सत्थवाहीए अन्नया कयाइ पुव्व-
रत्तावरत्तकाले कुहुम्बजागरियं जागरमाणीए इमेयारूवे
आव संकपे समुप्पजित्था—“एवं खलु अहं भदेणं सत्थ-
वाहेणं सद्धिं विउलाइं भोगभोगाइं भुञ्जमाणी विहरामि, नो
चेव णं अहं दारगं वा दारियं वा पथायामि । तं घन्नाओ णं
ताओ अम्मयाओ, जाव सुलद्धे णं तासिं अम्मयाणं मणुय-
जम्मजीवियफले, जासिं मत्ते नित्तकुच्छिसंभूयगाइं यणदुद्ध-
लुद्धगाइं महुरसमुल्लावगाणि मम्मणप्पजम्भियाणि थणमूल-
कवखदेसभागं अभिस्सरमाणगाणि पण्हयन्ति, पुणो थ
कोमलकमलोवसेहिं हत्थेहिं गिण्हिऊणं उच्छङ्कनिवेसियाणि
देस्ति, समुल्लावए सुमहुरे पुणो पुणो मम्मणप्पभणिए । अहं
णं अधन्ना अपुण्णा अकण्णपुण्णा एसो एगमवि न पत्ता ।”
ओहय” जाव शियाइ ॥ १११ ॥

तेणं कालेणं सुव्वयाओ णं अज्जाओ हरियासमियाओ
भासासमियाओ पसणासमियाओ आयाणभण्डमत्तानिक्खे-
वणासमियाओ उच्चारपासवणखेलजल्लुसिंघाणपरिद्धावणा-

समियाओ मणगुत्तीओ वयगुत्तीओ कायगुत्तीओ गुत्तिन्दि-
याओ गुत्तयम्भयारिणीओ बहुस्सुयाओ बहुपरियाराओ
पुब्बाणुपुब्धि घरमाणीओ गामाणुगामं दूहज्जमाणीओ जेणेव
घाणारसी नयरी, तेणेव उवागयाओ । उवागच्छित्ता अहा-
पडिरुवं उम्माहं ओगिण्हित्ता संजमेणं तवसा विहरन्ति
॥ ११२ ॥

तए णं तासिं सुब्बयाणं अज्जाणं एगे संघादए घाणारसी-
नयरीए उच्चनीयमज्झिमाहं कुलाहं घरसमुवाणस्स भिक्खाय-
रियाए अडमाणे भइस्स सत्थवाहस्स गिहं अणुपविट्ठे । तए
णं सुभइ सत्थवाही ताओ अज्जाओ एज्जमाणीओ पासइ ।
२ इट्ठं—खिप्पामेव आसणाओ अब्भुट्ठेइ । २ सत्तट्ठ पयाहं
अणुगच्छइ । २ वन्दइ, नमंसइ । २ विउल्लेणं असणयाणस्साइ-
मसाइमेणं पडिलाभेत्ता एवं वयासी—“एवं खलु अहं,
अज्जाओ, भइेणं सत्थवाहेणं सद्धिं विउलाहं भोगभोगाहं
भुज्जमाणी विहरामि, नो चेव णं अहं दारगं वा वारियं
वा पयायामि । तं घज्जाओ णं ताओ अस्मयाओ, जाव
एत्तो एगमधि न पत्ता । तं तुम्भे, अज्जाओ, बहुणायाओ
बहुपदियाओ बहुणि गामागरनगरं जाव “संनिवेशाहं
आदिण्डह, बहुणं राईसरतलवरं जाव “सत्थवाहप्पभिईणं
गिहाहं अणुपविसइ, अत्थि से केइ कहिंचि विज्जापओए वा
मन्तप्पओए वा वमणं वा विरेयणं वा बत्थिकम्मं वा ओसहे
वा भेसज्जे वा उवल्लहे, जेणं अहं दारगं वा वारियं वा पया-
एज्जा ?” ॥ ११३ ॥

तए णं ताओ अज्जाओ सुभइ सत्थवाहि एवं वयासी—

“अम्हे णं, देवाणुप्पिए, समणीओ निगन्थीओ इरियास-
मियाओ जाव गुत्तबम्भयारीओ । नो खलु कप्पइ अम्हं
एयमट्ठं कण्णेहि वि निसामेत्तए किमक्क पुण उद्दिस्सित्तए वा
समाथरित्तए वा । अम्हे णं, देवाणुप्पिए, नवरं तव विचिर्त्तं
केवल्लिपत्तं घम्मं परिकहेमो ” ॥ ११४ ॥

तए णं सा सुभहा सत्थवाही तासिं अज्जाणं अन्तिए धम्मं
सोष्ठा निसम्म हट्ठतुट्ठा ताओ अज्जाओ तिक्खुत्तो वन्दइ
नमंसइ, २ एवं वयासी—“सइहामि णं अज्जाओ, निगन्थं
पावयणं, पत्तियामि रोएमि णं, अज्जाओ निगन्थीओ...। एव-
मेयं तहमेयं अवितहमेयं,” जाव सावगधम्मं पडिबज्जइ ।
“अहासुहं, देवाणुप्पिए, मा पडिबन्धं करेह ” । तए णं सा
सुभहा सत्थवाही तासिं अज्जाणं अन्तिए, जाव पडिबज्जइ,
२ ताओ अज्जाओ वन्दइ नमंसइ, २ पडिविसज्जइ । तए णं
सा सुभहा सत्थवाही समणोवासिया जाया, जाव विहरइ
॥ ११५ ॥

तए णं तीसे सुभहाए समणोवासियाए अन्नया कयाइ
पुव्वरत्तावरत्तकालसमर्थसि कुहुम्बजागरियं जागरियमा-
णीए अयमेयाकूखे अज्जात्तिए जाव समुप्पज्जित्या—“एवं
खलु अहं भइणं सत्थवाहेणं विउल्लाहं भोगभोगाहं जाव
विहरामि, नो खेव णं अहं दारणं वा..... । तं सेयं खलु ममं
कल्लं जाव जलन्ते भइस्स आपुच्छित्ता सुव्वयाणं अज्जाणं
अन्तिए अज्जा भविता अगाराओ जाव पव्वइत्तए,” एवं
संपेहेइ । २ जेणेव भइे सत्थवाहे तेणेव उवागया करयलं
जाव एवं वयासी—“एवं खलु अहं, देवाणुप्पिया, तुम्हेहिं
ससिं बहूहं वासाहं विउल्लाहं भोगं जाव विहरामि, नो खेव

णं दारणं वा दारियं वा पयायामि । तं इच्छामि णं, देवाणु-
पिया, तुम्हेहि अणुप्पाया समाणी सुव्वयाणं अज्जाणं जाव
पव्वइत्तए ” ॥ ११६ ॥

तए णं से भदे सत्थवाहे सुभहं सत्थवाहि एवं वयासी—
“ मा णं तुमं, देवाणुपिया, सुण्हा जाव पव्वयाहि । सुआहि
ताव, देवाणुपिया, मए सद्धि विउल्लहं भोगभोगाहं, तओ
पच्छा मुत्तभोहं सुव्वयाणं अज्जाणं जाव पव्वयाहि ” । तए
णं सुभहा सत्थवाही भइस्स एयमद्धं नो आढाह नो परि-
याणह । दोधं पि तद्धं पि सुभहा सत्थवाही भइं सत्थवाहं-
एवं वयासी—“ इच्छामि णं, देवाणुपिया, तुम्हेहि अम्भ-
णुप्पाया समाणी जाव पव्वइत्तए । ” तए णं से भदे सत्थ-
वाहे, जाहे नो संचापइ बहूहि आघवणाहि य, एवं पन्नव-
णाहि य सन्नवणाहि य विन्नवणाहि य आघवित्तए वा जाव
विन्नवित्तए वा, ताहे अकामए चेव सुभहाए निक्खमणं
अणुमञ्जित्था ॥ ११७ ॥

तए णं से भदे सत्थवाहे विउल्लं असणं ४ उवक्खवावेइ ।
मित्तनाहं—, तओ पच्छा भोयणवेलए जाव मित्तनाहं...
सक्कारेइ संमाणेइ । सुभहं सत्थवाहिं ण्हायं जाव °पायच्छित्तं
सञ्वालंकारविभूसियं पुरिससहस्सवाहिणिं सीयं दुरुहेइ ।
तओ सा सुभहा सत्थवाही मित्तनाहं जाव °संनन्धिसंपरि-
शुद्धा सञ्चिद्धीए जाव रवेणं वाणारसीनयरीए मज्झंमज्झेधं
जेणेव सुव्वयाणं अज्जाणं उयस्सए, तेणेव उवागच्छइ । २
पुरिससहस्सवाहिणिं सीयं ठवेइ, सुभहं सत्थवाहिं सीयाओ
पणोरुहेइ ॥ ११८ ॥

तए णं भदे सत्थवाहे सुभहं सत्थवाहिं पुरओ काउं जेणेव

सुख्या अज्जा, तेणेव उवागच्छइ । २ सुख्याओ अज्जाओ
 वन्दइ नमंसइ । २ एवं वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया,
 सुमहा सत्थवाही ममं भारिया इद्धा कन्ता, जाव मा णं
 वाह्या पिप्पिया सिम्भिया संनिवाह्या विविहा रोयात्तक्का
 फुसन्तु । एस णं, देवाणुप्पिया, संसारभडव्विग्गा, भीया
 अम्ममरणं, देवाणुप्पियाणं अन्ति ए मुण्हा भविता जाव
 पव्वयाइ । तं एयं अहं देवाणुप्पियाणं सीसिणिभिक्खं
 वल्लयामि । पडिच्छन्तु णं, देवाणुप्पिया, सीसिणिभिक्खं । ”
 “ अहासुहं, देवाणुप्पिया, मा पडिवन्धं करेइ ” ॥ ११९ ॥

तए णं सा सुमहा सत्थवाही सुख्याहिं अज्जाहिं एवं
 बुद्धा समाणी इद्धा २ सयमेव आभरणमल्लालंकारं ओमुयइ ।
 २ सयमेव पञ्चमुट्ठियं लोयं करेइ । २ जेणेव सुख्याओ
 अज्जाओ, तेणेव उवागच्छइ । २ सुख्याओ अज्जाओ
 तिकज्जुत्तो आयाहिणपयाहिणेणं वन्दइ नमंसइ । २ एवं
 वयासी—“ आलिच्चे णं भन्ते ... ” । जहा देवाणन्दा तहा
 यव्वइया जाव अज्जा जाया शुत्तवम्मयाणि ॥ १२० ॥

तए णं सा सुमहा अज्जा अघया कयाइ बहुअणस्स घेइ-
 कवे संमुच्छिया जाव अज्जोववन्ना अम्भक्कणं च उव्वइणं च
 फासुयपाणं च अलसगं च कक्कणाणि य अज्जणं च वण्णगं
 च सुण्णगं च खेत्तणगाणि य कज्जल्लगाणि य खीरं च पुप्फाणि
 य गवेसइ, गवेसित्ता बहुअणस्स वारए वा दारिया वा
 कुमारे य कुमारियाओ य डिम्मए डिम्भियाओ य, अप्पेगइ-
 याओ अम्भक्केइ, अप्पेगइयाओ उव्वट्ठेइ, एवं फासुयपाणणं
 ण्हावेइ, पाए रयइ, ओट्ठे रयइ, अच्छीणि अज्जेइ, उसुए करेइ,
 तिलए करेइ, विगिंदलए करेइ, पन्तियाओ करेइ, छिज्जाइ.

करेइ, वण्णएणं समालमइ, खुण्णएणं समालमइ, खेळ्ळणगाई
 वलयइ, खज्जल्लगाई वलयइ, खीरभोयणं भुज्जावेइ, पुप्फाई
 ओसुयइ, पापसु ठवेइ, जंघासु करेइ, एवं ऊरुसु उच्छे
 कडीए पिट्ठे उरसि खन्धे सीसे य करयलपुढेणं गहाय हल-
 ललेमाणी २ वागयमाणी २ परिहायमाणी पुत्तपिवासं च
 धूयपिवासं च नत्तुयपिवासं च नत्तिपिवासं च पण्णुभव-
 माणी विहरइ ॥ १२१ ॥

तए णं ताओ सुव्वयाओ अज्जाओ सुभइं अज्जं एवं
 वयासी—“अग्गे णं, देवाणुप्पिए, समणीओ निगन्धीओ
 हरियासमियाओ जाव गुत्तवम्मथारिणीओ । नो खल्ल अमहं
 कप्पइ जातककम्मं करेत्तए । तुमं च णं, देवाणुप्पिए, बहु-
 जणस्स चेदरूवेसु मुच्छिया जाव अज्झोवयत्ता अम्मकणं
 जाव नत्तिपिवासं वा पण्णुभवमाणी विहरसि । तं णं तुमं,
 देवाणुप्पिए, एयस्स ठाणस्स आलोएहि जाव पच्छित्तं पडि-
 खज्जाहि” ॥ १२२ ॥

तए णं सा सुभहा अज्जा सुव्वयाणं अज्जाणं एयमट्ठं नो
 आढाइ, नो परिजाणइ, अणाढायमाणी अपरिजाणमाणी
 विहरइ । तए णं ताओ समणीओ निगन्धीओ सुभइं अज्जं
 हीलेन्ति, निन्दन्ति, खिसन्ति, गरहन्ति, अभिक्खणं २
 एयमट्ठं निवारेन्ति ॥ १२३ ॥

तए णं तीसे सुभहाए अज्जाए समणीहिं निगन्धीहिं
 हीलिज्जमाणीए जाव अभिक्खणं २ एयमट्ठं निवारिज्जमाणीए
 अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“जया णं
 अहं अगारवासं वसामि, तया णं अहं अप्पवसा, जप्पमिहं
 च णं अहं मुण्डा भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वइया,

तत्परमिहं च णं अहं परवसा, पुर्व्वि च समणीओ निम्नन्थीओ
आहेन्ति परिजाणेन्ति, इयाणि नो आढापन्ति नो परिजाण-
न्ति; तं सेयं खलु मे कल्लं जाव जलन्ते सुव्वयाणं अज्जाणं
अन्तियाओ पडिनिक्खमिच्चा पाडिपक्कं उवस्सयं उवसंपज्जि-
त्ताणं विहरित्तप, " एवं संपेहेह । २ कल्लं जाव जलन्ते सुव्व-
याणं अज्जाणं अन्तियाओ पडिनिक्खमइ, २ पाडिपक्कं उव-
स्सयं उवसंपज्जित्ताणं विहरइ । तप णं सा सुमहा अज्जा
अज्जाहिं अणोहट्ठिया अणिचारिया सच्छन्दमई बहुजणस्स
खेदहवेसु मुत्तिहया जाव अब्भङ्गणं च जाव नत्तिपिवासं च
पण्णुभवमाणी विहरइ ॥ १२४ ॥

तप णं सा सुमहा अज्जा पासत्था पासत्थविहारी ओसज्जा
ओसज्जविहारी कुसीला कुसीलविहारी संसत्ता संसत्तविहारी
अहालन्ता अहालन्दविहारी बहुई वासाई सामण्णपरियागं
पाउणइ । २ अइमासियाण संलेहणाण अत्ताणं... तीसं भत्ताई
अणसणेणं छेइत्ता तस्स ठाणस्स अणालोइयपडिक्कन्ता
कालमासे कालं किच्चा सोहस्से कप्पे बहुपुत्तियाविमाणे
उवधायसभाण देवसयणिज्जंसि देवदुसन्तरिया अकुलस्स
असंखेज्जभागमेत्ताण ओगाहणाण बहुपुत्तियदेविच्चाण उव-
चच्चा ॥ १२५ ॥

तप णं सा बहुपुत्तिया देवी अहुणोववन्नमेत्ता समाणी
पञ्चविहाण पञ्चत्तीण...आथ भासामणपञ्चत्तीण । एवं खलु,
गोयमा, बहुपुत्तियाण देवीण सा विब्धा देविही जाव अभि-
समज्जामया ॥ १२६ ॥

“ से केणट्ठेणं, मन्ते, एवं पुब्बइ बहुपुत्तिया देवी २ ? ”
“ गोयमा, बहुपुत्तिया णं देवी जाहे आहे सक्कस्स देविन्दस्स

देवरभो उवत्थाणियणं करेइ, ताहे २ वइथे दारिण य दारि-
याओ य डिम्मण य डिम्मियाओ य विउब्बइ । २ जेणेव सक्के
देविन्दे देवराया, तेणेव उवागच्छइ । २ सक्कस्स देविन्दस्स
देवरभो दिव्वं देविहिं दिव्वं देवज्जुइ दिव्वं देवाणुमावं उव-
इंसेइ । से तेणट्टेणं, गोयमा, एवं सुच्चइ बहुपुत्तिया देवी २ ”।
“बहुपुत्तियाणं, भन्ते, देवीणं केवइयं कालं ठिई पन्नत्ता ?”
“गोयमा, चत्तारि पल्लोवमाइं ठिई पन्नत्ता । ” “बहुपुत्तिया
णं, भन्ते, देवी ताओ देवलोगाओ आउक्खणं तिइक्खणं
भवक्खणं अणन्तरं चयं चइत्ता कहिं गच्छहिइ, कहिं
उववज्जिहिइ ? ” “गोयमा, इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे
विज्झगिरिपायमुले विभेलसंनिवेसे भाइणकुलंसि दारिय-
त्ताप पन्नायाहिइ ” ॥ १२७ ॥

तए णं तीसे दारियाए अम्मापियरो एकारसमे दिवसे
वीइक्कन्ते जाव बारसेहिं दिवसेहिं वीइक्कन्तेहिं अयमेयाकवं
नामधेज्जं करेन्ति—“होउ णं अमहं इमीसे दारियाए नामधेज्जं
सोमा” ॥ १२८ ॥

तए णं सोमा उम्मुकबालभावा विअयपरिणयमेत्ता जो-
व्वणगमणुएत्ता रुवेण य जोव्वणेण य लावणेण य उक्किट्ठ
उक्किट्ठसरीरा जाव भविस्सइ । तए णं तं सोमं दारियं अम्मापि-
यरो उम्मुकबालभावं विअयपरिणयमेत्तं जोव्वणगमणुएत्तं
पडिक्कुधिणं सुक्केणं पडिरुवणं नियगस्स भाइणेज्जस्स
रट्ठकूडस्स भारियत्ताए दलयिस्सइ । सा णं तस्स भारिया
भविस्सइ इट्ठा कन्ता जाव मण्डकरण्डगसमाणा तेल्लकेला
इव सुसंगोविया चेलपेढा इव सुसंपरिहिया रयणकरण्डगो

विय सुसारफिह्या सुसंगोविया, मा णं सीयं जाव विधिहा
रोयातक्का फुसन्तु ॥ १२९ ॥

तए णं सा सोमा माहणी रडुकूडेणं सद्धि विउलाइं भोग-
मोगाइं भुञ्जमाणी संवच्छरे २ भुयलगं पयायमाणी, सोलसेहिं
संवच्छरेहिं वत्तीसं दारगरूवे पयायहा तए णं सा सोमा माहणी
तेहिं बह्निं दारगेहि य दारियाहि य कुमारेहि य कुमारियाहि
य डिम्भपहि य डिम्भियाहि य अप्पेगइपहिं उत्ताणसेज्जपहि य
अप्पेगइपहिं थणिदपहिं, अप्पेगइपहिं पीहगपापहिं, अप्पेग-
इपहिं परंगणपहिं, अप्पेगइपहिं परक्कममाणेहिं, अप्पेगइपहिं
एक्खोलणपहिं अप्पेगइपहिं थणं मग्गमाणेहिं, अप्पेगइपहिं
खीरं मग्गमाणेहिं, अप्पेगइपहिं खेल्लणयं मग्गमाणेहिं, अप्पेग-
इपहिं खज्जगं मग्गमाणेहिं, अप्पेगइपहिं कूरं मग्गमाणेहिं, पाणि-
यं मग्गमाणेहिं हसमाणेहिं रुसमाणेहिं अक्कोसमाणेहिं
अक्कुस्समाणेहिं हणमाणेहिं हम्ममाणेहिं विप्पलायमाणेहिं
अणुगम्ममाणेहिं रोवमाणेहिं कन्दमाणेहिं विलवमाणेहिं
कूवमाणेहिं उक्कूवमाणेहिं निहायमाणेहिं पलवमाणेहिं हद-
माणेहिं वममाणेहिं छेरमाणेहिं सुत्तमाणेहिं सुत्तपुरीसवमिय-
मुल्लिसोवलिक्का महलवसणपुब्बदा जाव अइसुबीमच्छा
परमदुग्गन्धा नो संवापइ रडुकूडेणं सद्धि विउलाइं भोग-
मोगाइं भुञ्जमाणी विहरित्तए ॥ १३० ॥

तए णं तैसे सोमाए माहणीए अन्नया कयाइ पुब्बरसाव-
रत्तकालसमयंसि कुहुम्बजागरियं जागरियमाणीए अय-
मेयारूवे जाव समुप्पज्जित्था—“एवं खलु अहं इमेहिं बह्निं
दारगेहि य जाव डिम्भियाहि य अप्पेगइपहिं उत्ताणसेज्ज-
पहि य जाव अप्पेगइपहिं सुत्तमाणेहिं दुज्जापहिं दुज्जम्मपहिं

इयविप्पइयमग्गेहि एगप्पहारपट्ठिपहि ओणं सुसुपुरीसव-
मियसुलित्तोवलिप्ता जावपरमदुब्भिमग्गन्धा नो संचापमि
रट्ठकूडेणं सद्धिं जाव भुञ्जमाणी विहरित्तप । तं धच्चाओ णं
ताओ अम्मयाओ जाव "जीवियफले जाओ णं वड्ढाओ
अवियाउरीओ आणुकोप्परमायाओ सुरभिसुगन्धगन्धियाओ
विउलाहं माणुस्सगाहं भोगभोगाहं भुञ्जमाणीओ विहरन्ति ।
अहं णं अधच्चा अपुण्णा अकयपुण्णा नो संचापमि रट्ठकूडेणं
सद्धिं विउलाहं जाव विहरित्तप" ॥१३१॥

तेणं कालेणं २ सुव्वयाओ नम अज्जाओ इरियासमियाओ
जाव बहुपरिवाराओ पुब्बाणुपुब्धि...जेणेव विभेले संनि-
वेसे...अहापट्ठिरुधं उग्गाहं जाव विहरन्ति । तए णं तासिं
सुव्वयाणं अज्जाणं एगे संघादए विभेले संनिवेसे उच्चनीय"
जाव अदमाणे रट्ठकूडस्स गिहं अणुपविट्ठे । तए णं सा
सोमा माहणी ताओ अज्जाओ एज्जमाणीओ पासइ, २ हट्ठ"
स्त्रिप्पामेव आसणाओ अब्भुट्ठेइ, २ ससट्ठ पयाहं अणुगच्छइ,
२ वन्दइ, नमंसइ, २ विउलेणं असणं पडिलामेत्ता एवं
वयासी-" एवं खलु अहं, अज्जाओ, रट्ठकूडेणं सद्धिं विउ-
लाहं जाव संवच्छरे २ जुगलं पयामि, सोलसहि संवच्छरेहि
बत्तीसं दारगरूवे पयाया । तए णं अहं तेहि बहूहि दारएहि
य जाव डिम्भियाहि य अप्पेगइएहि उत्ताणसेज्जएहि जाव
सुत्तमाणेहि तुज्जाएहि जाव नो संचापमि...विहरित्तप । तं
इच्छामि णं अहं, अज्जाओ, तुम्हं अन्तिए धम्मं निसामेसए" ।
तए णं ताओ अज्जाओ सोमाए माहणीए विचिसं जाव
केवलपन्नं धम्मं परिकहेन्ति ॥ १३२ ॥

तए णं सा सोमा माहणी तासिं अज्जाणं अन्तिए धम्मं

सोमा निसम्म हट्टं जाव *हियया ताओ अज्जाओ वन्दइ नमं-
सइ, २ एवं वयासी-“ सइहामि णं, अज्जाओ, निम्मान्थं पाव-
यणं, जाव अन्नुट्ठेमि णं, अज्जाओ, निम्मान्थं पावयणं, पव-
मेयं, अज्जाओ, जाव से जहेयं तुब्भे वयइ । अं नवरं, अज्जाओ,
रट्टकूढं थापुच्छामि, तए णं अहं देवाणुप्पियाणं अन्तिए जाव
मुण्डा पव्वयामि” । “अहासुहं, देवाणुप्पिय, मा पडिबन्धं...” ।
तए णं सा सोमा माहणी ताओ अज्जाओ वन्दइ, नमंसइ, २
एहि विसज्जेइ ॥ १३३ ॥

तए णं सा सोमा माहणी जेणेव रट्टकूढे, तेणेव उवागया
करयल”... एवं वयासी-“ एवं खलु मए, देवाणुप्पिया,
अज्जाणं अन्तिए धम्मे निसन्ते । से वि य णं धम्मे हज्जिय
जाव अभिरुइए । तए णं अहं, देवाणुप्पिया, तुब्भेहि अन्म-
णुभाया सुव्वयाणं अज्जाणं जाव पव्वइत्तए ” ॥ १३४ ॥

तए णं से रट्टकूढे सोमं माहणि एवं वयासी-“ मा णं
तुमं, देवाणुप्पिय, इयाणि मुण्डा भविता जाव पव्वयाहि ।
भुज्जाहि ताव देवाणुप्पिय, मए सडि विउलाइं भोगभोगाइं,
तवो पच्छा भुत्तभोई सुव्वयाणं अज्जाणं अन्तिए मुण्डा जाव
पव्वयाहि ” ॥ १३५ ॥

तए णं सा सोमा माहणी ण्हाया जाव *सरीरा चेडिया-
चक्रवालपरिकिण्णा साओ गिहाओ पडिनिक्खमइ । २ विमेलं
संनिवेसं मज्झमज्जेणं जेणेव सुव्वयाणं अज्जाणं उवस्सए,
तेणेव उवागच्छइ । २ सुव्वयाओ अज्जाओ वन्दइ नमंसइ
पञ्चधासइ । तए णं ताओ सुव्वयाओ अज्जाओ सोमाए माह-
णीए विचिसं केवलपन्नसं धम्मं परिकहेन्ति जहा जीवा
बज्जन्ति । तए णं सा सोमा माहणी सुव्वयाणं अज्जाणं अन्तिए

जाव दुवालसविहं सावगचम्मं पडिवज्जइ । सुव्वयाओ
अज्जाओ वन्दइ, नमंसइ, २ जामेव दिंसि पाउम्भूया तामेव
दिसि पडिगया । तए णं सा सोमा माहणी समणोवासिया
जाया अमिगयं जाव अप्पाणं भावेमाणी विहरइ । तए णं
ताओ सुव्वयाओ अज्जाओ अन्नया कयाइ विभेलाओ संनि-
वेसाओ पडिनिक्खमन्ति, २ बहिया अणवयविहारं विह-
रन्ति ॥ १३६ ॥

तए णं ताओ सुव्वयाओ अज्जाओ अन्नया कयाइ पुच्चाणु-
पुत्वि...जाव विहरन्ति । तए णं सा सोमा माहणी इमीसे
कहाएलद्धुस समाणीहद्धा ण्हाया तद्देव निग्गया, जाव वन्दइ
नमंसइ । २ धम्मं सोच्चा जाव नवरं " रट्टुकूढं आपुच्छामि,
तए णं पव्वयामि " "अहासुहं..." तए णं सा सोमा माहणी
सुव्वयं अज्जं वन्दइ नमंसइ, २ सुव्वयाणं अन्तियाओ पडि-
निक्खमइ । २ जेणेव सए गिहे जेणेव रट्टुकूढे, तेणेव उवाग-
च्छइ । २ करयलं तद्देव आपुच्छइ जाव पव्वइस्तप । " अहा-
सुहं, देवाणुप्पिए, मा पडिबन्धं..." । तए णं रट्टुकूढे विउलं
असणं, तद्देव जाव पुव्वमवे सुमहा, जाव अज्जा जाया इरि-
यासमिया जाव गुत्तबम्भयारिणी ॥ १३७ ॥

तए णं सा सोमा अज्जा सुव्वयाणं अज्जाणं अन्तिए सामा-
इयमाइयाइं एक्कारस अक्काइं अहिज्जइ । २ बहूहिं छट्ठमदस-
मदुवालसं जाव भावेमाणी बहूइं वासाइं सामण्णपरियाणं
पाउणइ । २ मासियाए संलेहणाए सट्ठिं मत्ताइं अणसणाए
छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ता समाहिपत्ता कालमासे कालं
किच्चा सक्कस्स देविन्दस्स देवरत्तो सामाणियदेवत्ताए उव-
वज्जिहिइ । तए णं अत्थेगइयाणं देवाणं दोसागरोक्कमाइं

ठिई पन्नसा । तत्थ णं सोमस्स वि देवस्स दोसागरोवमाहं
ठिई पन्नसा ॥ १३८ ॥

“ से णं, भन्ते, सोमे देवे तमो देवलोगाओ आउक्खपणं
आव घयं चइत्ता कहि गच्छिहिह, कहि उववज्जिहिह ? ”

“ गोयमा, महाविदेहे चासे आव अन्ते काहिहि ” ॥ १३९ ॥

निकखेवओ ॥ ३ । ४ ॥

उक्खेवओ ॥ ३ । ५ ॥

एवं खलु, जम्बू । तेणं कालेणं २ रायगिहे नामं नयरे ।
शुणसिल्लए चेइए । सेणिए राया । सामी समोसरिए ।
परिसा निगाया ॥ १४० ॥

तेणं कालेणं २ पुण्णभदे देवे सोहम्मे कप्पे पुण्णभदे
विमाणे समाए सुहम्माए पुण्णभदंसि सीहासणंसि चउहि
सामाणियसाहस्सीहिं, जहा सूरियाओ, आव वत्तीसइविहं
नइविहिं उवदंसिआ जामेव दिसि पाउम्भूए तामेव दिसि
पडिगए । कूडागरसाला । पुब्बभवपुच्छा । “ एवं खलु
गोयमा ” ॥ १४१ ॥

तेणं कालेणं २ इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे चासे मणिव-
इया नामं नयरी होरथा रिद्ध° । चन्दो । ताराइणे चेइए । तत्थ
णं मणिवइयाए नयरीए पुण्णभदे नामं गाहावई परिवसइ
अट्ठे । तेणं कालेणं २ येरा भगवन्तो जाइसंपन्ना आव जीवि-
यासमरणभवविप्पमुक्का बहुस्सुया बहुपरियारा पुब्बाणु-
पुब्धिं आव समोसदा । परिसा निगाया । तए णं से पुण्ण-
भदे गाहावई इमीसे कहाए लब्धट्ठे समाणे वट्ठ° आव जहा
पण्णसीए मत्तवसे, तहेव निमाच्छा, आव निक्खन्तो आव
शुत्तवम्मयारी ॥ १४२ ॥

तए णं से पुण्णभदे अणगारे भगवन्ताणं अन्तिए सामा-
इयमाइयाई एक्कारस अक्काई अहिज्जइ । २ बहूई चउत्थल्ल-
इद्धमं जाव भाविता बहूई वासाई सामण्णपरियागं पाव-
णइ । २ मासियाए संलेहणाए सट्ठि भत्ताई अणसणाए
छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे कालं
किञ्चा सोहम्मे कप्पे पुण्णभदे विमाणे उववायसभाए देव-
सयणिज्जंसि जाव भासामणपज्जत्तीए ॥ १४३ ॥

“ एवं खलु, गोयमा, पुण्णभदेणं देवेणं सा दिव्वा देविट्ठी
जाव अभिसमन्नागया । “ पुण्णभइस्स णं, भन्ते, देवस्स
केवइयं कालं ठिई पन्नत्ता ? ” “ गोयमा, दोसागरोवमाई
ठिई पन्नत्ता ” । “ पुण्णभदे णं, भन्ते, देवे ताओ देवलोगाओ
जाव कहिं गच्छिहिइ, कहिं उवचज्जिहिइ ? ” “ गोयमा,
महाविदेहे वासे सिज्जिहिइ जाव अन्तं काहिइ ” ॥ १४४ ॥

निक्खेवओ ॥ ३१५ ॥

उक्खेवओ ॥ ३१६ ॥

एवं खलु, अम्बू । तेणं कालेणं २ रायगिहे नयरे । गुण-
सिलए चेइए । सेणिए राया । सामी समोसरिए ॥ १४५ ॥

तेणं कालेणं २ माणिभदे देवे सभाए सुहम्माए माणि-
भइंसि सीहासणंसि षड्ढिं सामाणियसाहस्सीहिं जहा
पुण्णभदे तदेव आगमणं, नट्टविही, पुव्वभवपुच्छा । माणि-
वई नयरी, माणिभदे गाहावई, थेराणं अन्तिए पव्वज्जा, एक्का-
रस अक्काई अहिज्जइ, बहूई वासाई परियाओ, मासिया संले-
हणा, सट्ठि भत्ताई । माणिभदे विमाणे उववाओ, दोसागरो-
वमाई ठिई, महाविदेहे वासे सिज्जिहिइ ॥ १४६ ॥

निक्खेवओ ॥ ३१६ ॥

यथे दत्ते ७, सिवे ८, बले ९, अणादिप १०, सखे जहा
 पुण्णभदे देवे । सखेसि दोसागरोवमाहं ठिई । विमाणा देव-
 सरिसनामा । पुव्वभवे दत्ते चन्दणानामप, सिवे महिलाप,
 बले हत्थिणपुरे नयरे, अणादिप काकन्दिप । चेइयाइं जहा
 संगहणीप ॥ १४७ ॥

॥ तद्धो वमो सम्मत्तो ॥

IV

॥ पुष्पचूलियाओ ॥

“अइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया ...” । उक्खेवओ ।
जाव “वस अज्झयणा पन्नत्ता । तं अहा—

सिरि-हिरि-धिइ-किस्सीओ

बुद्धी लच्छी य होइ बोद्धन्वा ।

इलादेवी सुरादेवी रसदेवी गन्धदेवी य ॥”

“अइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं उवक्काणं
चउत्थस्स वग्गस्स पुष्पचूलियाणं वस अज्झयणा पन्नत्ता,
एदमस्स णं, भन्ते,—” । उक्खेवओ । “एवं खलु, जम्बू”
॥ १४८ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नयरे, गुणसिल्लप चेइए, सेणिए
राया । सामी समोसदे, परिसा निग्गया । तेणं कालेणं २
सिरिदेवी सोहम्मे कप्पे सिरिर्वडिसए विमाणे सभाए सुह-
म्माए सिरिसि सीहासणंसि चउहिं सामाणियसाइस्सीहिं
चउहिं महत्तरियाहिं सपरिवाराहिं, जहा बहुपुत्तिया, जाव
मइविहिं उवदंसिन्ता पडिगया । नवरं वारियाओ नत्थि ।
पुब्बभवपुच्छा । “एवं खलु, जम्बू” ॥ १४९ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नयरे, गुणसिल्लप चेइए, जिय-

सख् राया । तत्थ णं रायगिहे नयरे सुदंसणो नामं गाहावई
परिवसइ अहे । तस्स ण सुदंसणस्स गाहावइस्स पिया
नामं भारिया होत्था सोमाला । तस्स णं सुदंसणस्स गाहा-
वइस्स भूया पियाए गाहावइणीए असिया भूया नामं दारिया
होत्था, बुद्धा बुद्धकुमारी पुण्णा पुण्णकुमारी पडियपुयत्थणी
वरगपरिवज्जिया यावि होत्था ॥ १५० ॥

तेणं कालेणं २ पासे अरहा पुरिसादाणीए जाव नवरय-
णीए । वण्णाओ सो खेव । समोत्तर णं । परिसा भिन्नाया
॥ १५१ ॥

तए णं सा भूया दारिया इमीसे कहाए लख्खा समाणी
हट्टुट्टा जेणेव अम्मापियरो, तेणेव उवागच्छइ, २ एवं व-
यासी—“एवं खलु, अम्मंताओ, पासे अरहा पुरिसादाणीए
पुब्बाणुपुर्व्वि चरमाणे जाव गणपरिवुडे विहरइ । तं इच्छा-
मि णं, अम्मंताओ, तुब्भोहिं अब्भणुन्नाया समाणी पासस्स
अरहओ पुरिसादाणीयस्स पायवन्दियां गमित्तए” । “अहा-
सुहं, देवाणुप्पिए, मा पडियन्धं...” ॥ १५२ ॥

तए णं सा भूया दारिया ण्हाया जाव “सरीरा खेडीखक्या-
लपरिकिण्णा साओ गिहाओ पडिनिक्खमइ । २ जेणेव बाहि-
रिया उवट्ठाणसाला तेणेव उवागच्छइ । २ धम्मियं जाण-
प्यवरं बुरुडा । तए णं सा भूया दारिया निययपरिवारपरि-
बुद्धा रायगिहं नयरं मज्झमज्जेणं भिम्माच्छइ, २ जेणेव गुण-
सिलए चेइए तेणेव उवागच्छइ, २ छत्ताईए तित्थयरातिसए
पासइ । २ धम्मियाओ जाणप्यवराओ पच्चोरुभित्ता खेडीख-
क्यालपरिकिण्णा जेणेव पासे अरहा पुरिसादाणीए, तेणेव
उवागच्छइ, २ तिक्खुत्तो जाव पब्बुयासइ ॥ १५३ ॥

तए णं पासे अरहा पुरिसावाणीय भूयाए दारियाए तीसे य महइ" ...। धम्मकहा । धम्मं सोच्छा निसम्म हट्ठं धन्वइ नमंसइ, २ एवं वयासी-" सहहामि णं, भन्ते, निम्मास्थं पावयणं, जाव अब्भुट्ठेमि णं, भन्ते, निम्मास्थं पावयणं, से जहेयं तुम्हे वयह, जं नवरं, भन्ते, अम्मापियरो आपुच्छामि, तए णं अहं जाव पव्वइत्तए" । " अहासुहं देवाणुप्पिए" ॥१५४॥

तए णं सा भूया दारिया तमेव धम्मियं जाणप्पवरं जाव दुरुहइ । २ जेणेव रायगिहे नयरे, तेणेव उवागया । रायगिहं नयरं मज्झमज्झेणं जेणेव सए गिहं, तेणेव उवागया । रहाओ पणोरुहिता जेणेव अम्मापियरो, तेणेव उवागया । करयलं, अहा जमाली, आपुच्छइ । " अहासुहं, देवाणुप्पिए" ॥१५५॥

तए णं से सुदंसणे गाहावई विउलं असणं ४ उवक्खवावेइ, मित्तनाइ" आमन्तेइ । २ जाव अमियभुत्तुत्तरकाले सुइभूए निक्खमणमाणेत्ता कोट्टुम्बियपुरिसे सहवेइ, २ एवं वयासी-" खिप्पामेव, ओ देवाणुप्पिया, भूयादारियाए पुरिससहस्सवाहिणीयं सीयं उवट्ठवेइ, २ जाव पव्वप्पिणह " । तए णं ते जाव पव्वप्पिणम्ति ॥ १५६ ॥

तए णं से सुदंसणे गाहावई भूयं दारियं ण्हायं विभूसिय-सरीरं पुरिससहस्सवाहिणिं सीयं दुरुहइ । २ मित्तनाइ" जाव रवेणं रायगिहं नयरं मज्झमज्झेणं, जेणेव गुणसिलए वेइए, तेणेव उवागए छत्ताईए तित्थयराइसए पासइ, २ सीयं ठावेइ, २ भूयं दारियं सीयाओ पणोरुहेइ ॥ १५७ ॥

तए णं तं भूयं दारियं अम्मापियरो पुरओ काडं जेणेव पासे अरहा पुरिसावाणीय, तेणेव उवागए तिक्खुत्तो वन्दइ,

नमंसह, २ एवं वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, भूया वारिया अमहं एमा धूया उट्ठा। एस णं, देवाणुप्पिया, संसार-अउन्विमा भीया जाव देवाणुप्पियाणं अन्तिए मुण्डा जाव पव्वयाइ। तं एयं णं, देवाणुप्पिया, सिस्सिणिभिक्षं दत्त-यइ। पडिच्छन्तु णं, देवाणुप्पिया, सिस्सिणिभिक्षं ”।

“ अहासुहं, देवाणुप्पिया ” ॥ १५८ ॥

तए णं सा भूया वारिया पासेणं अरहया...एवं वुत्ता समाणी हट्ठा उत्तरपुरत्थिमं सयमेव आभरणमल्लालंकारं उम्मुथइ, जहा देवाणन्दा, पुप्फचूलाणं अन्तिए जाव गुत्त-बम्भयारिणी ॥ १५९ ॥

तए णं सा भूया अज्जा अघ्नथा कयाइ सरीरपाओसिया जाया यावि होत्था। अभिक्खणं २ हत्थे धोवइ, पाएधोवइ, एवं सीसं धोवइ, मुहं धोवइ, यणगन्तराइं धोवइ, कक्ख-न्तराइं, धोवइ, गुज्जन्तराइं धोवइ, जत्थ जत्थ वि य णं ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, तत्थ तत्थ वि य णं पुब्बामेव पाणएणं अब्भुक्खेइ, तओ पच्छा ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ ॥ १६० ॥

तए णं ताओ पुप्फचूलाओ अज्जाओ भूयं अज्जं एवं वयासी—“ अमहे णं, देवाणुप्पिए, समाणीओ निगन्धीओ इरियासमियाओ जाव गुत्तबम्भचारिणीओ। नो खलु कप्पइ अमहं सरीरपाओसियाणं होत्तए। तुमं ख णं, देवाणुप्पिए, सरीरपाओसिया अभिक्खणं २ हत्थे धोवसि जाव निसी-हियं चोएसि। तं णं तुमं, देवाणुप्पिए, एयस्स ठाणस्स आलोएहि ” चि। सेसं जहा सुमदाए, जाव पाडिएकं उव-स्सयं उवसंपाज्जित्ताणं विहरइ। तए णं सा भूया अज्जा

अणोहृदिया अणिवारिया सण्खन्दमई अभिक्खणं २ हत्थे
घोचइ जाव चेएइ ॥ १६१ ॥

तए णं सा भूया भज्जा बह्महिं चउत्थच्छट्टं^१ बह्मई वासाई
सामण्णपरियागं पाडणिता तस्स ठाणस्स अणालोइथपडि-
कन्ता कालमासे कालं किञ्चा सोहम्मे कप्पे सिरिचडिंसए
विमाणे उववायसभाए देवसयणिज्जंसि जाव ओगाहणाए
सिरिदेवित्ताए उववन्ना पञ्चविहाए पज्जत्तीए...जाव भासा-
मणपज्जत्तीए पज्जत्ता । “एवं खलु, गोयमा, सिरिप देवीए
एसा दिव्वा देविड्डी लद्धा पत्ता । एगं पलिओवमं ठिई ” ।
‘सिरि णं, भन्ते, देवी जाव कहिं गच्छिहिइ ? ’ “महा-
विदेहे वासे सिज्झिहिइ ” ॥ १६२ ॥

॥ निक्खेवओ ॥ ४ । १ ॥

एवं सेसाण वि नवण्हं भाणियव्वं । सरिसनामा विमाणा ।
सोहम्मे कप्पे पुव्वभवो । नयरवेइयपियमार्हणं अप्पणो य
नामादि जहा संगहणीए । सव्वा पासस्स अन्तिए निक्ख-
न्ता । ताओ पुण्फचूलाणं सिस्सिणीयाओ, सरिरपाओ-
सियाओ सध्वाओ, अणन्तरं वयं चहत्ता महाविदेहे वासे
सिज्झिहन्ति ॥ १६३ ॥

१ पुण्फचूलाओ सम्मत्ताओ ॥ ४ ॥

॥ वणिहदसाओ ॥

“जइ णं, भन्ते” उक्खेवओ । “जाव दुवालस अज्झयणाः पन्नत्ता । तं जहा-

निसडे भाअणि-वह-वहे पगया जुत्ती दसरहे दढरहे व ।

महाधणू सत्तधणू दसधणू नामे सयधणू य ॥”

“जइ णं, भन्ते, समणेणं जाव दुवालस अज्झयणाः पन्नत्ता, पढमस्स णं, भन्ते...।” उक्खेवओ । “एवं खलु, जम्बू” ॥ १६४ ॥

तेणं कालेणं २ बारवई नामं नयरीं होत्था दुवालसजोय-
णायामा जाव पच्चक्खं देवलोयभूया पप्सादीया वरिसणिज्जा-
अभिरुवा पडिरुवा ॥ १६५ ॥

तस्से णं बारवईए नयरीए बहिया उत्तरपुरत्थिमे दिस्सी-
भाए पत्थ णं रेवए नामं पव्वए होत्था, तुक्के गयणयलमणु-
लिहन्तसिहरे नाणाविहुरूक्खगुच्छगुम्भलयावल्लीपरिगयाभि-
रामे हंसमियमयूरकोञ्चसारसकागमयणसालाकोइलकुलो-
ववेए तइकइगवियरउम्भरपवालसिहरपउरे अच्छरण-
देवसंधविज्जाहरमिदुणसंनिचिण्णे निअच्छणए वसारवर-
वीरपुरिसतेल्लोकवलवगणं सोमे सुभए पियवंसणे सुरुवे
पप्सादीए जाव पडिरुवे ॥ १६६ ॥

तस्स णं रेवयगस्स पञ्चयस्स अदूरस्सामन्ते एत्थ णं नन्द-
णवणे नामं उज्जाणे होत्था सन्वोउयपुप्फं जाव हरिसणिजे
॥ १६७ ॥

तत्थ णं नन्दणवणे उज्जाणे सुरप्पियस्स जक्खस्स जक्खा-
ययणे होत्था चिराईए जाव बहुजणो आगम्म अञ्चेइ सुर-
प्पियं जक्खाययणं ॥ १६८ ॥

से णं सुरप्पिए जक्खाययणे एगेणं महया वणसण्डेण
सन्वओ समन्ता सेपरिक्खित्ते जहा पुण्णभहे जाव सिला-
वट्टए ॥ १६९ ॥

तत्थ णं बारवाईए नयरीए कण्हे नामं वासुदेवे राया होत्था
जाव पसासमाणे विहरइ । से णं तत्थ समुहविजयपामो-
क्खाणं दसण्हं दसाराणं, बलदेवपामोक्खाणं पञ्चण्हं महा-
घीराणं, उग्गसेणपामोक्खाणं सोलसण्हं राईसाहस्सीणं,
पञ्चुण्णपामोक्खाणं अद्दुद्दाणं कुमारकोडीणं, सम्बपामो-
क्खाणं सट्ठीए दुइन्तसाहस्सीणं, वीरसेणपामोक्खाणं पक्क-
वीसाए वीरसाहस्सीणं, रुप्पिणिपामोक्खाणं सोलसण्हं
देवीसाहस्सीणं, अण्णसेणापामोक्खाणं अण्णेमाणं राणिया-
साहस्सीणं, अण्णेसिं च बहुणं राईसरं जाव "सत्यवाहप्य-
भिईणं वेयडुगिरिसागरमेरागस्स दाहिणकुमरहस्स आदेवणं
जाव विहरइ ॥ १७० ॥

तत्थ णं बारवाईए नयरीए बलदेवे नामं राया होत्था,
महया जाव रज्जं पसासेमाणे विहरइ । तस्स णं बलदेवस्स
रज्जो रेवई नामं देवी होत्था, सोमाला जाव विहरइ । तए णं
सा रेवई देवी अन्नया कयाइ तंसि तारिसगंसि सयणिजंसि
जाव सीहं सुमिणे पासित्ताणं..., एवं सुमिणंदसणपरिकहणं,

कलामो जहा महाबलस्त, पन्नासओ दाओ, पन्नासरायकध-
गाणं एगदिवसेणं पाणिग्माहणं...नवरं निसदे नामं, जाव
उण्णि पासायं विहरइ ॥ १७१ ॥

तेणं कालेणं २ अरहा अरिदुणेमी आइगरे दस धणूहं....
वण्णओ, जाव समोसरिय । परिस्ता निग्गया ॥ १७२ ॥

तए णं से कण्हे वासुदेवे इमीसे कहाए लद्धे समणे
हद्धुत्ते कोहुम्बियपुरिसे सदावेइ, २ एवं वयासी—
“खिप्पामेव, देवाणुप्पिया, सभाए सुहम्माए सामुदाणियं
भेरिं तालेहि” । तए णं से कोहुम्बियपुरिसे जाव पडिस्सु-
णित्ता जेणेव सभाए सुहम्माए सामुदाणिया भेरी, तेणेव
उवागच्छइ । २ तं सामुदाणियं भेरिं महया २ सहेणं तालेइ
॥ १७३ ॥

तए णं तीसे सामुदाणियाए भेरीए महया २ सहेणं तालि-
याए समाणीए समुहविजयपामोक्खा दसारा, देधीओ
भाणियव्वाओ, जाव अणङ्गसेणापामोक्खा अणेगा गणिया-
सहस्सा अजे य बह्वे राईसरं जाव “सत्थवाहप्पभिर्हो
ण्हाया जाव “पायच्छित्त सन्नालंकारविभूसिया जहाविभव-
इद्धीसकारसमुदणं अप्पेगइया हयगया जाव पुरिसवम्पुरा-
परिक्खित्ता जेणेव कण्हे वासुदेवे, तेणेव उवागच्छइ, २
करयलं कण्हं वासुदेवं जणं विजयणं वद्धावेन्ति ॥ १७४ ॥

तए णं से कण्हे वासुदेवे कोहुम्बियपुरिसे एवं वयासी—
“खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, आमिसेकहत्थि कप्पेह हयगय-
रहपवरं” जाव पच्चप्पिणन्ति । तए णं से कण्हे वासुदेवे
मज्झणधरे जाव दुरुद्धे, अद्धु मङ्गलगा, जहा कूणिए, सेयवर-
चामरेहि उद्धवमाणेहि २ समुहविजयपामोक्खेहि वसहि

दसारेहि जाव सत्थवाहण्णभिर्हिहि सद्धिं संपरिवुडे सन्विहीए
जाव रवेणं बारवइं नयरिं मज्झंमज्जेणं,...सेसं जहा कूणिओ
जाव पज्जुवासइ ॥ १७५ ॥

तए णं तस्स निसदस्स कुमारस्स उप्पि पासायवरगयस्स
तं महया जणसदं च...जहा जमाली, जाव धम्मं सोञ्चा
निसम्म वन्दइ, नमंसइ, २ एवं वयासी—“सइहामि णं,
भन्ते, निग्गन्धं पावयणं, = जहा चित्तो, जाव सावगधम्मं
पडिवज्जइ, २ पडिगए ॥ १७६ ॥

तेणं कालेणं २ अरहाअरिट्टुनेमिस्स अन्तेवासी वरदत्ते
नामं अणगारे उराले जाव विहरइ । तए णं से वरदत्ते अण-
गारे निसदं पासइ, २ जायसड्डे जाव पज्जुवासमाणे एवं
वयासी—“अहो णं, भन्ते, निसदे कुमारे इट्ठे इट्ठरूवे कन्ते
कन्तरूवे, एवं पिप मथुन्नए मणामे मणामरूवे सोमे सोमरूवे
पियदंसणे सुरूवे । निसदेणं, भन्ते, कुमारेणं अयमेयारूवे
माणुयइही किण्णा लद्धा, किण्णा एत्ता ?” पुच्छा जहा
सूरियाभस्स । “एवं खलुं, वरदत्ता” ॥ १७७ ॥

तेणं कालेणं २ इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे रोहीडए
नामं नयरे होत्था, रिद्धं... । मेहवण्णे उज्जाणे । मणिदत्तस्स
अक्खस्स अक्खाययणे । तए णं रोहीडए नयरे महब्बले
नामं राया, पडमावई नामं देवी, अन्नया कयाइ तंसि तारि-
सगंसि सयणिज्जंसि सीहं सुमिणे....., एवं जम्मणं भाणि
यज्जं जहा महाबलस्स, नवरं वीरङ्गओ नामं, वत्तीसओ दाओ,
बत्तीसाए रायवरकन्नमाणं पाणिं, जाव ओणिज्जमाणे २ पाउ-
सवरिसारत्तसरयहेमन्तगिम्हवसन्ते क पि उऊ जहाविभवे
समाणे इट्ठे सइं जाव विहरइ ॥ १७८ ॥

तेणं कालेणं २ सिद्धत्था माम आयरिया आइसंपन्ना...
जहा केसी, नवरं बहुस्सुया बहुपरिवारा जेणेव रोहीद्धप
नयरे, जेणेव मेह्वण्णे उज्जाणे, जेणेव मणिदत्तस्स अक्खस्स
अक्खत्थयणे, तेणेव उवागए अहापडिरूधं जाव विहरइ ।
परिसा निग्गया ॥ १७९ ॥

तए णं तस्स वीरङ्गयस्स कुमारस्स उरुपि पासायवर-
गयस्स तं महया अणसइं ..., जहा जमाली, निग्गयो ।
धम्मं सोच्चा..., जं नवरं, देवाणुप्पिया, अम्मापियरो आपु-
रुद्धामि, जहा जमाली, तहेव निक्खन्तो जाव अणगारेजाए
जाव मुत्तधम्मयारी ॥ १८० ॥

तए णं से वीरङ्गए अणगारे सिद्धत्थाणं आयरियाणं
अन्तिए सामाइयमाइयाइं जाव एक्कारस्स अक्काइं अहिज्जइ ।
२ बहूइं जाव अउत्थं जाव अप्पाणं भावेमाणे बहुपडिपु-
ण्णाइं पणयालीसवासाइं सामण्णपरियाणं पाउणिच्चा दोमा-
सियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसित्ता सवीसं मत्तसयं अण-
सणाए छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे
कालं किच्चा वम्भलोए कप्पे मणोरमे विमाणे देवत्ताए उव-
वन्ने । तत्थ णं अत्येगइयाणं देवाणं दससागरोवमाइं ठिई
पन्नत्ता । तत्थ णं वीरङ्गयस्स देवस्स वि दससागरोवमाइं
ठिई पन्नत्ता ॥ १८१ ॥

से णं वीरङ्गए देवे ताओ देवल्लोगाओ आउक्खएणं जाव
अणन्तरं चयं चइत्ता इहेव बारचईए नयरीए बलदेवस्स
रत्तो रेवईए देवीए कुच्छिसि पुत्तत्ताए उववन्ने । तए णं स्ता
रेवई देवी तंसि तारिसगंसि सयणिज्जांसि — सुमिणदंसणं,
जाव उरुपि पासायवरगए विहरइ । तं एवं अल्लु, वरत्त ।

निसिद्धेणं कुमारेणं अयमेयारूवे उराले मणुयइद्धी लब्धा ३
॥ १८२ ॥

“पभू णं, भन्ते निसिद्धे कुमारे देवानुप्पियाणं अन्तिप
जाव पव्वइत्तप ?” हन्ता, पभू । से एवं, भन्ते । इह घरदत्ते
अणगारे जाव अप्पाणं भावेमाणे विहरइ । तप णं अरहा
अरिदुणेमी अन्नया कयाइ बारवईओ नयरीओ जाव बहिया
जणवयविहारं विहरइ । निसिद्धे कुमारे समणोवासप आप
अभिगयजीवाजीवे जाव विहरइ ॥ १८३ ॥

तप णं से निसिद्धे कुमारे अन्नया कयाइ जेणेव पोसह-
साला, तेणेव उवागच्छइ, २ जाव दब्धसंथारोवगप विहरइ ।
तप णं तस्स निसिद्धस्स कुमारस्स पुव्वरत्तावरत्तकालसम-
यंसि धम्मजागरियं जागरमाणस्स इमेयारूवे अज्झत्थिप
जाव समुप्पज्झित्था—“धन्ना णं ते गाभागरं जाव “संनि-
वेसा जत्थ णं अरहा अरिदुणेमी विहरइ । धन्ना णं ते राई-
सरं जाव “सत्थवाहप्पमिईओ जे णं अरिदुणेमि वन्दन्ति,
नमंसन्ति जाव पज्जुवासन्ति । अइ णं अरहा अरिदुणेमी
पुव्वानुपुर्ध्व... नन्दणवणे विहरेज्जा, तप णं अहं अरहं
अरिदुणेमि वन्दिज्जा जाव पज्जुवासिज्जा ” ॥ १८४ ॥

तप णं अरहा अरिदुणेमी निसिद्धस्स कुमारस्स अयमेया-
रूवमज्झत्थियं जाव वियाणित्ता अद्वारसहिं समणसहस्सेहिं
जाव नन्दणवणे उज्जाणे...। परिता निम्भया । तप णं निसिद्धे
कुमारे इमीसे कहाइ लब्धे समणे हट्ठ “... चाउग्घण्टेणं
आसरहेणं निगगए, अहा जमाली, जाव अम्मापियरो आपु-
च्छित्ता पव्वइए, अणगारे आप जाव गुत्तबम्मयासी ॥ १८५ ॥

तप णं से निसिद्धे अणगारे अरहओ अरिदुणेमिस्स तद्वा-

रूवाणं थेराणं अन्तिप सामाइयमाइयाइं एकारस अक्काइं
अहिज्जाइ । २ बहुइं चउत्थउट्ठं जाव विविसेहिं तवोकम्मेहिं
अप्पाणं भावेमाणे बहुपडिपुण्णाइं नव वासाइं सामण्णपरि-
यागं पाउणइ, २ बायालीसं भत्ताइं अणसणाए छेपइ, आलो-
इयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते आणुपुत्वीए कालगए ॥ १८६ ॥

तए णं से वरदत्ते अणगारे निसडं अणगारं कालगयं
जाणित्ता जेणेव अरहा अरिडुणेमी, तेणेव उचागच्छइ, २
आव एवं वयासी—“एवं खलु देवाणुप्पियाणं अन्तेवासी
निसडे नामं अणगारे पगइभइए जाव विणीए । से णं, भन्ते,
निसडे अणगारे कालमासे कालं किच्चा कहि गए, कहि
उववप्पे ? ॥ १८७ ॥

“वरदत्ता” इ अरहा अरिडुणेमी वरदत्तं अणगारं एवं
वयासी—“एवं खलु, वरदत्ता, ममं अन्तेवासी निसडे नामं
अणगारे पगइभइ जाव विणीए ममं तहारूवाणं थेराणं
अन्तिप सामाइयमाइयाइं एकारस अक्काइं अहिज्जित्ता बहु-
पडिपुण्णाइं नव वासाइं सामण्णपरियागं पाउणित्ता बाया-
लीसं भत्ताइं अणसणाए छेइसा आलोइयपडिक्कन्ते समाहि-
पत्ते कालमासे कालं किच्चा उट्ठं चन्दिमसूरियगहणनक्खत्त-
तारारूवाणं सोहम्मीसाणं तिणिण थ अट्टारसुत्तरे गेविज्ज-
विमाणे वाससए वीइवइत्ता सव्वडुसिद्धविमाणे देवसाए
उववप्पे । तत्थ णं देवाणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिई पप्पत्ता”
॥ १८८ ॥

“से णं, भन्ते, निसडे देवे ताथो देवलोगाओ आउक्ख-
एणं भवक्खएणं ठिइक्खएणं अणन्तरं चयं चइत्ता कहि
गच्छिहिइ, कहि उववज्जिहिइ ?” “वरदत्ता, इहेव जम्बुदीवे

दीये महाविदेहे वासे उज्जाय नगरे विसुद्धपिइवंसे रायकुले
 पुसत्ताय पञ्चायाहिइ । तण णं से उम्मुक्कबालभावे विज्जय-
 परिणयमेसे ओळ्वणगमणुप्पसे तहाकूवाणं थेराणं भान्तिअ
 केवलवोहिं बुज्झित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वञ्चिहिइ ।
 से णं तत्थ अणगारे भविस्सइ इरियासमिअ जाव गुत्तबम्भ-
 यारी । से णं तत्थ बहूइं चउत्थल्लट्ठमदसमदुवालसेहिं
 मासदमासस्वमणेहिं विवित्तेहिं तथोकस्मेहिं अण्णाणं भावे-
 माणे बहूइं वासाइं सामण्णपरियानं पाउणिस्सइ । २ मासि-
 याय संलेहणाय अत्ताणं झूसिहिइ, २ सट्ठिं भत्ताइं अणस-
 णाय छेइहिइ, जस्सट्ठाय कीरइ नग्गभावे मुण्डभावे अण्हा-
 णाय जाव अवन्तवणयं अच्छत्ताय अणोवाहणाय फलहसेज्जा
 कट्ठसेज्जा केसलोय वम्भवेरवासे परधरपवेसे पिण्डवाड-
 लद्धावलद्धे उच्चावया य गामकण्डगा अहिवासिज्जइ, तमट्ठं
 आराहेइ । २ चरिमेहिं उस्सासनिस्सासेहिं सिज्झिहिइ बुज्झि-
 हिइ जाव सव्वदुक्खाणं अन्तं काहिइ” ॥ १८९ ॥

॥ निषखेवथो ॥ ५ । १ ॥

एवं सेता वि एकारस अज्झयणा नेयव्वा संगहणीअणु-
 सारेण अहीणमइरित्त एकारससु वि ॥ १९० ॥

॥ पञ्चमो वग्गो सन्मत्तो ॥ ५ ॥

निर्यावलियासुयखन्धो सम्मत्तो । सम्मत्ताणि उवक्काणि ।
 निर्यावलियाउवक्के णं एगो सुयखन्धो, पञ्च वग्गा एञ्चसु
 दिवसेसु उद्दिस्सन्ति । तत्थ चउसु वग्गोसु दस दस उद्देसगा,
 पञ्चमवग्गो बारस उद्देसगा ॥

॥ निर्यावलियासुत्तं सम्मत्तं ॥

प्रथमं परिशिष्टम्

(वर्णकादिविस्तारः)

(वर्णकादिविस्तारः)

[*This Appendix either aims at giving in extenso the passages which are not given in full in the body of the text, or supplies references of such passages. Usually, long descriptions given in the first appendix of my edition of the Uvāsagadasāo, are simply referred to, while others are supplied here. The first figure refers to the para and the second to the line of the para.*]

1. 2. रिद्ध^१ etc. The descriptions of the city will be found on page 119 of the उवासगदसाओ.

1. 2-3. The description of the वैश्य, अश्वेय and पुद्गलसिलापट्टय are:—

(a) चिराईय पुञ्चपुरिसपञ्चत्ते पोराने सहिए विस्तिप
[किस्तिप] नाय सच्छत्ते सज्जय सघण्टे सपडागे पडागाइ-
पडागमण्डिय सलोमहत्ये कयवेयडिय लाउल्लोइयमहिय
गोसीससरसरत्तचन्दणद्धरदिण्णपञ्चकुलितले उवचिय-
चन्दणफलसे चन्दणधट्टसुकयतोरणपडिदुवारदेसभाए
आसत्तोसत्तविउलवट्टवन्धारियमल्लदामकलावे पञ्चवण्ण-
सरससुरभिमुक्कपुप्फपुञ्जोवयारकलिय कालागुरुपवरकुंदु-
रकतुरकधूवमधमधन्तगन्धुद्धयाभिरामे सुगन्धवरगन्ध-
गन्धिण गन्धवट्टिभूए णट्टणट्टगजल्लमल्लमुट्ठियवेलंबगपवग-

कहगलासगआइकखगलंखमंसतूणइल्लतुम्बवीणियभुयगमाग-
हपरिगए बहुजणजाणवयस्स विस्सुयकित्तिए बहुजणस्स
आहुस्स आहुणिज्जे पाहुणिज्जे मच्चणिज्जे वन्दणिज्जे नमंसणिज्जे
पूयणिज्जे सक्कारणिज्जे संमाणणिज्जे कल्लाणं मंगलं देवयं
चेइयं विणएणं पल्लुवासणिज्जे दिव्वे सव्वे सव्वोवाए सण्णि-
हियपाडिहेरे जागसहस्सभागपडिच्छए बहुजणो मच्चेइ
आगम्म... ॥

(b) दूहगयकन्दमूलवट्टलट्टसंठियसिलिट्टघणमसिणनिद्ध-
सुजायनिरुवहयुव्विद्धपवरखन्धी अणेगनरपवरमुयागेज्जे
कुसुमभरसमोणमन्तपत्तलविसालसाले महुयरिममरगण-
गुमगुमाइयनिलिन्तउड्डिन्तसस्सिरीए नाणासउणगणमिहु-
णसुमहुरकण्णसुहपलत्तसद्धमहुरे कुसविकुसविसुद्धरुक्ख
मूले मूलमन्ते कन्दमन्ते जाव परिमोयणे सुरम्मे पासादीप
वरिसणिज्जे अभिरूवे पडिरूवे ॥

(c) पुढाविसिलापट्टए विक्खम्मायामउस्सेहसुण्यमाणे
किण्हे अज्जणगवाणकुवलयहलहरकोसेज्जागासकेसकज्जलक्की
खंजणसिक्खमेदरिट्टयजम्बूफलअसणगसणबन्धणणीलुप्पलप-
त्तनिकरअयसिकुसुमप्यगासे मरगयमसारगलित्तणयणकी-
यरासिबण्णे जिद्धघणे अट्टसिरे आयंसयत्तलोयमे सुरम्मे
ईहामियउसभतुरगणरमगरविहगवालगाकिअररुद्धसरमचम-
रकुअरवणलयपउमलयभत्तिविस्से आइणगरुयवूरणवणीय-
त्तलपरिसे सीहासणसंठिए पासादीप वरिसणिज्जे अभिरूवे
पडिरूवे ॥

2-2. आस्तंपणे जहा केसी.....विहरह. The passage
from the रावसेणिवहुच runs as follows:--

जाइसंपन्ने कुलसंपन्ने बलसंपन्ने रुवसंपन्ने विणयसंपन्ने
नाणसंपन्ने दंसणसंपन्ने चरित्तसंपन्ने लज्जासंपन्ने लाघवसंपन्ने
लज्जालाघवसंपन्ने ओयंसी तेयंसी वञ्चंसी जसंसी जियकोहे
जियमाणे जियमाय जियलोहे जियणिहे जिइन्दिण जियपरी-
सहे जीवियासमरणभयविप्पमुक्के वयप्पहाणे गुणप्पहाणे
करणप्पहाणे चरणप्पहाणे निग्गहप्पहाणे अज्जवप्पहाणे मइ-
वप्पहाणे लाघवप्पहाणे सन्तिप्पहाणे मुत्तिप्पहाणे विज्जप्पहाणे
मन्तप्पहाणे बम्भप्पहाणे नयप्पहाणे नियमप्पहाणे सञ्चप्पहाणे
सोयप्पहाणे नाणप्पहाणे दंसणप्पहाणे चरित्तप्पहाणे चउदस-
पुच्ची चउणाणोवगण पञ्चहिं अणगारसंपहिं सद्धिं संपरिवुद्धे
पुब्बाणुपुब्बि चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे सुइंसुहेणं
विहरमाणे जेणेव सावत्थी नयरी जेणेव कोट्टण चेइण तेणेव
उवागच्छइ । २ सा सावत्थीय नयरीय बहिया कोट्टण चेइण
अइापडिरुवं उगगहं उग्गिण्हइ । उग्गिण्हित्ता संजमेणं तवस्स
अप्पाणं भावेमाणे विहरइ ॥

2. 5-6. परिता निग्गया etc. The passages concerned will be found on pages 125-126 of the उवासगदसाओ.

3. 4. उहुंजाणू जाव विहरइ. The full passage is as follows:—

उहुंजाणू अहोसिरे ज्ञाणकोट्टोवगण संजमेणं तवस्सा
अप्पाणं भावेमाणे विहरइ ।

3. 5. जायसुद्धे जाव पज्जुवसमाणे. The full passage will be found on page 121 of the उवासगदसाओ.

3. 6. समणेण जाव संपणेण. The full passage will be found on pages 121-124 of the उवासगदसाओ.

8. 4. महया^० eto. This description of the king will be found on page 124 of the उवादगदसाओ.

8. 5-6. सोमाल जाव विहरइ. The full description of the queen from the औपपातिकसूत्र is given below:—

सोमालपाणिपाया अहीणपडिपुण्णपञ्चिन्दियसरीरा लक्खणवज्जणगुणोववेया माणुम्माणपमाणपडिपुण्णसुजाय-
सव्वङ्गसुन्दरकी ससिसोमाकारकन्तपियवंसणा सुरूवा करय-
लपरिमियपसत्थतिवलीवलियमज्झा कुण्डलुल्लिहियगण्डलेहा
कौमुदयरैणियराविमलपडिपुण्णसोमवयणा सिंगारागारजा-
खेवेसा संगयगयहसियभणियविहियविलासससलियसंलाव-
णिउण्णसुसोवयारकुसला [सुन्दरधणजघणवयकरचरणनय-
णलावण्णविलासकलिया] पासादीया दरिसणिज्जा अभि-
रूवा, कूणिण्ण रत्ता भम्भसारपुसेण सदि अणुरत्ता अवि-
रत्ता इहे सहपरिसरसरुवगन्धे पञ्चविहे माणुस्सए काम-
भोए पञ्चणुभवमाणी विहरइ ॥

8. 9. सोमाल जाव सुल्ले The full description of the prince is given below from the Com. of the ज्ञाताधर्म-
कथा:—

सौमालपाणिपाए अहीणपडिपुण्णपञ्चिन्दियसरीरे लक्ख-
णवज्जणगुणोववेए माणुम्माणपमाणपडिपुण्णसुजायसव्वङ्ग-
सुन्दरङ्गे ससिसोमाकारे कन्ते पियवंसणे सुरूवे ॥

10. 2. अज्जत्थिए जाव समुण्णित्था. The full passage runs as follows:—

अज्जत्थिए पत्थिए चिन्तिए मणोगए संकप्पे समुण्णित्था ॥

10. 7. ओहयमणं जाव शियाइ. The full passage runs as follows:—

ओहयमणसंकप्पा चिन्तासोगसागरसंपविद्धा करयल-
पल्लत्थमुद्धी अट्टज्जाणोवगया भूमिगयदिट्ठिया ॥

11. 4-5. पुब्बाणुपुब्बि जाव विहरइ. The full passage runs as follows:—

पुब्बाणुपुब्बि चरमाणे गामाणुगामं दूज्जमाणे सुहंसुहेणं
विहरइ ॥

11. 5-6. तं महाफलं...पञ्चवासामि. The full passage runs as follows:—

तं महाफलं खल्लु तहाकवाणं भगवन्ताणं नामगोयस्स वि-
सवणयाए, किमक्क पुण अहिगमणवन्दणनमंसणपट्ठिपुच्छण-
पञ्चवासणयाए । एगस्स वि आयरियस्स धम्मियस्स सुव-
यणस्स सवणयाए, किमक्क पुण विडलस्स अट्टस्स गहणयाए ।
तं गच्छामि णं समणं भगवं महावीरं वन्दामि नमंसांमि
सक्कारेमि संमाणेमि, कल्लाणं मक्कलं चेइयं देवयं पञ्चवासामि ॥

11. 10. उवट्ठवित्ता जाव पणप्पिणन्ति. The full passage would run as follows:—

उवट्ठवित्ता मम एयमाणत्थियं पणप्पिणह्म ॥ । तए णं ते
कोडुम्बियपुरिसा तं धम्मियं जाणप्पवरं जुत्तामेव उवट्ठवेन्ति,
२ ता एयमाणत्थियं पणप्पिणन्ति ॥

12. 1. कयवलिकम्मा जाव अण्य° etc. The full passage would be:—

कयवलिकम्मा कयकोडयमङ्गलपायच्छित्ता सुखप्पावेत्ताहं
मङ्गलाहं वत्थाहं पवरपरिहिया अण्य°...

12. 2. बहूहिं खुज्जाहिं जाव महत्तरगविन्दपरिक्खित्ता. The full passage runs as follows:—

बहूहिं खुज्जाहिं चिलाइयाहिं वामणियाहिं वडमियाहिं
बम्बराहिं बडसियाहिं जोण्हियाहिं पण्णवियाहिं ईसिणियाहिं
वारुणियाहिं लासियाहिं लाउसियाहिं दमिलीहिं सिंहलीहिं
आरबीहिं पुलिन्दीहिं पक्कणीहिं बहलीहिं मुरण्डीहिं पारसीहिं
नाणादेसीधिदेसपरिमण्डियाहिं सवेसणेवत्थगाहियवेत्ताहिं
इण्डियचिन्तियपत्थियवियाणाहिं निउणकुसलाहिं विणीयाहिं
वेडियायकवालतरुणिवन्दपरियालपरिबुडे वरिसघरफञ्जुइ-
महत्तरगविन्दपरिक्खित्ता ॥

12. 7. छत्तादीए जाव etc. The full passage runs as follows:—

छत्तादीए तित्थयराइसए पासइ, पासित्ता धम्मियं जाण-
णवरं ठवेइ ॥

13. 2. धम्मकहा आणियन्वा. The whole of the typical discourse will be found on pages 126-128 of the उवासगइसाओ.

14. 2. सोळा निसम्म जाव °दियया. The full passage runs as follows:—

हट्टुट्टुच्चिसमाणन्दिया पीइमणा परमसोमणस्सिया इरि-
सवसविसप्पमाणदियया ॥

15. 7. आसुक्ष्मे जाव मिसिमिसेमाणे. The full passage runs as follows:—

आसुक्ष्मे हृष्टे कुविण्य चण्डिक्रिय मिसिमिसेमाणे ॥

17. 1. भगवं गोयमे जाव वन्दह. The full passage runs as on page 121 of the उवासगदसाओ beginning with आथसह्ने down to वन्दह नमसंह.

20. 6. सामदणभेयदण्डे° जहा चित्तौ जाव रजधुराचिन्तए. The full passage runs as follows:—

सामदण्डभेयउषप्पयाणअत्यसत्थईहामहविसारए उप्पसि-
याए वेणहयाए कम्मियाए पारिणामियाए जउच्चिहाए बुद्धीए
उववेए, पप्पसिस्स रत्तो वडुसु कजेसु य कारणेसु य कुड-
ध्वेसु य मन्तेसु य गुज्जेसु य रहस्सेसु य निच्छप्पसु य आपु-
ह्छणिजे मेढी पमाणं आहारे आलम्बणं चक्खु मेढिभूए
पमाणभूए आहारभूए आलम्बणभूए सव्वद्वणसव्वभूमियासु
लुक्कप्पए विहण्णवियारे रजधुराचिन्तए॥

21. 2-3. तंसि तारिसयंसि वासवरंसि... धुमिणपादका विचखिवा. The full passage will be found in भगवती, ११'११. which is given in full in Appendix 2.

22. 3. अम्मयाओ जाव अम्मजीवियफले. The full passage runs as follows:—

धज्जाओ णं ताओ अम्मयाओ, सुपुण्णाओ णं ताओ अम्म-
याओ, कयत्थाओ णं ताओ, कयपुण्णाओ कयलक्खणाओ
कयविहवाओ, सुल्ले णं तांसि जम्मजीवियफले ॥

22. 5. सुरं च जाव पसणं च. The full passage runs as follows:—

सुरं महुं मेत्थं भस्सं सीहुं पसणं ॥

22. 5-8. आसाएमाणीओ जाव परिभाएमाणीओ. The full passage runs as follows:—

आसाएमाणीओ विस्ताएमाणीओ परिमुझेमाणीओ परिभाएमाणीओ ।

35. 12. पुब्बरत्ता° जाव समुप्पजित्था. The full passage runs as follows:—

पुब्बरत्तावरत्तकालसमयंसि कुहुम्बजाभरियं जागरमाणस्स अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पजित्था ।

36. 1. ण्हाए जाव सम्बालंकारविभूसिए. The full passage runs as follows:—

ण्हाए कयबलिकम्मे कयकोडयमङ्गलपायज्जित्ते सुखप्पावेत्ताइं मङ्गलाइं वत्थाइं पवरपरिहिए सम्बालंकारविभूसिए ।

37. 8. अपत्थियपत्थिए जाव हिरिसिरिपरिवज्जिए. The full passage runs as follows:—

अपत्थियपत्थिए दुरन्तपन्तलवक्खणे हीणपुण्यवाडइसिए हिरिसिरिपरिवज्जिए ।

57. 10-11. भीए जाव संजायमए. The full passage runs as follows:—

भीए तत्थे तसिए उब्बिम्मे संजायमए ।

38. 10. ईसरतलवर° जाव° संघिवालसद्धि. The full passage runs as follows:—

ईसरतलवरमाडम्बियकोडुम्बियइम्भसेट्टिसेणावइसत्थवाहमन्तिगणगदोवारियअमच्चेडपीढमहनगरनिगमदुयसंघिवालेहिं सद्धि ।

39. 2. रजं च जाव जणवयं च. The full passage runs as follows:—

रजं च रदुं च बलं च वाहणं च कोसं च कोट्टागारं च
अन्तेउरं च जणवयं च ॥

40. 16. एवमाश्क्खइ जाव पस्सेइ. The full passage runs as follows:—

एवमाश्क्खइ एवं भासइ एवं पस्सेइ एवं पस्सेइ ॥

41. 9. करयलं जाव एवं वयासी. The full passage runs as follows:—

करयलपरिगमहिं दक्षणहं सिरसावत्तं मत्थए अञ्जलिं
कट्टु जएणं विजएणं वज्जावेन्ति, २ एवं वयासी ॥

43. 4-5. तं जाव न उद्दालेइ. The full passage runs as follows:—

तं जाव कूणिए राया सेयणमं गन्धहत्थि अट्टारसवकं च
हारं न अक्खिच्चइ न गिण्हइ न उद्दालेइ ॥

43. 9-10. अन्तराणि जाव पविजगरमाणे. The full passage runs as follows:—

अन्तराणि य छिदाणि य मग्गमाणि य रहस्साणि य विचं-
राणि य ।

46. 4. पायरासेहि जाव वदावेत्ता. The full passage would run as follows:—

पायरासेहि नाइविक्किट्ठेहि अन्तरावासेहि वसमाणे २ जेणेव
चम्पा नयरी तेणेव उवागच्छइ । २ ता चम्पाए नयरीए
मज्झमज्झेणं अणुपविसइ, २ जेणेव चेडगस्स रओ गिहे जेणेव
बाहिरिया उवट्ठाणसाला तेणेव उवागच्छइ । २ ता तुरए
निगिण्हइ । २ ता रहं ठवेइ । २ ता रदाओ पञ्चोरुइ । तं
महत्थं जाव पाहुडं गिण्हइ । २ ता जेणेव अम्मन्तरिया उव-

झाणसाला जेणेव चेडए राया तेणेव उवागच्छइ । २ सा
चेडगं रायं करयलपरिमाहियं जाव कहु जयणं विजयणं
वखावेइ । २ सा...

54. 5-6. सव्विड्डीए जाव खेणं. The full passage runs
as follows :—

सव्विड्डीए सव्वबलेणं सव्वसमुदणं सव्वायरेणं सव्व-
भूसाए सव्वविभूर्हए सव्वसंभमेणं सव्वपुप्फवत्थगन्धमल्ला-
लंकारेणं सव्वदिब्बतुडियसइसंनिनापणं महया इड्डीए महया
जुईए महया बलेणं महया समुदणं महया चरतुडियजमग-
समयपडुप्पयाइयरवेणं संसपणवपइहभेरिइल्लरिखरमुदिइइ-
कमुरयमुइइदुनुदिनिग्घोसताइयरवेणं ॥

55. 6-7. जेणेव मज्जनघरे.....जाव नरवई. The full
passage given in the ज्ञाताधर्मकथा runs as follows :—

... जेणेव मज्जनघरे तेणेव उवागच्छइ, २ मज्जनघरं अणु-
पविसइ । २ मुत्तजालाभिरामे विचित्तमणिरयणकोट्टिमतले रम-
णिज्जे ण्हाणमण्डवंसि नाणामणिरयणभसिचित्संसि ण्हाणपी-
ढंसि सुहानिसण्णे सुहोदगेहिं पुप्फोदगेहिं गन्धोदपहिं सुद्धोव-
यहिं य पुणो पुणो कल्लाणगपधरमज्जणविहीए मज्जिए तत्थ को-
उयसएहिं बहुविदेहिं कल्लाणगपधरमज्जणावसाणे पम्हलसुक्क-
मालगन्धकासार्यलूहियहे अहयसुमहग्घवूसरयणसुसंघुए
सरससुरभिगोसीसचन्दणाणुलित्तगत्ते सुइमालावण्णगविले-
वणे आविद्धमणिसुधण्णे कप्पियहारइहारतिसरयपालम्ब-
पलम्बमाणकडिसुत्तसुकयसोहे पिणइगेविज्जे अक्कुलेज्जगल-
लियक्कललियकयाइरणे नाणामणिकइगतुडियधम्मियभुए
भहियरूवसत्तिसरीय कुण्डलुओइयाणणे मउइचित्तसिरए

हारोत्थयसुकतरइयवच्छे घालम्बपलम्बमाणसुकयपट्टउत्तरि-
रिजे मुद्रियापिङ्गलकुलीय नाणामणिकणगरयणविमलमहरि-
हनिउणोवियमिसिमिसन्तविरइयसुसिलिङ्गविसिङ्गलसुसंठिय-
पसत्थआधिद्धवीरवल्ल, किं बहुणा, कप्पदक्खण वेव सुम-
लंकीयविभूसिय नरिन्दे सकोरिण्टमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्ज-
माणेणं उभओ खड्चामरवालवीइयङ्गे मङ्गलजयसइकयालोए
अणेगगणनायगदण्डनायगराईसरतलचरमाडम्बियकोहुम्बि-
यमन्तिमहामन्तिगणगदोधारियअमण्णवेडपीढमहनगरनिग-
मसेट्टिसेणावइसत्थवाहदूयसंधिधालसद्धि संपरिवुडे धवल-
महामेहनिग्गए विव महगणदिप्पन्ततारागणाण मज्जे ससि
व्व पियदंसणे मरचई मज्जणघराओ पडिनिम्माच्छइ ॥

64. 3-4. अहुइं जहा दडपइओ जाव सिज्जिहिदि. The full passage will be found in paras 39, 40, 41 of my edition of the पएसिकहाणय.

12. 1-2. तेणं ओरानेणं जहा मेहो etc. The passage will be found in the शाताथर्मकथा (Ed. of आगमोदयसमिति) on pages 73-75.

13. 2. महाविदेहे दासे जहा दडपइओ जाव अन्तं काहिइ. The full passage will be found in Paras 39-41 of my edition of पएसिकहाणयं.

19. 5. चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं जाव विहरइ. The full passage runs as follows:—

चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं चउहिं अन्नामहिस्सीहिं स-
परिवाराहिं तिहिं परिसाहिं सत्तहिं अणियाहिं सत्तहिं अणिया-
हिर्वईहिं सोलसहिं आयरक्खदेवसाहस्सीहिं अओहिं य बड्ढहिं
धिमाणवास्सीहिं वेमाणियहिं देवेहिं देवीहिं य सद्धि संपरिवुडे

महायाहयनदृगीयवाहयतन्तीतलतालतुदियध्वमुद्रकपहुप-
वाहयरवेणं दिव्वाइं भोगभोगाईं भुज्जमाणे विहरइ ॥

19. 7. जहा सूरियागे...पडिगओ. This passage refers to practically the whole of the first half of the रायपसेगियसुत्त, particularly to pages 13-54 of the आगमो-
दयप्रमिति edition.

80. 1-2. भन्ते...पुच्छा । कूडागारसाला । सरीरं अणुपविट्ठ ।
पुष्पभवो. These laconic expressions refer to the follow-
ing passage from रायपसेगियसुत्त:—

“ भन्ते ” सि भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वन्दइ
नमंसइ, २ एवं यथासी—“ सूरियाभस्स णं, भन्ते देवस्स
एसा दिव्वा देविट्ठी दिव्वा देवज्जइ दिव्वे देवाणुभावे कहिं गए,
कहिं अणुपविट्ठे ? ” “ गोयमा, सरीरं गए सरीरं अणुपविट्ठे । ”
“ से केणट्ठेणं, भन्ते, एवं बुद्धइ सरीरं गए, सरीरं अणुप-
विट्ठे ? ” “ गोयमा, से जहानामए कूडागारसाला सिया
बुहओ लिप्ता बुहओ शुत्ता गुसदुवारा निवाया निवाय-
गम्भीरा । तीसे णं कूडागारसालाप अवुरसामन्ते पत्थ णं
महेगे जणसमूहे चिट्ठइ । तए णं से जणसमूहे एगं महं
अब्भवइलगं वा वासवइलगं वा महावायं वा एज्जमाणं
पासइ । २ तं कूडागारसालं अन्तो अणुपविसित्ताणं चिट्ठइ ।
से तेणट्ठेणं, गोयमा, एवं बुद्धइ सरीरं अणुपविट्ठे ।.....
सेणं, भन्ते, देवेणं सा दिव्वा देविट्ठी...किण्णा लखे, किण्णा
पणे किण्णा अभिसमआगए ? पुब्बभवे के आसी ? किनामए
वा, को वा गोसेणं ? कयरंसि वा गसरंसि वा जाय संनिवे-
संसि वा ? किं वा दग्धा किं वा भोच्छ किं वा किण्णा किं वा

समायस्मिता कस्स वा तहाखस्स वा समणस्स माहणस्स
वा अन्ति एगमधि आरियं धम्मियं सुवयणं सोच्चा निसम्म,
जेणं तेणं देवेणं सा दिव्वा देविट्ठी जाव देवाणुभावे लखेरे ? ”
“ गोयमा ” इ समणे भगवं महावीरे भगवं गोयमं आमन्तेच्छा
ववं वयासी-“ एवं खलु, गोयमा ” ॥

81. 2-3. अट्टे जाव अपरिभूए. The passage will be found on pages 124-25 of the उवासगदसाओ.

81. 4. बहूणं नगरनिगमं जहा ध्याणन्दो. The full passage here is the same as para 5 of the उवासगदसाओ with the following expression from the औपपत्तिकसूत्र-नगर-निगमसेट्ठिसेणवइसत्थवाहदूयसंधिवालसदि for the राईसर etc.

82. 1. आहारे जहा महावीरो. The description of महावीर with be found on pages 121-24, with the modifications given here.

90. 3. रिउब्बेयं जाव सुपरिनिट्ठिए. The full passage runs as follows:—

रिउब्बेयजउब्बेयसामवेयाथव्वणाणं इहहासपञ्चमाणं नि-
घण्टुछट्ठाणं सक्कोवक्काणं सरहस्साणं एयंपरियजुत्ताणं धारए
सारए पारए सडङ्गवी सद्वित्तन्तविसारए संखाणे सिक्खा-
कप्पे वागरणे छन्दे निरुत्ते जोइसामयणे अजेसु य बम्हण-
गेसु सत्थेसु सुपरिनिट्ठिए ॥

91. 5. अट्ठाइं हेऊइं...जहा पण्णसीए. The full passage would run as follows:—

अट्ठाइं हेऊइं पसिणाइं कारणाइं वागरणाइं पुच्छामि ॥

91. 6-8. जत्ता ते...जाव संबुदे. Add to the text after एगे मवं the following:—

दुये भवं ? तहा अक्खए अक्खए निच्चे अवट्ठिए आयं सि ।

94. 9-12. विउलं असणं.....जाव आपुच्छिता. The full passage will be found on pages 129-30 of the उवासगदसाओ.

105. 7. देवसयाणिज्जंसी जाव ओगाहणाए. This passage is given in full in para 125 of this text.

115. 3-10. सद्धमि णं...सावगधम्मं पठिवज्जइ...समणो-
वासिया आया जाव विहरइ. The passage is identical with
one in line 26 of para 9 down to line 15 of para 10 of
पएसिकहाणयं. The expressions in the masculine gender
are to be converted into feminine gender to suit the
context here.

120. 6. आलित्ते णं भन्ते. etc. The full passage runs
as follows:—

आलित्ते णं, भन्ते, लोप; पलित्ते णं, भन्ते, लोप; आलित्त-
पलित्ते णं, भन्ते, लोप जराए मरणेण य ॥

124. 8. कलं जाव जलन्ते. The full passage will be
found on page 129 of the उवासगदसाओ.

129. 9. सीय जाव विविहा. The full passage runs as
follows:—

सीयं उण्हं...वाइया पित्तिया सिम्भिया संनिवाइया वि-
विहा रोयात्तक्का ॥

132. 4-5 उच्चवीदं जाव अहमाणे. The full passage
runs as follows:—

उच्चनीयमज्झिमाइं कुलाइं घरस्समुवाणस्स भिक्षावरि-
याए अहमाणे ॥

136. 11. अभिग^{४०} जाव अप्पाणं भावेमाणी. The full passage in the mas. gender will be found in para 10 of the पण्डितद्वयार्थ, which should be converted into feminine gender to suit the context.

165. 1-2 दुवालसजोयणायामा जाव पञ्चक्षं देवलोयभूषा. The full passage runs as follows:—

दुवालसजोयणायामा धणवइमइनिम्मिया चामीधरपवर-
पागरनाणामणिपञ्चवण्णकविसीसगसोहिया अलयापुरि-
संकासा पमुइयपकीलिया पञ्चक्षं देवलोयभूषा ॥

167. 2. सव्वोउयपुण्फ^० जाव दरिसगिजे. The full passage runs as follows:—

सव्वोउयपुण्फलसमिद्धे रम्मे नन्दणवणप्पगासे पासा-
वीप ४ ॥

174. 6. अप्पेगइया हयगया जाव पुरिसवगुरापरिक्खिता. The full passage would run as follows:—

अप्पेगइया हयगया गयगया पायसारविहारेणं वन्तावन्-
पहि पुरिसवगुरापरिक्खिता ॥

178. 9. सइ^० जाव. The full passage runs as follows:—

सइहरिसरसरुवगन्धे पञ्चविधे माणुस्सगे कामभोप-
मुज्जमाणे विहरइ ॥

द्वितीयं परिशिष्टम्

(महाबलजन्मादिवर्णनम्)

महाबलजन्मादिवर्णनम्

[भगवतीसूत्रात्—११.११]

१. तेषां कालेण तेषां समयेण हृत्थिणागपुरे नामं नगरे
 होत्था । वण्णओ । सहसम्बधणे उज्जाणे । वण्णओ । तत्थ णं
 हृत्थिणागपुरे नगरे बले नामं राया होत्था । वण्णओ । तस्स
 णं बलस्स रओ पभावई नामं देवी होत्था । सुकुमाल° ।
 वण्णओ । जाव विहरइ । तए णं सा पभावई देवी अन्नया
 कयाइ तंसि तारिसगांसि वासघरंसि अभिन्तरओ सचित्त-
 कम्मे बाहिरओ दूमियघट्टमट्टे विचित्तउल्लोगचिल्लियतले
 मणिरयणपणासियन्धयारे बहुसमसुधिभत्तदेसभाए पञ्च-
 वण्णसरससुरभिमुक्कपुप्फपुज्जोवयारकलिए कालगुरुपवर-
 कुंदुसकतुरुक्कधूवमघमघन्तगन्धुधुयामिरामे सुगन्धिवरग-
 न्धिए गन्धघट्टिभूए तंसि तारिसगांसि सयणिज्जंसि सालि-
 गणघट्टिए उभओविब्बोयणे दुहओ उन्नए मज्जे नयगम्भीरे
 गङ्गापुलिणवालुवउद्दालसालिसए उवचियखोमियदुगुल्लपट्ट-
 पडिच्छायणे सुविरइयरयत्ताणे रसंसुयसंनुए सुग्ग्गे आइ-
 णगरुयवूरनवणीयतूलफाले सुगन्धवरकुसुमचुण्णसयणो-
 वयारकलिए अद्धरत्तकालसमयंसि सुत्तजागरा ओहीरमाणी

२ अयमेयारूवं ओरालं कल्लाणं सिवं धन्नं मंगलं सरिसरियं
महासुविणं पासित्ताणं पडिबुद्धा ॥

२. हाररयखीरसागरससङ्ककिरणदगरयरययमहासेलप-
ण्डुरतरोरुमणिज्जपेच्छणिज्जं थिरलट्टपडट्टवट्टपीवरसुसिलि-
ट्टविसिट्टित्तिसदादाविडम्बियमुहं परिकम्मियज्जकमलको-
मलमाइअसोभन्तलट्टउट्टं रत्तुप्पलपत्तमउअसुकुमालताल्लु-
जीहं मूसागयपवरकणगताविअआवत्तायन्तवट्टतडिविमल-
सरिसनयणं विसालपीवरोकं पडिपुण्णविपुलखन्धं मिउ-
विसयसुहुमलक्खणपसत्थवित्थिण्णकेसरसडोवसोभिधं ऊ-
सियसुनिम्मिसुजायअप्फोडिअलक्कलं सोमं सोमाकारं
लीलायन्तं जम्भायन्तं नहयलाओ ओषयमाणं निययवयण-
मतिवयन्तं सीहं सुधिणे पासित्ताणं पडिबुद्धा ॥

३. तप णं सा पभावई देवी अयमेयारूवं ओरालं जाव
सस्सिरियं महासुविणं पासित्ताणं पडिबुद्धा समाणी हट्टतुट्टं
जाव "हियया धाराहयकलम्बपुप्फगं पिब समूसियरोम-
कूवा तं सुविणं ओगिण्हइ, ओगिणिहत्ता सयणिज्जाओ
अन्मुट्टेइ, २ अतुरियमन्नवलमसंभन्ताए अविलम्बियाए राय-
हंससरिसीए गईए जेणेव बलस्स रओ सयणिज्जे तेणेव
उवागच्छइ, २ बलं रायं ताहिं इट्ठाहिं कन्ताहिं पियाहिं मणु-
ज्जाहिं मणामाहिं ओरालाहिं कल्लाणाहिं सिवाहिं धन्नाहिं
मङ्गल्लाहिं सस्सिरियाहिं मियमङ्गुरमञ्जुलाहिं गिराहिं संलव-
माणी २ पडिबोहेइ, २ बलेणं रत्ता अब्भणुजाया समाणी
माणामणिरयणभित्तिवित्तंसि भद्दासणंसि निसीयइ, २
आसत्था वीसत्था सुहासणवरगया बलं रायं ताहिं इट्ठाहिं
कन्ताहिं जाव संलवमाणी २ एव वयासी—

४. 'एवं खलु अहं, देवाणुप्पिया, अज्ज तंसि तारिसर्गंसि सयणिज्जंसि सालिगणं' तं खेव जाव नियगवयणमइवयन्तं सीहं सुविणे पासित्ताणं पडिबुद्धा । तं णं, देवाणुप्पिया, एयस्स ओरालस्स जाव महासुविणस्स के मग्गे कल्लाणे फलविप्पिविसेसे भविस्सइ ?' तए णं से बले राया पभाव-ईए देवीए अन्तियं एयमहं सोळा निसम्म हट्टतुट्ठं जाव "हयद्वियए धाराहयनीवसुरभिकुसुमचञ्चुमालहयतणुयऊस-वियरोमकूत्रे तं सुविणं ओगिण्हइ, २ ईहं पविसइ । ईहं पवि-सित्ता अप्पणो साभाविपणं महपुव्वएणं बुद्धिविघाणेणं तस्स सुविणस्स अत्थोग्गहणं करेइ, २ पभावइं देविं तर्हि इट्ठर्हि कन्तार्हि जाव मङ्गल्लार्हि मियमहुरस्सस्सिरि...संलवमाणे २ एवं वयासी—

५. 'ओराले णं तुमे, देवी, सुविणे दिट्ठे, कल्लाणे णं तुमे, जाव सस्सिरीए णं तुमे, देवी, सुविणे दिट्ठे । आरोमातुट्ठिरी-हाउ कल्लाणमङ्गल्लकारए णं तुमे, देवी, सुविणे दिट्ठे, अत्थलामो देवाणुप्पिए, भोगलामो देवाणुप्पिए, पुसलामो देवाणुप्पिए, रज्जलामो देवाणुप्पिए, एवं खलु तुमं देवाणुप्पिए, नवण्हं मासाणं सहुपडिपुण्णाणं अद्धमाणराइंदियाणं विइकन्ताणं अहं कुलफेउं कुलनन्दिकरं कुलजसकरं कुलाधारं कुल-पायवं कुलविवद्धणकरं सुकुमालपाणिपावं अहीणपडिपुण्ण-पञ्चिन्दियसरोरं जाव सस्सिसोमाकारं कन्तं पियदंसणं सुखं देवकुमारसमप्पभं दारयं वयाहिसि ॥

६. 'से वि एणं दारए उम्मुक्कबालभामे विघायपरियणमेसे जेव्वणगमणुप्पसे सुरे वीरे विकन्ते विट्थिण्णविउलबल-आहणे रज्जवई राया भविस्सइ । तं उराले णं तुमे, जाव

सुमिणे दिट्ठे, आरोगातुट्ठि° जाव मङ्गलकारय णं तुमे, देवी,
 सुविणे दिट्ठे'त्ति कट्ठु पमावई देवि ताहिं इट्ठाहिं जाव वग्गूहिं
 दोळं पि तच्चं पि अणुवूहइ । तय णं सा पमावई देवी बलस्स
 रत्तो अन्तियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म इट्ठुट्ठु° करयल°
 जाव एवं वयासी—' एवमेयं देवाणुप्पिया, तहमेयं देवाणु-
 प्पिया, अवितहमेयं देवाणुप्पिया, असंदिद्धमेयं देवाणुप्पिया,
 इच्छियमेयं देवाणुप्पिया, पडिच्छियमेयं देवाणुप्पिया,
 इच्छियपडिच्छियमेयं देवाणुप्पिया, से जहेयं तुम्हे वयइ°
 त्ति कट्ठु तं सुविणं सम्मं पडिच्छइ, २ बलेणं रत्ता अब्भणु-
 ण्णाया समाणी नाणामणिरयणभत्तिचित्ताओ भद्दासणाओ
 अब्भुट्ठेइ, २ अतुरियमचवल° जाव गईए जेणेव सए सय-
 णिज्जे तेणेव उवागच्छइ, २ सयणिज्जंसि निसीयइ, २ एवं
 वयासी—' मा मे से उत्तमे पट्ठाणे मङ्गले सुविणे अत्रेहिं
 पावसुमिणेहिं पडिहम्मिस्सइ°' त्ति कट्ठु देवगुरुजणवद्दाहिं
 पसत्थाहिं मङ्गलाहिं धम्मियाहिं कहाहिं सुविणजागरियं
 पडिजागरमाणी २ विहरइ ॥

७. तय णं से बले राया कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ, २
 एवं वयासी—' खिप्पामेव, ओ देवाणुप्पिया, अज्ज सविसेसं
 बाहिरियं उवट्ठाणसालं गन्धोदयसित्तसुइअसंमज्जिओवलित्तं
 सुगन्धवरपञ्चवणपुप्फोदयारकलियं कालागुरुपवरकुंदुरुक°
 जाव गन्धवट्ठिभूयं करेइ य करावेइ य, २ सीहासणं रएइ,
 २ ममेयं जाव पञ्चप्पिणइ । तय णं ते कोडुम्बिय° जाव पडि-
 सुणेत्ता खिप्पामेव सविसेसं बाहिरियं उवट्ठाणसालं जाव
 पञ्चप्पिणन्ति ॥

८. तय णं से बले राया पञ्चसकालसमयांसे सयणि-

ज्वाभो अब्भुदेह, २ पायपीडाओ पच्चोरुहह, २ जेणेव अट्टण
 साला तेणेव उवागच्छह, अट्टणसालं अणुपविसह, जहा
 उववाइए, तहेव अट्टणसाला, तहेव मज्जणघरे, जाव ससि
 च्च पियदंसणे नरवई मज्जणघराओ पडिनिक्खमह, २ जेणेव
 बाहिरिया उवट्ठाणसाला तेणेव उवागच्छह, २ सीहासण-
 चरंसि पुरत्थाभिमुहे निसीयह, २ अप्पणो उत्तरपुरत्थिमे
 विसीभाए अट्ट भद्दासणां सेयवत्थपञ्चुत्थुयाइं सिद्धत्थग-
 कयमक्कलोवयाराइं रयावेह, २ अप्पणो अट्टरसामन्ते नाणा.
 मणिरयणमण्डितं अहियपेच्छणिज्जं महग्घवरपट्टणुगयं
 सण्हपट्टबहुभत्तिसयचित्तताणं ईहामियउसभं जाव 'भत्ति-
 भित्तं अभिन्तरियं अवणियं अच्छवेह, २ नाणामणिरयण-
 भत्तिचित्तं अत्थरयमउयमसूरगोत्थयं सेयवत्थपञ्चुत्थुयं
 अक्कसुरफासुयं सुमउयं पभावईए देवीए भद्दासणं रयावेह,
 २ कोडुम्बियपुरिसे सहावेह, २ एवं वयासी—

९. 'खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, अट्टक्कमहानिमित्तसुत्त-
 त्थधारण विविहसत्थकुसले सुविणलक्खणपाढए सहावेह' ।
 तए णं ते कोडुम्बियपुरिसा जाव पडिसुणेत्ता बलस्स रज्जो
 अन्तिथाओ पडिनिक्खमह, सिग्घं तुरियं चवलं चण्डं वेइयं
 इत्थिणपुरं नगरं मज्झंमज्जेणं जेणेव तेसि सुविणलक्खण-
 पाढगाणं गिहाइं, तेणेव उवागच्छन्ति, २ ते सुविणलक्खण-
 पाढए सहावेस्ति । तए णं ते सुविणलक्खणपाढगा बलस्स
 रज्जो कोडुम्बियपुरिसेहिं सहाविया समाणा हट्ठतुट्ठं ज्हाया
 कयं जाव 'सरीरा सिद्धत्थगहरियालियाकयमक्कलमुद्दाणा
 सपरहितो मेहेहितो निगच्छन्ति, इत्थिणापुरं नगरं मज्झं-
 मज्जेणं जेणेव बलस्स रज्जो भयणघरवार्द्धिसए तेणेव उवा-

गच्छन्ति, करयलं बलरायं जयणं विजयणं वद्धावेन्ति । तप णं ते सुविणलकक्षणपादगा बलेणं रत्ता वन्दियपुइअस्स-
कारियसंमाणिया पसेयं २ पुब्बअत्थेसु महासणेसु निसी-
यन्ति । तप णं से बले राया पमावई देवि जवणियन्तरियं
ठावेइ, २ पुप्फफलपडिपुण्णइत्थे परेणं विणयणं ते सुविणल-
कक्षणपादए एयं वयासी—‘एवं खलु, देवाणुप्पिया, पमा-
वई देवी अज्ज तंसि तारिसगंसि वासघरंसि आव सीहं
सुविणे पासिप्ताणं पडिबुद्धा । तं णं, देवाणुप्पिया, पयस्स
ओरालस्स आव के मग्गे कल्लाणे फलविप्पिविसेसे भवि-
स्सइ ?’ तप णं सुविणलकक्षणपादगा बलस्स रत्तो अन्तियं
पयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठुट्ठं^१ तं सुविणं ओगिण्हइ, ईहं
अणुप्पविसइ, तस्स सुविणस्स अत्थोगाहणं करेइ २ अज्ज-
मग्गेणं सार्द्धं संचालेन्ति, तस्स सुविणस्स लद्धट्ठा पुच्छियट्ठा
विणिच्छियट्ठा अभिगयट्ठा बलस्स रत्तो पुरओ सुविणसत्थाइ
उच्चारमाणा २ एवं वयासी—‘एवं खलु, देवाणुप्पिया, अमहं
सुविणसत्थंसि वायालीसं सुविणा, तीसं महासुविणा, वाव-
त्तरि सव्वसुविणा दिट्ठा । तत्थ णं देवाणुप्पिया, तित्थगर-
मायरो वा चक्कवट्ठिमायरो वा तित्थगरंसि वा चक्कवट्ठिसि वा
मग्गं वक्कममाणंसि एयंसि तीसाए महासुविणाणं इमे वोइस्स
महासुविणे पासिप्ताणं पडिबुज्जन्ति । तं जहा—

“ गययसहसीहअमिसेयदामससिदिणयरं शयं कुम्भं ।

पउमसरसागरविमाणभवणरयणुच्चयसिहिं च ”॥

वासुदेवमायरो वा वासुदेवंसि गग्गं वक्कममाणंसि एयंसि
वोइसण्हं महासुविणाणं अन्नयरं एणं महासुविणं पासिप्ताणं
पडिबुज्जन्ति । इमे य णं, देवाणुप्पिया, पमावईय देवीए एमे

महासुविणे दिद्वे, अत्थलाभो देवाणुप्पिण, भोगलाभो देवाणु-
प्पिण, पुत्तलाभो देवाणुप्पिण, रज्जलाभो देवाणुप्पिण, एवं
खलु देवाणुप्पिण, पभावई देवी नवण्हं भासाणं बहुपडि-
पुण्णाणं जाव वीइकन्ताणं तुम्हं कुलकेडं जाव पथाहिइ । से
थि य णं वारण उम्मुक्कवालभावे जाव रज्जवई राया भवि-
स्सइ, अणगारे वा भाधियप्पा । तं ओराले णं, देवाणुप्पिया,
पभावईण देवीण सुविणे दिद्वे, जाव आरोग्गत्तुट्ठिदीहाडम-
कल्लाणं जाव दिद्वे ॥

१०. तए णं से थले राया सुविणक्खणलपाढगाणं अन्तिए
पयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठत्तुट्ठं करयलं जाव कट्ठुते सुवि-
णलक्खणपाढगे एवं वयासी—‘ एवमेयं, देवाणुप्पिया, जाव
से अहेयं तुम्हे धयइ ’ स्ति कट्ठु तं सुविणं सम्मं पडिच्छइ । २
सुविणलक्खणपाढए विउलेणं असणपाणस्साइमसाइमपुष्क-
वत्थगन्धमल्लालंकारेणं सक्कारेइ संमाणेइ, २ विउलं जीवि-
यारिहं पीइदाणं दलयइ, २ पडिविसज्जेइ, २ सीहासणाओ
अच्चुट्ठइ, २ जेणेव पभावई देवी तेणेव उच्चागच्छइ, २ पभा-
वई देविं तारिहि इट्ठारिहि कन्तारिहि जाव संलवमाणे २ एवं
वयासी—‘ एवं खलु, देवाणुप्पिण, सुविणसत्थंसि बायालीसं
सुविणा, तीसं महासुविणा, बावत्तरि सच्चसुविणा दिट्ठा ।
तत्थ णं देवाणुप्पिण, तित्थगरमायरो वा अक्कवट्ठिमायरो वा
तं खेव जाव अन्नयरं एगं महासुविणं पासित्ताणं पडिबु-
ज्जन्ति । इमे य णं तुमे, देवाणुप्पिण, एगे महासुविणे दिद्वे,
तं ओराले णं तुमे, देवी, सुविणे दिद्वे, जाव रज्जवई राया
भविस्सइ, अणगारे वा भाधियप्पा । तं ओराले णं तुमे, देवी,

सुविणे विट्टे त्ति' कहु पभावई देवि ताहिं इट्टाहिं कन्ताहिं
जाव दोसं पि तसं पि अणुबूहइ ॥

११. तए णं सा पभावई देवी बलस्स रत्तो अन्तिरं एय-
महुं सोळा निसम्म हट्टमुट्टुं करयलं जाव एवं वयासी—
'एवमेयं देवाणुप्पिया, जाव तं सुविणं सम्मं पडिच्छइ, २
बलेणं रत्ता अम्भणुक्काया समणी नाणामणिरयणभत्तिचित्तं
जाव अम्भुट्टेइ । अतुरियमचचलं जाव 'गईए जेणेव सए
भवणे तेणेव उवागच्छइ, २ सयंभवणमणुपविट्टा ॥

१२. तए णं सा पभावई देवी ण्हाया कयबलिकम्मा जाव
सम्वालंकारविभुसिया तं गम्भं नाइसीएहिं नाइउण्हेहिं नाइ-
तित्तेहिं नाइकहुएहिं नाइकसाएहिं नाइअम्बिलेहिं नाइमहु-
रेहिं उडभयमाणसुहेहिं भोयणच्छायणगन्धमल्लेहिं जं तस्स
गम्भस्स हियं मियं पत्थं गम्भपोसणं तं देसे य काले य
आहारमाहारेमाणी विवित्तमउएहिं सयणासणेहिं पइरिकसु-
हाए मणणुकूलाए विहारभूमीए पसत्थदोहला संपुण्ण-
दोहला संमाणियदोहला अविमाणियदोहला कोच्छिअ-
दोहला ववणीयदोहला ववगयरोगमोहभयपरित्तासा तं गम्भं
सुहंसुहेणं परिवहइ । तए णं सा पभावई देवी नवण्हं मा-
साणं बहुपडिपुण्णणं अद्धट्टमाणराइंदियाणं कीइकत्तरणं सुकु-
मालपाणिपायं अहीणपडिपुण्णपञ्चिन्दियसरीरं लवस्त्रण-
वज्जणगुणोवसेयं जाव ससिसोमाकारं कन्तं पियदंसणं सुरुवं
दारवं पयाया ॥

१३. तए णं तीसे पभावईए देवीए अक्कपडियारियाओ
पभावई देवि पसूयं जाणेसा जेणेव बले राया तेणेव उवाग-
च्छन्ति, करयलं जाव बलं रायं जएणं विजएणं धस्सावेन्ति,

२ एवं वयासी—‘ एवं बलु, देवाणुप्पिया, पभावईपियडुयाए
पियं निवेवेमो, पियं भे भवड ’ । तए णं से बले राया अक्क-
पडियारियाणं अन्तियं एयमहुं सोच्चा निस्सम्म हट्टुतुट्टुं जाव
धासाहयणीव ” जाव ” रोमकूवे तासिं अक्कपडियारियाणं
मउडवज्जं जहामालियं ओमोयं दलयइ, सेयं रयथाययं विमल-
सालिलपुण्णं भिङ्गारं च गिण्हइ, २ मत्थए धोवइ, २ चित्तं
जीवियारिहं पीइदाणं दलयइ, २ सक्कारेइ संमाणेइ ॥

१४. तए णं से बले राया कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ, २ एवं
वयासी—‘ खिप्पामेध, भो देवाणुप्पिया, हत्थिणापुरे नयरे
चारगसौहणं करेइ, २ माणुम्माणवड्डणं करेइ, २ हत्थिणापुरं
नगरं सच्चिन्तरवाहिरियं आसियसंमज्जिओवलित्तं आव
करेइ कारवेइ, २ जूयसहस्सं वा चकसहस्सं वा पूयामहामहि-
मसक्कारं था उस्सवेइ, २ मभेयमाणत्थियं पच्चप्पिणह ।
तए णं ते कोडुम्बियपुरिसा बलेणं रत्ता एवं जुत्ता जाव
पच्चप्पिणन्ति । तए णं से बले राया जेणेव अट्टणसाला
तेणेव उवागच्छइ, तं चेव जाव मज्जणघराओ पडिनिक्खमइ
उस्सुक्कं उक्करं उक्किट्टं अविज्जं अमिज्जं अभड्ढप्पवेसं अट्ठण्ड-
कोडण्डिमं अधरिभं गणियावरनाडइज्जकलियं अणेगताला-
चराणुचरियं अणुद्धुयमुइक्कं अमिलायमल्लदामं पमुइयपक्की-
लियं सपुरज्जणजाणययं दसदिवसे ठिइघडियं करेइ । तए णं
से बले राया दसाहियाए ठिइवडियाए वट्टमाणीए सइए य
साहस्सिए य सयसाहस्सिए य जाए य दाए य भाए य
दलमाणे य दवावेमाणे य, सए य साहस्सिए य लभेमाणे पडि-
च्छेमाणे पडिच्छावेमाणे एवं विहरइ । तए णं तस्स दारगस्स
अम्मापियरो पढमे दिवसे ठिइवडियं करेइ, तए दिवसे

चन्दसूरदंसणियं करेइ, छट्टे दिवसे आगरियं करेइ, एका-
रसमे दिवसे वीइकन्ते निब्बुत्ते असुइजायकम्मकरणे संपत्ते
बारसाहदिवसे धिउलं असणं पाणं खाइमं साइमं उवक्खडा-
वेन्ति, २ जहा सिवो, जाव सत्तिए य आमन्तेन्ति, २ तथो
पच्छा पहाया कयं, तं चेव जाव सक्कारेन्ति संमाणोस्ति, २
तस्सेव भित्तणाइं जाव राईण य सत्तियाण य पुरओ अञ्ज-
यपज्जयपिउपज्जयागयं बहुपुरिसपरंपरप्परुदं कुलाणुरुव
कुलसरिसं कुलसंताणतमुवज्जणकरं अयमेयारुव गोण्णं
गुणनिष्कलं नामधेज्जं करेन्ति-‘अम्हा णं अम्हं इमे दारप-
बलस्स रओ पुत्ते पभावईए देवीए अत्तए, तं होउ णं अम्हं
ययस्स दारगस्स नामधेज्जं महब्बले २, १’ तए णं तस्स दार-
गस्स अम्मापियरो नामधेज्जं करेन्ति ‘महब्बले’त्ति ॥

१५. तए णं से महब्बले दारपपञ्चधाईपरिग्गहिए, तं जहा-
खीरधाईए, एवं जहा ददपइप्पे, जाव निवायनिब्बाघायंसि
सुहंसुवेणं परिवहुइ। तए णं तस्स महब्बलस्स दारगस्स
अम्मापियरो अणुपुब्बेणं ठिइवडियं वा चंदसूरदंसावणियं
वा आगरियं वा नामकरणं वा परंगाभणं वा पयचंकमणं वा
जेमामणं वा पिण्डवत्तणं वा पेज्जपावणं वा कण्णवेहणं वा
संवच्छरपडिलेहणं वा चोलोयणगं च उवणयणं च अम्माणि
य बहूणि गब्भाधाणजम्मणमाइयाइं कोउयाइं करेन्ति ॥

१६. तए णं तं महब्बलं कुमारं अम्मापियरो साइरेगट्ट-
वासगं जाणित्ता सोभणंसि तिहिकरणनक्खत्तमुहुत्तंसि,
एवं जहा ददप्पइप्पो, जाव अलंभोगसमत्थे आप यावि
होत्था। तए णं तं महब्बलं कुमारं उम्मुक्कवालभावं जाव
अलंभोगसमत्थं वियाणित्ता अम्मापियरो अट्ट पासायवडि-

सप करेन्ति, अम्भुमायमूसियपहसिए इव, वण्णओ जहा रायपसेणइजे, जाव पडिरुवे । तेसि णं पासायवहिंसगाणं बहुमज्झदेसभागे एत्थ णं महेगं भवणं करेन्ति अणेगसम्म-सयसंनिविट्ठं, वण्णओ जहा रायपसेणइजे, पेच्छाघरमण्ड-वंसि आव पडिरुवे ॥

१७. तए णं तं महम्बलं कुमारं अम्मापियरो अन्नया कया वि सोभणंसि तिहिकरणदिवसनक्खरमुहुवंसि ण्हायं कय-बलिकम्मं कयकोउयमङ्गलपायच्छित्तं सव्वालंकारविभूसियं पमक्खणगण्हाणगीयवाइयपसाहणदूकृतिलगकङ्कणअधिहव-वहुउवणीयं मङ्गलसुजम्पिपहि य घरकोउयमङ्गलोवयारकय-सन्तिकम्मं सरिसयाणं सरिसयाणं सरिव्वयाणं सरिसलाव-णरूवजोव्वणगुणोव्वेयाणं विणीयाणं कयकोउयमङ्गलपाय-च्छित्तानं सरिसपहितो रायकुलोहितो आणिल्लियाणं अट्ठण्हं रायवरकम्माणं एगदिवसेणं पाणिं गिण्हाविंसु ॥

१८. तए णं तस्स महाबलस्स कुमारस्स अम्मापियरो अयमेयारूवं पीइवाणं वलयन्ति । तं जहा-अट्ठ हिरण्णकोडी-ओ, अट्ठ सुवण्णकोडीओ, अट्ठ मउडे मउडप्पवरे, अट्ठ कुण्ड-लजुए कुण्डलजुयप्पवरे, अट्ठ हारे हारप्पवरे, अट्ठ अद्धहारे अद्धहारप्पवरे, अट्ठ एगावलीओ एगावलिप्पवराओ, एवं अट्ठ मुत्तावलीओ, एवं कणगावलीओ, एवं रयणावलीओ, अट्ठ कड-गओए कडगओयप्पवरे एवं तुडियजोए, अट्ठ सोमजुयलाई सोमजुयलप्पवराइ एवं वडगजुयलाई, एवं पट्टजुयलाई, एवं दु-गुल्लजुयलाई, अट्ठ सिरीओ, अट्ठ हिरीओ, एवं धिईओ, किच्चीओ, बुद्धीओ, लच्छीओ, अट्ठ नन्दाइ, अट्ठ भद्दाइ, अट्ठ तले तलप्पवरे, सव्वरयणामए, णियगधरभवणकेऊ अट्ठ शय झयप्पवरे, अट्ठ

वष षवप्पवरे दसगोसाहस्सिएणं वषणं, अट्ट नाडगाइं
 नाडगप्पवराइं वत्तीसवडेणं नाडएणं, अट्ट आसे आसप्पवरे,
 सत्थवरयणामए सिरिघरपडिरूवए, अट्ट हत्थी हत्थिप्पवरे,
 सत्थवरयणामए सिरिघरपडिरूवए, अट्ट जाणाइं जाणप्प-
 वराइं, अट्ट जुगाइं जुगप्पवराइं, एवं सिबियाओ, एवं सन्दमाणी-
 ओ, एवं गिल्लीओ, थिल्लीओ अट्ट विवडजाणाइं विवडजाणप्प-
 वराइं, अट्ट रहे पारिजाणिए, अट्ट रहे संगामिए, अट्ट आसे
 आसप्पवरे, अट्ट हत्थी हत्थिप्पवरे, अट्ट गामे गामप्पवरे
 दसकुलसाहस्सिएणं गामेणं, अट्ट दासे दासप्पवरे, एवं वेव
 दासीओ, एवं किङ्करे, एवं कञ्जुइजे, एवं वरिसघरे, एवं
 महत्तरए, अट्ट सोवणिणए ओलम्बणदीवे, अट्ट रुप्यामए
 ओलम्बणदीवे, अट्ट सुवण्णरुप्यामए ओलम्बणदीवे, अट्ट
 सोवणिणए उक्कञ्चणदीवे, अट्ट पञ्जरदीवे, एवं चेव तिणि वि,
 अट्ट सोवणिणए थाले, अट्ट रुप्यामए थाले, अट्ट सुवण्णरुप्प-
 मए थाले, अट्ट सोवणिणयाओ पत्तीओ ३, अट्ट सोवणिण्याइं
 थासयाइं ३, अट्ट सोवणिण्याइं मल्लगाइं ३, अट्ट सोवणि-
 याओ तलियाओ ३, अट्ट सोवणिण्याओ कावइआओ ३, अट्ट
 सोवणिणए अवएइए ३, अट्ट सोवणिण्याओ अवयक्काओ ३,
 अट्ट सोवणिणए पायपीदए ३, अट्ट सोवणिण्याओ मिसिया-
 ओ ३, अट्ट सोवणिण्याओ करोडियाओ ३, अट्ट सोवणिणए
 पल्लंके ३, अट्ट सोवणिण्याओ पडिसेज्जाओ ३, अट्ट हंसा-
 सणाइं, कोञ्चासणाइं, एवं अट्ट गदलासणाइं, उन्नथासणाइं,
 पण्यासणाइं, दीहासणाइं, भद्दासणाइं, पक्खासणाइं, मगरा-
 सणाइं, अट्ट पडमासणाइं, अट्ट विसासोवत्थियासणाइं, अट्ट
 तेल्लसमुगे, जहा रावप्पसेणइजे, आव अट्ट सरिसवसमुगे,

अट्ट खुज्जाओ, जहा उववाइए, जाव अट्ट पारिसीओ, अट्ट छप्पे, अट्ट छत्तधारीओ चेडीओ, अट्ट चामराओ, अट्ट चामर-
धारीओ चेडीओ, अट्ट तालियण्टे, अट्ट तालियण्टधारीओ
चेडीओ, अट्ट करोडियाधारीओ चेडीओ, अट्ट खीरघाईओ,
जाव अट्ट अक्कधार्ईओ, अट्ट अक्कमहियाओ, अट्ट उम्महियाओ,
अट्ट ण्हावियाओ, अट्ट पसाहियाओ, अट्ट वण्णगपेसीओ,
अट्ट चुण्णगपेसीओ, अट्ट कोट्टागारीओ, अट्ट दवकारीओ,
अट्ट उवत्थाणियाओ, अट्ट नाडइज्जाओ, अट्ट कोट्टम्बिणीओ,
अट्ट महाणसिणीओ, अट्ट भण्डागारिणीओ, अट्ट अज्झा-
धारिणीओ, अट्ट पुप्फधारणीओ, अट्ट पाणिधारणीओ, अट्ट
बलिकारीओ, अट्ट सेज्जाकारीओ, अट्ट अन्भिन्तरियाओ
पडिहारीओ, अट्ट बाहिरियाओ पडिहारीओ, अट्ट मालाका-
रीओ, अट्ट पेसणकारीओ, अन्नं वा सुबहुं हिरण्णं वा कंसं
वा दूंसं वा विउलघणकणगं जाव 'सन्तसारसाधयज्जं,
अल्लाहि जाव आसत्तमाओ कुलवंसाओ पकामं दाउं, पकामं
भोत्तुं, पकामं परिभाएउं । तए णं से महब्बले कुमारे एग-
मेगाए भज्जाए पकमेगं हिरण्णकोटिं दलयइ, एगमेगं सुवण्ण-
कोटिं दलयइ, एगमेगं मउडं मउडप्पवरं दलयइ, एवं तं
चेव सत्तं जाव एगमेगं पेसणकारिं दलयइ, अन्नं वा सुबहुं
हिरण्णं वा जाव परिभाएउं । तए णं से महब्बले कुमारे
उप्पि पासायवरगए जहा जमाली जाव विहरइ ॥

१९. तेणं कालेणं तेणं समएणं विमलस्स मरहओ पओ-
प्पए धम्मघोसे नामं अणगारे जाइसंपन्ने, वण्णओ जहा
केसिस्सामिस्स, जाव पञ्चहिं अणगारसपहिं सद्धिं संपरिबुद्धे
पुब्बाणुपुब्धिं खरमाणे गामाणुगामं दूइअमाणे जेणेव हत्थि-

णागपुरे नगरे, जेणेव सहसम्बवणे उज्जाणे, तेणेव उवाग-
च्छइ, २ अहापडिरुवं उग्गहं ओगिण्हइ, २ संजमेणं तवसा
अप्पाणं भावेमाणे विहरइ । तए णं हत्थिणापुरे नगरे सिंघा-
उगतियं जाव परिसा पज्जुवासइ ॥

२०. तए णं तस्स महब्बलस्स कुमारस्स तं महया अण-
सहं वा जणवूहं वा, एवं जहा जमाली तहेव चिन्ता, तहेव
कल्लुइज्जपुरिसं सदावेइ, कल्लुइज्जपुरिसो वि तहेव अक्खाइ,
नवरं धम्मघोसस्स अणगारस्स आगमणगाहियविणिच्छय
करयलं जाव निग्गच्छइ । एवं खलु देवाणुप्पिया, विमलस्स
अरहओ पउप्पए धम्मघोसे नामं अणगारे, ससं तं चेव,
जाव सो वि तहेव रहवरेणं निग्गच्छइ । धम्मकहा जहा
केसिसामिस्स । सो वि तहेव अम्मापियरो आपुच्छइ, नवरं
धम्मघोसस्स अणगारस्स अन्तियं मुण्डे भविता अगाराओ
अणगारियं एव्वइत्तए । तहेव बुत्तपडिवुत्तया, नवरं इमाओ
य ते, जाया, विडलरायकुलपालियाओ, कला०, सेसं तं चेव
जाव तहे अकामाहं चेव महब्बलकुमारं एवं वयासी-‘ तं
इच्छामो ते, जाया, एगादिवसमवि रज्जसिरिं पासिअए ’ ।
तए णं से महब्बले कुमारे अम्मापियराणं थयणमणुयत्तमाणे
तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं से बले राया कोडुमियपुरिले
सदावेइ, एवं जहा सिवभइस्स तहेव रायाभिसेओ भाणि-
यव्वो, जाव अभिसिअइ । करयलपरिग्गहियं महब्बले कुमारं
अपणं विजयणं वखावेमि, २ जाव एवं वयासी-‘ मण,
जाया, किं पयच्छामो, ’ सेसं जहा जमालिस्स तहेव, जाव
तए णं से महब्बले अणगारे धम्मघोसस्स अणगारस्स
अन्तियं सामाअयमाइयाहं ओइस्स पुब्बाहं अहिअइ, २ बइ-

हि वडत्थं जाव विचिसेहि तवोकस्मेहि अप्पाणं भावेमाणे
 बहुपडिपुण्णाहं दुवालस वासाहं सामण्णपरियाणं पाडणह,
 २ मासियाण संलेहणाण सट्ठि भत्ताहं अणसणाण...आलोइय-
 पडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे कालं किञ्चा उट्ठं चन्दिम-
 सूरियं जहा अम्मञ्जे, जाव बम्भलोण कप्पे देवत्ताए उव-
 वञ्जे । तत्थ णं अत्थेगइयाणं देवाणं दस्स सागरोवमाहं ठिई
 पन्नत्ता, तत्थ णं महब्बलस्स वि दस्स सागरोवमाहं ठिई
 पन्नत्ता ॥

शब्दकोशः

शब्दकोशः

[N. B.—In the following glossary of words, pronouns and pronominal forms are altogether ignored. Roots, primitive and causal, are indexed, but various forms of finite verbs, participles, Absolutes and Infinitives are not normally noticed. The figure after the Sanskrit rendering indicates the Para in which the word occurs. Only one occurrence of a word, usually the first, is noted.]

अ- (अभावसूचकोऽयं य स न्दः ; व्यञ्जने परे 'अ', स्वरे परे 'अण्' इति भवति) ३, no, not.

अह-अति, १३०, very much, excessive.

अहरित्त-अतिरिक्त, १९०, excess.

अह्सव-अतिशय, १५३, excellence, divine power.

अकामअ-अ का म क, ११७, without desire or wish ; in spite of oneself.

अकामिया-अ का मि का, ३०, in spite of one's desire or wish.

अक्रम-आ+कृष् (धातु), ५०, to cross.

अक्रुस्त-आ+कुष् (कर्मणि धातु) १३०, to be abused.

अक्रोस-आ+कुण् (धातु), १३०, to cry

अकिसव-आ+क्षिप् (धातु), ४३, to snatch away.

अगारवास-अगारवास, १२४, living in a house, living as householder

अग्र-अग्र, ३३, end

अग्राङ्गुलिया-अग्र+अङ्गुलि का, ३३, the tip of the finger.

अग्नि-अग्नि, ९३, fire, sac-

red fire.

अग्निहोत्र-अग्नि होत्र, ९९,
sacred fire.

अङ्ग-अङ्ग, ५४, name of a
country;—७१, a division
of the sacred literature
of the Jains.

अङ्गई-अङ्गति, ८१, name of
a householder.

अङ्गपट्टियारिया-अङ्गपरिचारिका
२३, an attendant maid.

अङ्गुलिया-अङ्गुलि का, ३३,
finger.

अच्यन्त-अत्यन्त, ३६, greatly.

अधुअ-अधुत, ७७, name
of the twelfth heaven
of the Jains.

अध्वे-अर्च (धातु), १६८, to
worship.

अच्युरगण-अप्सरोगण, १६६,
a band of celestial
nymphs.

अज्ज-आर्ज, २, noble, good.

अज्जग-आर्ज (क), ४३, grand-
father.

अज्जा-आर्जा, ११२, a Jain
nun.

अज्जत्थिय-आध्यात्मिक, १०,
inner working (of the
heart), thought.

अज्जयण-अध्ययन, ५, lesson
(subdivision of a book)

अज्जोववन्न-अध्युपपन्न, १२१,
attracted.

अज्ज-अज्ज (धातु) १२१, to put
black pigment in the
eyes.

अज्जण-अज्जन, १२१, pig-
ment.

अज्जलि-अज्जलि, २३, folded
hands.

अह-आर्त, ३०, distressed.

अह-अर्ह, ३, matter, sub-
ject.

अट्ठ-अष्टक, ३४, in eights.

अट्ठसीसा-अष्टत्रिंशत्, ८२,
thirty-eight.

अट्ठम-अष्टम, ७१, eight :—
taking the eighth meal,
i. e., dining once in four
days.

अट्ठसय-अष्टशत, १०८, one
hundred and eight.

अट्ठारस-अष्टादशत्, ५७,
eighteen.

अट्ठारसवक-अष्टादशवक, ४०,
a necklace bent at 18
points.

अह-अह (धातु). ११३, to
wander.

अह-आह, १०, rich.

- अणगार-अनगार, २, a houseless (monk)
- अणकसेना-अनकसेना, १७०, name of a courtesan.
- अणरिह-अनर्ह, २४, unworthy, unfit.
- अणसणा-अनसना, ७२, fast.
- अणादिअ-अ ना द्द त, ७८, name of a person; name of the tenth chapter of पुष्किमा.
- अणिकिअक-अनिकित, (अपरित्यक्त इत्यर्थे) ९४, not abandoned.
- अणिअ-अ नि त्य, ९६, uncertain, momentariness.
- अणिवारिय-अनिवारित, १२४, unprevented, unobstructed.
- अणुगम-अनु+गम् (क मे णि धातु) १३०, to be followed.
- अणुगिणह-अनु+गम् (धातु), ४४, to favour.
- अणुजाण-अनु+ज्ञा (धातु), ९५, to allow.
- अणुपत्त-अ नु प्रा प्त, १२९, attained.
- अणुपविट्ठ-अ नु प्र वि ट्ठ, २१, entered.
- अणुपुब्बेण-अ नु पू र्बे ण, ३२, in due order, in due course.
- अणुमाणय-अनु+मानय् (धातु), ९७, to take leave of.
- अणुराग-अनुराग, ३६, love, affection
- अणुलिह-अनु + लिह् (धातु), १६६, to search, to touch (pres. p. अणुलिहन्त)
- अणुखअ-अ नु ख त, १०३, minor vow of the Jains.
- अणेग-अनेक, ४०, many.
- अणोघाणह-अनुपानह, १८९, going without shoes.
- अणोहट्ठिया-अनपपट्ठिता (स्वच्छन्देत्यर्थः) १२४, self-willed.
- अतिहि-अतिभि, ९३, a guest.
- अत्तअ-आत्मज, ८, son.
- अतुसरं-अतः + उत्तरम्, ५३, thereafter
- अदुर-अदूर, ३, not far away.
- अद्ध-अर्ध, ४२, half.
- अधुद्ध-अर्धत्रयुर्ध, १७०, three and a half.
- अम्भकर-अन्तकर, ३१, putting an end to.
- अन्तगमण-अन्तगमन, २५, fulfilment.
- अम्तर-अन्तर, ३५, a weak

- point; - १६०, region, space.
- अन्तरावास-अन्तरावास, ५६, halt on the journey.
- अन्तरिय-अन्तरित, ६०, distanced.
- अन्तिय-अन्तिक, १४, near, from.
- अन्तेजर-अन्तःपुर, १२, apartment for ladies.
- अन्तेवासी-अन्तेवासिन्, २, a pupil or disciple
- अन्तेलाये-आन्देल्य (धातु), ४०, to swing.
- अभमज्ञ-अभ्योन्य, २९, each other.
- अभय-अभ्यदा, ९, once, once a while.
- अपत्तिय-अप्रार्थित, ३७ (a thing) which is not sought by any body.
- अप्य-अल्प, १२, a few, a little.
- अप्यकपिय-आत्मकपिक, २९, belonging to oneself; in one's own possession.
- अप्यवसा-आत्मवशा, १२४, master of oneself.
- अप्यसोअ-अल्पशोक, ३८, one whose grief is lessened.
- अप्यिण-अर्पय (धातु), ५२, to offer.
- अप्येगइय-अपि+एककि, ४०, some.
- अप्युल्ल-आसृष्ट, or आपूर्ण (देशी) १६, overpowered, overcome, full.
- अभ्यङ्गण-अभ्यङ्ग, १२१, besmearing the body with oil.
- अभ्यङ्गे-आभे+अभ्यङ्ग (धातु) १२१, to besmear with oil.
- अभ्यहिय-अभ्यधिक, ८६, excess.
- अभिन्तर-अभ्यन्तर, ७०, inside.
- अभिन्तर-आभ्यन्तरिक, २८, inner, confidential.
- अभय-अभ्य, २०, name of the son of king सेणिक and queen नन्दा
- अभियक्षण-अभीक्षणम्, ३३, often.
- अभिगमण-अभिगमन, ७९, approaching.
- अभिगिण्ह-अभि+ग्रह (धातु) १४, to take a vow.
- अभिग्गह-अभिग्रह, ९४, a vow of Jain monks.
- अभिनिस्साये-अभि+निस्+साव्य (धातु) १३, to drip.

- अभिभूय—अभिभूत, ३३, overcome.
 अभिमुख—अभिमुख, १२, facing towards, standing in front.
 अभिरुच्य—अभिरुचित, १३४, liked.
 अभिसरमाणग—अभिसरमाण (क), १११, nestling.
 अभिसिञ्चाये—अभि + सिञ्च्य (धातु), ३५, to get oneself coronated.
 अभिसेय—अभिषेक, ९४, coronation.
 अम्बसाल—आश्रसाल, ९१, name of a grove.
 अम्बाराम—आम्र+आराम, ९३, a grove of mangoes.
 अम्बु—अम्बु, ९४, water.
 अम्मया—अम्मा (का), २२, mother.
 अम्मन्ताओ—मातापितरौ, अम्ब-तातौ, १५२, parents.
 अम्मापिह—अम्मा+पितृ, ७०, parents.
 अम्मापियर—अम्मा+पितृ, ३४, parents.
 अरणि—अरणि, ९५, a wooden board on which fire is produced by churning.
 अरहा—अर्हत, ८२, revered.
 अरिदुणोमि—अरिदुणेमि, १७२, name of the twenty-second तीर्थकर.
 अरिह—अर्ह, २४, worthy of.
 अलत्तग—अलत्तक, १२१, red lac die used for painting hands and feet.
 अलंकार—अलंकार, २२, ornament.
 अलंकिय—अलंकृत, १२, decked, adorned.
 अलियमुच्छ्रिया—अलीकमुच्छ्रि, २९, feigned faint.
 अल्लु—आर्द्र, २८, wet, fresh.
 अवद्वार—अपद्वार, ५२, a side door.
 अवलोयण—अवलोकन, २९, looking.
 अवस—अवश, ३०, helpless.
 अवसह—अवश+आर्त, ३०, distressed by helplessness.
 अवसवस—अवशवश, ३०, overpowered by helplessness.
 अवह—अवध, १६४, name of बलदेव's son: name of the fourth chapter of बालिहृत्सा.
 अवितह—अवितथ, १६, not false, true

अविद्याउरी-अविजनयन्ती, ११०,
not giving birth to ■
child

असण-अशन, ९४, eatable

असंखेज्ज-अ सं खे ज्, १२५,
innumerable

असंदिद्ध-असंदिग्ध, १६, free
from doubt

असंविदिअ-असंविदित, ४४,
without knowing

असाहुदंसज्ज-असाधुदर्शन, ९२,
wrong faith

अस्सि-अस्ति, ६१, sword.

असुभ-अशुभ, १९, bad, evil.

असोग-अशोक, १, a tree of
that name

असोगवणिया-अशोक व नि का,
३१, a small grove of अशोक
tree

अहा°-यथा°, २, as, (usually
as the first member of a
compound)

अहाउन्व-अ या उ न्द, १२५,
self-willed

अहापट्टिरुध-यथा-प्रतिरुध, २,
appropriate, suitable

अहासुहं-यथासुखम्, ११५,
as would please you

अहिज्ज-अधि+इ (धातु), ७१,
to study

अहियास-अभि+यास् (धातु),

१८९, to bear

अहीण-अहीन, १९०, notless,
deficient

अहीय-अवीत, ९३, studied

अहुणोववन्न-अधुना+उपपन्न,
८५, just born

अहे-अधस्, २९, down-
wards

अंसागअ-अंस+आगत, ६१,
placed on shoulders

आइगर-आदिकर, ८२, the
first prounder of a
doctrine; a तीर्थंकर

°आइय-°आदिक, ७१, first,
having as first.

आउह-आयुध, ६१, weapon
आओस-आ+कुस् (धातु) ३९,
to abuse.

आओसणा-आओसना, ३२,
abuse.

आगअ-आगत, १५, come,
arrived.

आघव आ+ख्या (धातु), ११७,
to tell.

आघवण-आख्यान, ११७,
explanation.

आढा-आ+दृ (आदरायें धातु)
२४, to respect, to like, to
take notice of.

आणन्द-आनन्द, ८१, joy.

happiness;-८१, name of a householder mentioned in उवासगदसाओ;-६८, name of the son of अगन्दा, wife of सेनकण्ड; name of the ninth chapter of कण्ववर्हिसिया.

आणवे-आ+आपय् (धातु), ५० to order to command.

आणा-आज्ञा, १३, order, command.

आणुपुण्येण-आणुपुण्येण, ३४, in due course.

आपुच्छ-आ+प्रच्छ् (धातु) ९४, to take leave of.

आपुच्छणा-आपृच्छा, ७०, asking permission.

आभरण-आभरण, १२, ornament

आभियोग-आभियोग, ७९, one who is employed, a servant.

आभिषेक-आभिषेक्य (आभिषेकयोग्य) ५५, fit for coronation.

आभूय-आभूत, ३६, born.

आभोष-आ+भोग्य् (धातु), ७९, to penetrate.

आमुस-आ+मुश् (धातु) ३३, to suck.

आय आय, २५, ways and means.

आयन्त-आचान्त, १५, one who sips water as a part of some holy rite.

आयय-आयत, १५, stretched

आययण-आ य त न, १६८, place, seat

आययि-आचार्य, १७९, a teacher

आयाप-आदाय (Absolutive of आ+दा), ३८, having taken

आयाण-आ दा न, ११२, possession, articles possessed

आयाम-आयाम, १६५, length

आयाचण-आ ता प न, ९४, heating

आयावे-आ+तापय् (धातु), ९४, to practise penance

आयाहिण-आदक्षिण, १२०, from the right-hand side

आरम्भ-आरम्भ, १९, act, dead

आरस-आ+रस् (धातु), ३३, to cry

आरसिय-आरसित ३३, crying

आराम-आराम, ९३, grove,

- garden
 आराहन्-आराधक, १३, one who obeys or follows
 आलित्त-आ लो त्त, १२०, burning
 आलोह्य-आ लो वि त्त, ७२, confessed
 आलोण-आ+लो ण् (धातु), १२१, to confess
 आस-अश्व, ९, horse
 आसत्थ-आश्वत्थ, १६, consoled, comforted
 आसम-आश्रम, ९७, hermitage
 आस्य-आस्य, ३३, mouth
 आसरह-अश्वरथ, ४६, a chariot drawn by horses
 आसाण-आ+स्वादय् (धातु), २२, to taste
 आसुक्ष्ण-आसु+क्ष्ण ? (वृत्), १५, easily irritable
 आहार-आहार, ८५, food
 आहारे-आ+हारय् (धातु) ९५, to take food.
 आहिण्ड-आ + हिण् (धातु), ११३, to wander.
 आह्वय-आहूत, ९३, brought, called.
 आह्वय-आधिपत्य, १७०, sovereignty.
- इ-इति (after a Nom- or Voc.) १८, thus, so,
 इक्षाल-अक्षार, ९४, burning charcoal.
 इच्छ-इष् (धातु) ३०, to desire, to wish.
 इष्ट-इष्ट, २५, agreeable, pleasant.
 इङ्गी-अङ्गि, ३८, pomp.
 इन्द्रिय-इन्द्रिय, ८५, sense.
 इरिया-ईर्या, ११२, movement, conduct.
 इलादेवी-इ ला दे वी, १४८, name of a goddess; name of the seventh chapter of पुष्पवूलिया.
 इह-इह, ८, here.
 ईसर-ईश्वर, ३८, rich person.
 ईसाण-ईशान, ७६, name of the second heaven of Jains.
- उ-उ (तु), ६, an expletive particle; but.
 उउ-ऊतु, १७८, season.
 उकुखडिया-उत्करिका, ३१, dunghill.
 उक्किट्ट-उत्कृष्ट, ६९, high-pitched. १२९ best, fine.

उक्त्व-उद्+कु (धातु) ११०,
to talk aloud.

उक्कोस-उत्कृष्ट, ७६, high,
superior.

उम्मासेण-उ प्र से न, १७०,
name of a person.

उग्गाह-अवग्रह, २, place of
abode for a Jain monk.

उच्चार-उच्चार, ११२, excre-
tion, easing.

उच्चारे-उच्चार्य (धातु), १०३,
to utter.

उच्चावय-उच्चावच, ३२, high
and low; varied.

उच्छङ्ग-उत्सङ्ग, १११, lap.

उज्जाले-उद्+ज्वाल्य (धातु) ९५,
to blaze up.

उज्जोविथ-उद्+योतित, ३१,
brightened.

उज्झ-उज्झ (धातु), ३१, to
abandon.

उज्झावे-उज्झाय्य (धातु) ३१,
to cause to abandon.

उज्झिथ-उज्झित, ३२, aban-
doned.

उट्ठा-उद् + स्था (धातु) १६,
to stand up.

उट्ठाए-उत्थाय (Absolute
of उद्+स्था) १६, having
stood.

उट्ठम-उट्ठ, ९५, hut.

उट्ठं-उत्थम्, ४०, above, up-
wards.

उट्ठंजाणू-उत्थंजानु, ३, with
the knees up.

उत्तर-उत्तर, ९६, north.

उत्तरकूल-उत्तरकूल, ९४, a
sect of ascetics who
always reside on the
left bank.

उत्तरपुरत्थिम-उत्तरपौरत्थ्य,
१६६, north-east.

उत्ताणय-उत्ताणक, २९, lying
on the back.

उत्ताणसेज्जम-उत्तावशय्यक,
१३०, lying on the back

उत्ताडु-उत्ताडो, or.

उट्ठण्ड-उट्ठण्ड, ९४, an asce-
tic carrying a big staff.

उट्ठाले-उद्+दाल्य (धातु) ४१,
to take away.

उट्ठिस-उद्+विष् (धातु) ११४,
to enunciate.

उट्ठंस-उद्+वृत्तय (धातु) ३२,
to threaten.

उट्ठंसणा-उट्ठंसना, ३२,
threatening.

उत्ताम-उत्ताम, १८९, name
of a town.

उत्पत्तिया-औत्पत्तिकी, २५,
born, natural.

उपि-उपरि, २९, up.

उष्मर-उद्मर, १६६, pro-
sperous.

उम्बर-उदुम्बर, १०३, fig
tree.

उन्मज्ज-उन्मज्जक, ९४, a
diver.

उन्मुक्त-उन्मुक्त, १२९, left,
come out.

उन्मुद्य-अव+मुच्, (धातु), १५९,
to remove, to take away.

उयर-उदर, २२, belly.

उर-उरस्, १२१, chest.

उराल-उरार, १७७, grand.

उवक्ख-उपस्स (धातु), १७७,
to prepare.

उवगरण-उपकरण, ३८, arti-
cles of the household.

उवङ्ग-उपाङ्ग, ३, a class of
works, twelve in num-
ber, of the Jain Canon.

उवट्ठव-उप+त्थापय् (धातु), ११,
to bring (Absolute
उवट्ठविप्ता).

उवट्ठाणसाला-उपस्थानशाला,
१२, an anti-chamber,
& waiting chamber.

उवणे-उप+नी (धातु) २९, to
offer.

उवस्थाणियणा-उपस्थानिका,

१२७, waiting, atten-
dence.

उवलित्त-उपलित्त, १३०,
besmeared.

उवलेवण-उ व ले व न, ९५,
besmearing.

उववन्न-उपपन्न (उत्पन्न इत्यर्थः),
१७, born.

उवसंपज्ज+उप+सम्+पद् (धातु)
४३, to resort to, to take
shelter.

उववाहया-औपशतिकी, ८४,
a hall in the heavenly
regions.

उववेअ-उपेत, १६६, accom-
panied by, associated
with.

उवसेमे+उप+शोभय् (धातु), १३
to look charming.

उवस्सअ-उपाश्रय, ११८,
the house for monks or
nuns.

उवहाण-उपधान, १०५, pen-
ance.

उवागंछे-उप+आ+गम् (धातु),
१२, to approach.

उवाय-उपाय, २५, means

उव्वट्ठण-उद्धर्तन, १२१, be-
smearing the body with
scented paste

उष्णहृ-उद्+वर्तस् (धातु), १२१,
to besmear the body
with scented paste
उत्थिह-उद्+वह् (धातु) ४०,
to lift up
उसु-इष्टु, १५, arrow
उसुअ-दणुक, १२१, an arrow-
shaped ornament for
children
उस्सास-उच्छ्वास, १८९, in-
haling
ऊरु-उरु, १२१, thigh
ऊरुघण्टा-उरुघण्टा, ६१, a
small bell on the thighs
or girdles
ऊसअ-उत्सव, ३६, joy
ऊसिअ-उच्छिन्न, ७९, high
एकवीसा-एकविंशति, १७०,
twenty-one
एकारस-ए का द श व, ७१,
eleven.
एकारसम-ए का द श, ९,
eleventh
एकारसभाअ-एकादशभाग, ३५,
divided into eleven parts
एनओ एकतस्, ५६, in one,
together
एगन्त एकान्त, ३१, a corner,
an end, a solitary place.

एगव्यहार-एकग्रहार, १३१,
one stroke.
एगाहर्ष-एकाघातम् (एकेनैव आ-
घातेनेत्यर्थः), १५ by one
stroke
एजमाण-आ+यत् (pres. p.
आ+इ to go), १५, coming
एयमट्ट-एतद्+अर्थ, २४, this
matter
एयारूव-एतद्रूप, १०, of this
sort
एव-एव, ६, certainly
एवं-एवम्, ३, thus, in this
way.
एस्सण-एषणा, ११२, beg-
ging food.
ओहण्ण-अवतीर्ण, ३७ (भूमौ
पतित इति टिप्पणम्) fallen.
ओगाह-अव+गाह् (धातु), ९५,
to plunge, to bathe.
ओगाहण्ण-अवगाहना, १२५,
dimension.
ओगिज्जमाण-अवगीचमान,
१७८, being amused with
music.
ओगिण्ह-अव+ग्रह् (धातु), २,
to resort to.
ओतिण्ण-अवतीर्ण, ७२,
arrived.

ओमन्थिथ—अवमथित, २२,
(अधोमुखीकृत इति टिप्पणम्)
downcast.

ओमुय-अव+मुच् (भातु), १२०,
to remove, to take away.

ओयर-अव+त् (भातु), ४०,
to get down, to enter.

ओयाअ अव+यात् (Nom.
ओयाए) ९, come, met in.

ओराल-उदार, २४, great,
magnificent.

ओलुमा-अवरुण, २२, dis-
eased, suffering from
disease.

ओसन्न-अस्तन्न, १२५, low.

ओसह-ओषध, ११३, medi-
cament.

ओसारिज-उत्सारित, ६१ (प्र-
सम्बीकृत इति टिप्पणम्),
raised up, stretched.

ओहय-अवहत, १०, depres-
sed.

ओहि-अवधि, ७९, a kind of
superior knowledge;
third knowledge in
Jain philosophy.

कइ-कति, ५, how many.

ककसदेस—ककसदेश, १११,
arm-pit.

ककुण-कङ्कण, १२१, brace-
let.

कज्ज-कार्य, ९५, duty, to be
done.

कहु-कृत्वा, ११, having
done or thought.

कहु-काष्ठ, ९५, wood.

कहुमुदा-काष्ठमुदा, ९७, a
wooden seat.

कह-कृत, ११, done.

कडग-कटक, १६६, slope or
side of a river or moun-
tain.

कडाह-कटाह, ९४, a fryiny
pan.

कडी-कटी, १२१, waste.

कहुचुलुथ-? ९४, an iron
ladle.

कडिण-कटिण, ९४, hard ;
९७, see under किडिण.

कणीयस—कनीयस्, ४०,
younger.

कण्ण-कर्ण, ११४, ear.

कण्णायय-कर्णायत्, १५,
stretched to the ear.

कण्ह-कृष्ण, ६, name of
सेणिय's son by his wife
कण्हा; १७०, name of the
king of वारवई.

कसिअ-कार्तिक, ८३, name
of a pious merchant.

कदम्ब-कदम्ब, ६१, mud.

कान्त-कान्त, २५, pleasant, charming.

कन्द-कन्द (धातु) ३८, to cry.

कन्द-कन्द, ९४, bulb of a plant.

कन्दमाण-कन्दत्, ३८, weeping.

कन्दु-कन्दु, ९४, fire of cow-dung balls.

कप्य-कप्य (धातु), ९४, to be proper or fit.

कप्य-कल्प (उत्तरपदे एव) ६१, like.

कप्यपिकप्यिय-कल्प + निक-लित, २९, cut into pieces and smaller pieces.

कप्यवर्धिसिया-कल्पावर्तसिका, ४, name of the second section of the निर्यावली and ninth उपांग of the Jain canon.

कषन्ध-कषन्ध, ६१, trunk of the body.

कमण्डलु-क म ण् ड लु, ९५, gourd.

कमल-कमल, २२, lotus.

कम्मिया-कार्मिकी, २५, acquired by practice.

कय-कृत, १२, done, performed.

कयाइ-कदाचित्, ९, awhile.

कर-कृ (धातु), १७, to do (Absolutive कित्वा).

करणसंग-करणक, १२९, a box.

करतल-करतल, २२, palm.

करयल-करतल, २३, palm.

करे-कारय् (धातु), १५, to cause to do.

कलकल-कलकल, ६१, sound. din, noise.

कलस-कलश, ९५, a pot.

कल्ल-कल्प, ९३, morning.

कलाण-कल्याण, २५, auspicious.

कविट्ट-कपित्थ, ९३, a kind of fruit.

कहा-कथा, ११, talk, news

काहिअ-क थि त, २, told, narrated

कहे-कथय् (धातु), ७२, to tell.

काकन्दिअ-काकन्दिक, १४७, name of a city.

काग-काक, १६६, crow.

काय-काय, ११२, body.

कारण-कारण, २३, cause, reason.

काल-काल, ६, name of

- सेणिय's son by his wife
काली.
- काल-काल, १७, death.
- काल-काल, १, time.
- कालगध-कालगत, कालहृत,
१५, dead.
- कालमास-कालमास, १७, the
time (lit: the month)
of death.
- कालार्द्ध-काल+आर्द्ध, ३५,
काल and others.
- काली-काली, ८, wife of
सेणिय
- कासी-कासी ५७, name of a
country
- किङ्गा-कीडा, १५, play,
sport.
- किडिण-कठिन, १५, a frame
of bamboo plant used
as a pan of the balance
(Cf. कठिन in Pali; कावड
in Marathi.)
- किडिणसंकाइय-? १५, an
appliance consisting of a
bamboo bar, at either
end of which are sus-
pended frames to carry
load (Marathi कावड)
- किण्ड-कृष्ण, १३, dark-
green. *
- किण्होभास-कृष्णावभास, १३,
appearing or shining
dark-green.
- किस्ती-कीर्ति, १४८, name of
a goddess; name of the
fourth chapter of पुष्पचू-
लिया
- कीर-कुवातो: कर्मणि, १८९,
(Pres. कीरइ) to be done.
- कीलायण-कीबन, ४०, sport.
play.
- कीलावे-कीडय्, (बातु), ४०,
to amuse, to play with
- कुक्कुड-कुक्कुट, ३३, a cock.
- कुच्छि-कुक्षि, १११, belly
- कुडुम्ब-कुटुम्ब, १०, family.
- कुडुम्बजागरिया-कुटुम्बजा-
गरिका, १०, keeping
awake for family affairs
- कुन्तभा-कुतम्ब, ५०, the
point of a spear.
- कुमार-कुमार, ८, prince, son
- कुमार-कु+मार (कुत्सितो मारण-
प्रकारः), ३७, an ignomi-
nious way of death.
- कुम्भ-कुम्भ, ४०, temple of
an elephant.
- कुल-कुल, ३१, family,
house; -१६६, group,
band.

कुलत्थ-कुलत्थ, कुलत्थ, ९१, family man; a kind of corn.

कुस-कुश, ९५, a kind of sacrificial grass.

कुसील-कुशील, १२५, person of bad character.

कूडागार-कूटागार, ८०, a big house with towers.

कूडाहसं-कूटाघातम् (कुट्टनेव आहत्य इति टिप्पणम्) १५, killing by pounding or crushing.

कूणिअ-कूणिक, ८, (Nom. कूणिअ, Acc. कूणियं), name of सेणिय's, son, known in Buddhist literature as अजातशत्रु.

कूर-कूर, १३०, cooked rice.

कूलधम-कूलध्मा, ९४, a class of ascetics who, standing on the bank of a river, cry aloud and then take their food.

कूव-कु (वातु), १३०, to speak aloud.

केरिस-कीदश, १९, of what sort.

केवहय-कैवतिक, ८६, how much.

केवलकण-केवलकण, ७९, full, complete, whole.

केवल्लि-केवल्लिन्, ११४, one who has attained the केवलज्ञान; महावीर.

केसलोअ-केसल्लोअ, १८९, plucking out the hair.

केसी-केशिन्, २, a famous pupil of पार्श्वनाथ, mentioned in the राक्षपसेणियसुत्त

कोहल-कोकिल, १६६, cuckoo

कोअ-कौअ, १६६, a kind of bird.

कोट्टअ-कोष्ठक, ८१, name of a Jain temple.

कोट्टागार-कोष्ठगार, ३५, a store house.

कोडी-कोटी, ९, a crore

कोट्टमिय-कौटुम्बिक, ११, belonging to the house or family

कोट्टमियपुरिस-कौटुम्बिकपुरिस ११, household servant

कोत्तिय-? ९४, (भूमिशायीति टिप्पणम्) an ascetic sleeping on the ground.

कोप्पर-कूर्पर, ११०, elbow.

कोस-कोश, ३५, treasure.

- कोसलग-को स ल क, ५७, name of a country.
- खज्जग-खाद्य (क), १३०, eatable, sweets.
- खज्जलग-खाद्य (क), १२१, sweets
- खण्ड-खण्ड, ९, part, portion.
- खण्डियविदुय-? (जात्ररहित इति टिप्पणम्), ९१, without pupil.
- खन्ध-स्कन्ध, ४०, shoulder.
- खन्धावार-स्कन्धा वार, ५०, camp of the army
- खलु-खलु, ४, indeed.
- खाद्य-खाद्य, ९४, eatable.
- खाद्य-खादित, ३१, eaten.
- खिप्पामेव-खिप्प+एव, ११, quickly, immediately,
- खिस-खिस (धातु), १२३, to censure.
- खीर-कीर, १३०, milk.
- खुज्जा-कुज्जा, १२, hump-backed.
- खेल-खेल, ११२, cough.
- खेलुणग-कीडनक, १२१, toy.
- खेलुणय-कीडनक, १३०, toy.
- गङ्गदत्त-गङ्गदत्त, ८३, name of a person mentioned in भगवतीपुन.
- गङ्गा-गङ्गा, ४०, the river Ganges,
- गङ्गाकूल-गङ्गाकूल, ९४, a class of ascetics residing on the bank of the Ganges.
- गच्छ-गम् (धातु) ११, to go.
- गङ्गा-गर्त, ९७, a ditch, a pit.
- गण-गण, १५२, band of followers.
- गणराय-गणराजन्, ५७, chiefs forming a confederation
- गणिया-गणिका, १७०, courtesan.
- गन्ध-गन्ध, २२, scented powder or paste.
- गन्धदेवी-गन्ध दे वी, १४८, name of a goddess; name of the tenth chapter of पुष्पचूलिया.
- गन्धहृत्थी-गन्धहृत्थिन्, ४०, a class of superior kind of elephants from whom other elephants run away.
- गग्म-गर्भ, २९, child in the womb.
- गग्मगम-गर्भगत, ३०, in the womb.
- गम-गम, ९६, the way, the

manner, the rubric.
 नाय-गज, ६१, an elephant.
 शयणयल-ग य न त ल, १६६, sky.
 गरह-गर्ह (धातु) १२३, to admonish.
 शरलबूल-गरुडव्यूह, ९, an arrangement of the army in the shape of a गरुड.
 गल-गल् (धातु), ३०, to drop
 गवेस-गवेस् (धातु), १२१, to search, to fetch.
 गहण-ग्रहण, १०, receiving, (Dative : गहणयाए).
 ग्रामकण्ठग-ग्रामकण्ठक, १८९, wicked people of the village.
 गाय-गात्र, ९४, body.
 गाल-गाल्य (धातु) ३०, to drop, to eject.
 गालण-गालन, ३०, aborting
 ग्राह(घर्ह)-ग्रह पति, ८२, a householder.
 गिरह-ग्रीष्म, १७८, summer.
 गुरुछ-गुच्छ, १६६, a cluster.
 गुह्य-गुह्य, १६०, secret part of the body.
 गुणनिष्पन्न-गुणनिष्पन्न, ३४, based on qualities; true to qualities.

गुणसिलध-गुणशिल (क), १, name of a Jain holy place.
 गुप्त-गुप्त, ७०, protected, observed;-११२, restrained.
 गुप्ती-गुप्ति, ११२, restraint control.
 गुम्म-गुल्म, १६६, a thicket, a bush.
 गुरुजणग-गुरुजन (क) or गुरु+जनक, ३६, elderly person; revered father.
 गेविज-मेवेय, १८८, name of a celestial palace.
 घञ-घृत, ९५, ghee.
 घण्टा-घण्टा, ७९, ball.
 घरसमुदाण-ग्रहसमुदाय or ग्रहसमुद्देश, ११३, number of houses, or consecutive houses.
 घाह्य-घातित, १५, killed.
 च-च, १५, and, indeed.
 चउक-चतुष्क, ४०, a place where four roads meet
 चउत्थ-चतुर्थ (Fem. चउत्थी), १८, fourth;-७१, taking the fourth meal and

fasting for the first three, i. e., dining once in two days.

चउरस-चतुरश्र, ३, square, well-developed.

चक्रवाल-चक्रवाल, १३६, circle.

खखर-चत्वर, ४०, ■ square

खन्द-चन्द्र, ३४, the moon; ७८, name of the first chapter of पुष्पिका.

खन्दणा-चन्द्रना, १४७, name of a city

खन्दचदिसभ-चन्द्रावतंसक, ७९, name of a palace

चन्द्रिम-चान्द्रिकम, ७२, belonging to the moon

चम्पग-चम्पक, १६, name of a tree

चम्पगलया-चम्पकलता, १६, a young चम्पक plant

चम्पा-चम्पा, ८, name of an ancient town.

चर-चर् (धातु), २, to move.

चरिम-चरम, १८९, last.

चरु-चरु, १५, cooked rice.

चाउगघण्ट-चतुर्घण्ट, ४६, ■ chariot having four bells.

चारगसाला-चारकसाला, ३७, prison-house.

चाउरकिणी-चतुरकिणी, ५५, consisting of four parts, elephants, horses, chariots and foot-soldiers.

विञ्चा-विन्ना, ९३, a kind of tree.

विण्ण-वीर्ण, ९३, practised.

वित्त-वित्र, २०, name of a kinsman minister of king पणसि mentioned in रायपसेणियसुत्त.

चिन्तक-चिन्तक, २०, mindful, attentive.

चिन्ता-चिन्ता, ७२, thought.

चिन्ध-चिह, १५, mark, emblem.

चिराईअ-चिरातीत, १६८, very ancient

चुण्णग-चूर्ण(क), १२९, scented powder.

चुल-सुल्ल, ८, younger, junior.

चुलमाउया-सुलमातृ, ८, younger or junior step-mother.

चेइअ-चैत्य, a holy place.

चेए-चेतय् (धातु) १६०, to feel, to find.

चेइग-चेटक, १५, name of king; maternal grandfather of कूणिय and वेइह.

बेडरूव-बेट + रूप, १२१, child.

बेडिया-बेटिका, १३६, maid-servant.

बेलपेट-बैलपेट, १२९, wooden box for keeping clothes.

बेल्गणा-बेल्गणा, ८, name of सेणिय's queen; mother of कृणिय and वेह्ल and daughter of चटक.

बोक्ख-बुनिशद्वार्य देशी, ९५, purified.

बड-बड, १७८, six.

बडु-बड, ७९, sixth, taking the sixth meal and fasting for the first five meals.

बडुवस्समण-बडुवपण, ९४, a fast for three days in which only the sixth meal is taken.

बडुंलडु-बड+बड, ९४, a fast which is broken only at the time of the sixth meal.

बड्ढाईअ-बड+आदि (क), १२, umbrella etc.; halo of light and such other divine signs of great men.

बिज्ज-बेज, १२१, drawing figures.

बिड्ड-बिड्ड, ३५, a flaw, weak point.

बिन्द-बिद् (धातु) ३७, to cut off.

बिप्पनूर-बिप्प+तूर्य (बिप्प-तूर्येण द्रुतं वाद्यमानेन तूर्येण इति ज्ञाताधर्मटीकायाम्), ६९, a trumpet which is blown quickly or with force.

बेर-रिच् ? (धातु), १३०, to purge.

जइ-यदि, ५, if, when.

अक्ख-अक्ख, १६८, semi-divine being.

जणक्खय-जनक्षय, ६९, destruction of people.

जणप्पमइ-जनप्रमर्द, ६९, destruction of people.

जणवअ-जनपद, ५६, country.

जणवय-अ न प द, १३६, country.

जणवह-जनवध, ६९, killing of people.

अणिय-अणित, ९३, procreated.

अत्त-यत् (धातु), २५, to try (Future : अत्तिहामि)

जस्ता-यात्रा, ५३, fight,
march; -९९, livelihood.

जघ्न-यज्ञ, ९३, sacrifice.

जघ्नई-यज्ञकिर (यज्ञयाजीत्यर्थः),
९४, a sacrificer.

जप्यमिह-यत्नमृति, १२४,
since when.

जम-यम, ९६, god of death

जमाली जमाली, १८०, name
of a क्षत्रिय prince and
son-in-law of महावीर
mentioned in भगवती, ९.३३

जम्बुद्वीप-जम्बुद्वीप, ८, name
of one of the ७ continents
of which our earth is a
part.

जम्बू-जम्बू, ३, name of the
chief pupil of सुधर्मन्, the
fifth गणधर of महावीर

जम्म-जन्मन्, २२, birth

जम्मण-जन्मन्, ७०, birth

जय-जि(घातु), १०, to win,
to be victorious (Future
जइसइ etc)

जलन्त-ज्वलत्, ९३, burning

जलवासि - जलवासिन्, ९४,
dwelling in water.

जल्ल-जल्ल, ११२, bodily dirt.

जवाणिज्ज-यास्तीय, ९१, to
have lived, livelihood.

जहा-यया, २, as, just as.

जहोच्चिय-ययोचित, २२, as it
is proper.

जंघा-जंघा, १११, knee.

जाइ-जाति, २, good birth;

जाइसंपन्न-जातिसंपन्न, २, of
good birth.

जागर-जागृ (घातु), १०, to
keep awake.

जागरिया-जागरिका, १०, wak-
ing.

जाण-याण, ११ conveyance;
carriage.

जाणु-जानु, ११०, knee.

जातककम्म-जातककर्मन्, १२१,
nursing of a child.

जाय-याचु, (घातु) ४१, to ask
for.

जाय-जात, ३, grown.

जाव-यावत्, ९, upto (used
frequently to indicate
passages which are not
given in full in the text
and of which only the
first and the last expres-
sions are given.)

जावज्जीव-यावज्जीव, ९४,
(जावज्जीवाए) as long as
life lasts.

जिमिय-जेमित, १५६, dinner.

जीव-जीव् (धातु), १०, to live.

जीव-जीव, ३७, life.

जीवन्तश्च-जीवत् ४०; living, while yet living.

जीविय-जीवित, १५, life.

जुह्व-युष् (धातु), ५७, to fight.

जुक्त-युक्त, ५७, right, proper.

जुत्तामेव-युक्तम्+एव, ४१, yoked, ready for drive.

जुत्सी-युक्ति, १६४, name of बलदेव's son; name of the sixth chapter of बहिदसा.

जुद्धसज्ज-युद्धसज्ज, ५०, ready for fight.

जुयलग-युगलक, १२९, twins

जूव-यूप, ९३, sacrificial post.

जेद्व-इष्ट (p.p. of यत्), ९३, sacrificed.

जेद्व-ज्येष्ठ, ८३, eldest.

जोहसराया-ज्योतीराज, ७९, king of heavenly bodies.

जोहसिन्द-ज्योतिरिन्द, ७९, lord of heavenly bodies.

जोग-योग्य, ७१, fit, proper.

जोयण-योजन, ६०, a dis-

tance of eight miles.

जोव्वणग-यौवन (क), १२९, youth.

जोह-योध, ५५, soldier.

शय-ध्वज, १५, banner.

क्षिया-व्यै (धातु), १०, to brood over, to be depressed.

झूस-शुष्, (धातु), १० to emaciate.

उवे-स्थापय्, (धातु), १२, to stop.

उ-स्था (धातु), १५, to stand.

उण-स्थान, १५, place, position;—९५, (ज्योतिःस्थानं पाद्यस्थानं वेति टिप्पणम्) a

place for sacrificial pots or for fire:—१२१, wrong act, sinful act.

ठाणिज्ज--स्थानीय (?) (गौरवाद् इत्यर्थे देशी) २८, respectable.

ठिइव-स्थितिक, १८, living fox, lasting fox.

ठिइया-स्थिति (का), ४७, convention, custom.

ठिइवडिया-स्थितिपतिता, ३४, a ceremony on the birth of a child.

ठिय-स्थित, १२, standing

डावा-? (नामहस्ते देशी), ६१,
left hand.

डिम्भअ-डिम्भक, १०८, a boy.

डिम्भिया-डिम्भिका, १०८, a
girl

णं-ननु इत्यर्थेऽप्ययम्, ३, in-
deed, verily

णाय-°शत, ११३, a known
case, known example

ण्हाणे-स्नापय् (धातु), ४०, to
bathe.

ण्हाय-स्नात, १२, bathed

ण्हावे-स्नापय् (धातु), १२१, to
bathe.

तइअ-तृतीय, ३४, third

तई-त्रिः, २४, three times.

तइ-तट, १६६, bank.

तत्थ-तत्र, ८, there

तन्स-तान्त, ३०, tired.

तन्दुल-तन्दुल, १५, rice.

तप्पमिहं-तत्प्रभृति, १२४,
since then.

तम्भिय-ताम्रक, ९४, made
of copper

तया-त्वन्, ९४, bark

तलसर-? ३८, king's

officer.

तलिअ-तलित, २२, fried in
fat or oil.

तह-तथा or तथ्य, १६, truth.

तहर-तथा, ६, similarly.

तहारुअ-तथारुअ, ११, such.

ताओ, तात (Voc. sing. of
तात), २५, father.

ताराइण-तारायण, १४२,
name of a holy temple.

तारिसय-तादृशक, २१, of
such nature, of such a
type.

ताइणुइअ-तालमुटक, ३७,
name of a poison which
brings about instantan-
eous death.

ताले-ताडय् (धातु), १७३,
beat.

तावस-तापस, ९४, an
ascetic.

ति-त्रि, (Nom. तजो, तिणि,
Instr. तिहि, Gen. तिण्ह,
Loc. तिसु), ९, three.

तिक्खुत्तो-त्रिःकल्, १२,
three times.

तिग-त्रिक, ४०, a place
where three roads meet.

तिथयर-तीर्थकर, १५३, the
preacher of a doctrine
or philosophical system.

तिलक-तिलक, १२१, dot or mark of some paint on the forehead.

त्रिवलिया-त्रिवलिका, ५०, having three folds.

तुङ्ग-तुङ्ग, १६६, lofty, high.

तुङ्गी-तुङ्गि, २६, pleasure.

तुसिणीय-तूष्णीक, २४, silent.

तेज-तेज ३, lustre.

तेत्तीसा-त्रयत्रिंशत् ५६, thirty three.

तेलकेल तेलभाण्ड (सौराष्ट्रप्रसिद्धो शृन्मयस्तैलस्य भाजनाविशेष इति टिप्पणम्) १२९, an earthen pot for keeping oil.

तेल्लोक्क-त्रैलोक्य १६६, three worlds.

तेषट्ठि-त्रिषष्टि, ७९, sixty-three.

तोण-तूण, ६१, a quiver for storing arrows.

त्ति-इति (द्विस्वास्वरात्परे एव), ११, thus, (used only after a short vowel.)

थण-स्तन, १११, breast.

थणियाज-स्तन+याजक, १३०, asking to smoke.

थल-स्थल, १७, land.

थिमिय-स्तिमित, २०, safe, firm, well governed, peaceful.

थेर-स्थविर, ७१ elderly or senior monk.

इक्खिणकूल-दक्षिणकूल, ९४, one who always resides on the right bank.

दक्खिणा-दक्षिणा, ९३, gift to Brahmins.

वदपइअ-वदप्रति, ६४, name of a person.

ददरह-ददरय, १६४, name of बलदेव's son; name of the eighth chapter of बणिहदा.

दण्ड-दण्ड, २०, fight, battle, punishment.

दण्डदारु-दण्डदारु, ९५, a wooden staff.

दस-दत्त, ७८, name of a person; name of the seventh chapter of पुत्तिया.

दन्तन्तर-दन्तान्तर, ४०, space between tusks.

दन्तमुसल-दन्तमुसल, ४०, tusk of an elephant.

दन्तकण-दन्तपवन, १८९, cleansing the teeth.

दन्ति-दन्तिन, ९, elephant.

दन्तुक्कलिय-दन्त+उत्सलित,

- १४, uprooting the teeth.
 दम्भ-दर्भ, १५, ■ kind of grass.
 दरिसणिय-दर्शन (क), ३४, showing.
 दलय-दा (धातु), ४२, to give, to offer.
 दस-दशन, ६, ten.
 दसधनु-दसधनुष, १६४, name of बलदेव's son; name of the eleventh chapter of बृहद्दसा.
 दसम-दशम, ६, tenth.
 दसरह-दशरथ, १६४, name of बलदेव's son; name of the seventh chapter of बृहद्दसा.
 दसार-दाशार्ह, १६६, a class of क्षत्रियस.
 दा-दा (धातु), १११, to give, (Pres. देइ, देन्ति etc.,)
 दाअ-दाय, ३४, a gift.
 दरी-दरी, १७, valley.
 दाण-दान, २०, a gift, a bribe, ceding ■ territory or money.
 दार-दार, ९३, wife.
 दारगरूख-दारक + रूप, १२९, boy,
 दारिया-दारिका, १२७, a girl,
 दासेधिडा-दासवेदी, ३१, a slave-girl, a maid.
 दाहिण-दक्षिण, १६, southern.
 दाहिण-दक्षिण, १५, right side.
 दाहिणद्ध-दक्षिणार्ध, १७०, southern half.
 दिगिंदलअ-?१२१, coaxing?
 दिट्ठाभट्ट-दष्ट+आभाषित, १६, persons who meet and talk
 दिसा-दिश, १५, quarter, cardinal point
 दिसाअक्कवाल-दिक्कवाल १४, a kind of penance.
 दिसापोकिस-दिक्प्रोक्षिन्, १४, one who sprinkles water everywhere to purify the place.
 दिसापोकिसव-दिक्प्रोक्षिन्, १४, a class of ascetics who sprinkle water on the ground to purify it.
 दिसीमाअ-दिग्भाग, १६६, direction, quarter, region.
 दीण-दीन, ३२, depressed.
 दीव-दीप, ८, continent
 दु-द्वि (दुवे, दोमि, दोहि, दोण्हं, दोसु) ४७, two.
 दुग्ग-दुर्ग, १७, fortress.

दुग्गन्ध-दुर्गन्ध, १३०, bad smell	देवता-देवत्व, ७२, the state of a god.
दुज्जन्मज-दुर्जन्मक, १३१, of wicked birth	देवदूत-देवदूत, ८४, divine garment.
दुज्जाभ-दुर्जा त, १३१, a wicked birth.	देवय-देवत, ३६, deity.
दुहु-दुष्प, ३७, bad.	देवाणन्दा-दे वा न न्दा, १२०, name of a lady mentioned in भगवती, ९. ३३.
दुहन्त-दुर्दान्त, १७०, un-daunted.	देवानुप्रिय-देवानां प्रिय or देवानुप्रिय, ११, beloved of gods, good man (used as a term of courteous address.)
दुध-दुग्ध, १११, milk.	देवी-देवी, ८, queen.
दुपन्वइय-दुष्पन्नित, ९९, bad asceticism.	देसपन्त-दे श प्रा न्त, ५९, frontier.
दुष्मिगन्ध-दुरभिगन्ध, १३१, of wicked smell.	दो-द्वि, ७२, two.
दुरुह-आरोहणे देशी (घातु), १२, to ride.	दोषं-द्विः, २४, twice.
दुरुह-आरुह, ५५, ascended.	दोहल-दोहद or दौहद, २२, longing of a pregnant woman.
दुवालस-द्वादशन, १०३, twelve.	घणु-घनुष, १५, bow;—१७२, a measure of four cubits.
दुहह-दुःखार्त, ३०, distressed by pain or misery.	घज-घन्य, २२, happy, blessed.
दुहज-गमधात्वयै देशी, ११२, to go.	घम्म-धर्म, २, religious discourse.
दुमिय-दूत, ३३, wounded.	घम्मकहा-धर्मकथा, १३, religious talk or discourse
दूय-दूत, ४४, a messenger.	
देवकुमार-देवकुमार, १०८, heavenly boy,	
देवकुमारिया-देवकुमारिका, १०८, heavenly girl.	

धम्मजागरिया~ धर्मजागरिका,
७२, keeping awake for
religious meditation.

धम्मिय~धार्मिक, ११, pious;
meant for religious pur-
poses.

धरणीयल्ल~धरणीतल्ल, १६,
surface of ground.

धस्स~धस्सब्दानुकरणे, १६,
sound of falling, with a
धस्स sound.

धिइ~धृति, १४८, name of a
goddess; name of the
third chapter of पुष्पकू-
लिया.

धूया~दुहितृ, १२१, daughter.

धोव~धू, १६०, to wash, to
cleanse.

नगर~नगर, ८१, town.

नग्ग~नग्न, १८९, naked, nue.

नच्चन्त~नृत्यत, ६१, dancing

नज्ज~ज्ञापातोः कर्मणि, ३१,
passive form of कृ to
know.

नट्टविही~नाट्यादिषु, ७९,
dance, performance of
a dance.

नत्ति~नप्ती, १२१, grand-
daughter.

नत्तु~नप्तृ, ७५, grandson.

नत्तुध~नप्तृ (क) ४५, grand-
son.

नत्तुय~नप्तृ(क) १२१, grand-
son.

नन्दण~नन्दन, ६८, name of
of the son of नन्दणा, wife
of महासेणकण्ह; name of
the tenth chapter of
कप्पवडिसिया.

नन्दणवण~नन्दनवन, १६६,
name of a pleasure-gar-
den.

नन्दा~नन्दा, २०, name of a
queen of सेणिय.

नमंस्स~नमस्य (धातु), १२, to
propitiate.

नयण~नयन, २२, eye.

नयर~नगर, १ town, city.

नयरी~नगरी, ८, a city, a
town.

नरग~नरक, १८, hell.

नरवई~नरपति, ५५, king.

नल्लिणिगुम्म~नल्लिणीगुल्ल, ६८,
song of नल्लिणिगुम्मा, wife
of रामकण्ह; name of the
eighth chapter of कप्पवडि-
सिया.

नव~नवन्, ३१, nine.

नवम-नवम, ६, ninth
 नवरं-केवलार्थे देशी, ६७, only
 नवुस्सेह-नवोच्छेध, ८२, with
 a height of nine (cubits
 or dhanus).
 नाह-ज्ञाति, १४, relative.
 नाहविगिद्ध-नातिविद्ध, ५६,
 not far off.
 नामधेज्ज-नामधेय, ३४,
 name.
 नामं-नाम, १, by name.
 निकट्ट-निकृष्ट, ६१, drawn.
 निकुरम्बभूय-निकुम्बभूत,
 १३, forming cluster.
 निष्कमण-निष्कमण, ११७, re-
 nunciation.
 निश्चित-निश्चित, १३, fixed, planted.
 निक्षेपण-निक्षेपण, ११२,
 placing, keeping.
 निगम-निगम, ८१, country,
 village.
 निम्नच्छ-निर्गम (धातु) १२,
 to go out.
 निम्नान्धी-निर्गम्या, ११४,
 a Jain nun.
 निगम-निर्गत, २, gone out.
 निष्कच्छण-नित्य+क्षण (उत्स-
 र्वाथे), १६६, always fes-
 tive.

निच्छेद-निच्छेद, ३७, desti-
 tute of movement.
 निच्छुहावे-निर्क्षेप्य (धातु),
 ५२, to drive away.
 निडाल-ललाट (निटिल), ५०,
 forehead.
 निद्राय-निद्राय (धातु), १३०,
 to sleep.
 निसेय-निसेजस्, २२, pale,
 one who has lost one's
 colour.
 निस्-निस् (धातु), १२३, to
 censure.
 निम्न-निम्न, १७, lowlying
 place.
 निष्पाण-निष्पाण, ३७, desti-
 tute of life.
 निष्मच्छ-निर्भर्त्स (धातु) ३२,
 to reprimand.
 निष्मच्छणा-निर्भर्त्सना, ३२,
 reprimand.
 निमज्जग-निमज्जक, १४, one
 who plunges into water.
 निम्मंस-निर्मांस, २२, without
 flesh, emaciated.
 निथग-निजक, १२, one's
 own, kineman.
 नियत्त-निकृष्ट, १६, out of,
 lopped off.
 नियत्थ-निवत्त, १५, dressed,
 clad in

नियलब्धबन्धन-नियलब्धबन्धन, १५,
put into fetters.

निरयावलिवा-निरयावलिका ४,
name of an उपपाङ्ग of the
Jain canon, and also of
the first chapter of
that work.

निरालोच-नि रा लो क, १५,
without light, dark,
dusky.

निवज्जावे-नि+पातम् (धातु) २९,
to ask to lie down.

निवद्धिय-निपतित, १५,
fallen.

निवार-नि+वारम् (धातु), १२३,
to ward off, to prevent.

निवेश-निवेश, ६०, place,
location.

निवेशण-निवेशन, ५९, camp-
ing.

निवेशिय-निवेशित, १११, plac-
ed.

निर्विण्ण-निर्विण्ण, ३०, de-
jected.

निष्पुत्र-निर्वृत, ३३, happy.

निष्प्रेयण-निर्वेदन, ३३, free
from pain.

विस्तह-निषध, १६४, name of
बलदेव's son; name of
the first chapter of बणिह-
दसा.

निसन्त-नि शा मि त, १३४,
heard.

निसम्-नि+शामम् (धातु), १६,
to hear (Absolutive
निसम्म)

निसीय-नि+सद् (सीद्) २५,
to sit.

निसीहिया-निषीदिका, १६०,
a seat or a place of study.

निस्सास-निश्वास, १८९,
inhaling.

नीणे-नि+नी (धातु), ४०, to
place.

नीय-नीच, ११३, low

नीहरण-नि ई र ण, ३८,
removal of the dead
body.

नेयव्व-नेतव्व, ६७, to be
understood

नेरइय-नैरयिक, १८, a
creature living in or
belonging to a hell

नेरयइत्ता-नैरयिकता, १८,
state of being a नैरयिक

नेह-स्नेह, ३६, affection.

नो-नो (निषेधेऽप्ययम्), १५,
no, not.

पडम-पद्म, ६८, name of
the son of पडमावई, wife
of काल; name of the

first chapter of कण्ववहिसिया.

पडमगुम्भ-पद्मगुम्भ, ६८, name of the son of पडमगुम्भा, wife of वीरकण्व; name of the seventh chapter of कण्ववहिसिया.

पडममद्-पद्ममद्, ६८, name of the son of पडममद्, wife of सुकण्व; name of the fifth chapter of कण्ववहिसिया.

पडमसेण-पद्मसेण, ६८, name of the son of पडमसेणा, wife of महाकण्व; name of the sixth chapter of कण्ववाहिसिया.

पडमाचई-पद्मावती, ८, name of कृणिय's wife; -६९, name of the wife of काल step-brother of कृणिय.

पडर-प्रचुर, १६६, plenty.

पडोअ-प्रयोग, १३३, application.

पडखल-प्र+खल् (धातु), १७, to fall, to stumble.

पडिखव-प्र+धिप् (धातु), ३३, to put, to throw.

पडखोलण-(प्रखलन?), १३०, stumbling.

पडय-प्रकृत, १६४, name of बलदेव's son; name of the fifth chapter of वण्हिदसा.

पडिज्झ-प्र+अह् (धातु) ९४, Absolutive: पडिज्झिय), to take up, to raise.

पड्कप्पभा-पड्कप्रभा, १८, name of the fourth earth in Jain cosmology.

पडक्खं-प्रत्यक्षम्, १६५, actually, in person, incarnate.

पडणुभव-प्रति+भु+भू (धातु), १२१, to experience.

पडस्थिम-प्रति+भस्त+इम, ९६, west

पडप्पिण-प्रति+अर्पय् (धातु), ११, to bring back a reply (indicating that the order is executed; - ४४ to return.

पडाय-प्रति+आ+ज् (धातु) १२७, to be born.

पडुद्दा-प्रति+उद्+स्था (धातु) १७, to stand up (Inf, पडाडिसए)

पञ्चोरुह-प्रति+अव+रुह् (धातु),
१२, to get down; ९५,
to ascend.

पच्छा-पश्चात्, ११७, after.

पच्छिन्न-प्रायश्चित्त, १२१, ex-
piation.

पञ्चपिय-प्रशस्ति, ११९, talk.

पञ्चसि-पर्याप्ति, ८५, su ffi-
ciency, fullness of
powers.

पञ्चसीमा-पर्याप्तिभाव, ८५,
fullness.

पञ्चय-पर्याय, ९२, modifi-
cation.

पञ्चगण्य-प्रगुम्न, १७०, name
of a person.

पञ्चवास-परि+जय+आस् (धातु)
३, to wait upon.

पञ्चवासण-पर्युपासन, ९२,
waiting on righteous
monks.

पञ्च-पञ्च, २, five.

पञ्चग्नि-पञ्चामि, ९४, five
fires (four fires on four
sides and the sun above)

पञ्चम-पञ्चम, १०३, fifth.

पञ्चमुद्रिय-पञ्चमुद्रिक, १२०,
consisting of five hand-
fuls.

पञ्चविह-पञ्चविह, ८५, of
five kinds.

पञ्चलिङ्ग-प्राञ्जलिपुट, १२,
with folded (cavity of)
hands.

पड-पत (धातु), ३०, to fall.

पडागा-पताका, १५, flag.

पडिअ-पतित, १३१, fallen.

पडिकप्प-प्रति+कल्पस् (धातु)
५५, to keep ready.

पडिकुविअ-प्रतिकृजित, १२९,
promised, agreed.

पडिकन्त-प्रतिकान्त, ७२,
expiated.

पडिगय-प्रीतगत, २, returned

पडिच्छ-प्रति+इष् (धातु), २१,
to accept, to agree.

पडिणिक्खम-प्रति+निस् + कम्
(धातु), २५, to go out.

पडिपुण्य-परिपूर्ण, २२, full.

पडिबन्ध-प्रतिबन्ध, ११५,
obstruction.

पडिरहं प्रतिरयम्, १५, facing
the chariot, chariot to
chariot (fight).

पडिरुक्ख-प्रतिरूपक, १२९,
suitable.

पडिवत्ति-प्रतिपत्ति, ५१, treat-
ment.

पडिवाटे-प्रति+पाल्य (धातु),
५९, to wait for.

पडिविसज्जिय-प्रति विसज्जितं,
२१, sent away.

पडिविसज्जे-प्रति + वि + सज्ज् (धातु), ४५, to send away.

पडिसुण-प्रति+धु (धातु), ३१, to listen.

पडिसेह-प्रति+सिष् (धातु), ५३, to insult, to eject (Ab-solutive : पडिसेहिता).

पडिसेहिय-प्र ति वि ङ्, ५७, ejected.

पढम-प्रथम, ७, first.

पढिय-पठित, ११३, study.

पणयालीस-पञ्चत्वारिंशत्, १८१, forty-five.

पणावे-प्र+नामस् (धातु), ५०, to offer.

पणुकीस-पञ्चविंशति, ७९, twenty-five.

पण्डुइयमुखी-पा ण्डु कि त मुखी, पाण्डुरितमुखी, २२, a lady with a pale face.

पण्णात्ति-प्रज्ञप्ति, ९१, name of the fifth Aṅga of the Jain canon, otherwise known as व्याख्याप्रज्ञप्ति and भगवती.

पण्हय-प्र+स्तु (धातु) १११, to flow, to ooze.

पप्प-प्राप्त, ५७, proper, opportune.

पप्प-पत्र, ९४, leaf.

पप्पामोड-पत्रामोदस्, (पत्राणि आमोढ्य) ९५, having plucked the leaves.

पप्पिय-पत्रित, ९३, possessing leaves.

पप्पिय-प्रति+इ (धातु) ११५, to trust.

पप्पेयं-प्रत्येकम्, ५४, each one.

पप्पयाण-प्रस्थान, ९५, starting on a journey.

पप्पिय-प्रार्थिक, ३७, seeker.

पप्पिया-पंक्ति(का), १२१, row.

पप्पत्त-प्रज्ञात, ३, indicated, narrated.

पप्पवणा-प्रज्ञापना, ११७, attempt at convincing.

पप्पमार-प्राग्मार, १९, heap, mass.

पप्पणिय-प्रमणित, १११, talked.

पप्पावई-प्रभावती, २१, name of the queen of king वल, mentioned in भगवती, ११, ११.

पप्पाय-प्र+जन् (धातु), १११, to bear a child.

पप्पाय-प्रजात, ३१, delivered.

given birth to.

पथाहिण-प्रदक्षिण, १२०,

going round an object keeping it at the right hand side.

परकम-प्र+कम् (धातु), १३०, to walk.

परघर-प र घृ ह, १८९, stranger's house.

परम-परम, १५, great, greatly.

परसु-परसु, १६, axe.

परंगणन-प्र+अङ्गनक, १३०, moving, crawling.

पराजिण-परा+जि (धातु), १०, to be defeated.

परामुख-परा+मृश् (धातु), १५, to handle, to take

परिकहे-परि + कथय् (धातु), ११४, to preach.

परिकिष्ण-परिकीर्ण, १३६, surrounded.

परिकिक्कस्त-परिक्षिप्त, १२, encircled.

परिगाहिय-परिगृहीत, २३, formed.

परिणम-परि + नम् (धातु), ३७, to digest, to assimilate.

परिणय-प रि ण त, १२९,

matured, attained maturity.

परिणामिया-परिणामिकी २५, attained by maturity.

परिणामे-परि+नामय् (धातु), २५, to meditate, to think.

परितन्त-परितान्त, ३०, very much tired.

परिभाए-परि + भाजय् (धातु), २२, to share.

परिभुञ्ज-परि+भुज् (धातु), २२, to wear, to enjoy.

परियाय-पर्याय, ७२, practice, observance.

परियाण-परि+ज्ञा or प्रति+ज्ञा (धातु), २४, to take notice, to acknowledge.

परियार-प रि चार, ११२, retinue.

परियाल-परिवार, retinue.

परिवज्जिअ-परिवर्जित, ३७, destitute of, devoid of.

परिवह-परि+वह् (धातु), २९, to carry.

परिसङ्गिय-परिघातित, १४, ripe, fallen, decayed.

परिसा-परिषद्, २, assembly of people.

परिहायमाण-प रि ही ष मा ण, ९२, lessening.

पलव-प्र+ल्प्, (धातु), १३०, to talk irrelevantly.
 पल्लिभोजन-पल्लोपम, ८६, a period of time.
 पवड-प्र+पत् (धातु), १७, to fall.
 पवर-प्रवर, ११, good; excellent.
 पवाल-प्रवाल, १६६, sprout.
 पविणे-प्र+वि+नी (धातु), १२, to satisfy, to satiate.
 पर्वत-पर्वत, १६६, mountain.
 पव्वह-प्रव्रजित, ७०, one who has renounced the world.
 पव्वह-प्रव्रजित, ११, an ascetic.
 पव्वत-पर्वत, १७, hill.
 पसजा-प्रसजा, २२, a kind of spirituous drink.
 पसर-प्र+सृ (धातु), १५, to move.
 पसास-प्र+शास् (धातु) १७०, to rule.
 पसुबन्ध-पशुबन्ध १३, a class of animal sacrifices.
 पसूअ-प्रसूत, १३, born.
 पह-पथिन्, ४०, road.
 पहरण-प्रहरण, ६१, weapon, arms.

पाअ-पाद, १२१, foot.
 पाउन्भूय-प्रा दु भू त, १६, appeared.
 पाउस-प्रावृष, १७८, rainy season.
 पाओसिया-प्रा दो षि की or प्रदोषिकी, १६०, one who finds impurities in every object; one who dislikes every object.
 पाओदगअ-पादपोपगत, ७२, a posture like that of a tree (पादप) of meditation without any movement.
 पाड-पातय् (धातु) ३०, to make fall, to eject, to throw.
 पाहण-पातन, ३०, destroying.
 पाडिपक्क-प्र त्ये क, १२४, exclusively one's own.
 पाडे-पातय् (धातु), १५, to strike, to fell.
 पाण-पान, १४, drink.
 पाणअ-प्राणत, ७७, name of the tenth heaven of Jains.
 पाणिय-पानीय, १३०, water.
 पामोक्ख-प्रमुख, १७०, chief, principal.
 पायम्माहण-पादग्रहण, ३६, seizing the feet.

- पायच्छिस्त-प्रायश्चित्त, ५४, expiation.
 पायसिय-पादसिक, ६१, foot-soldier.
 पायरास-प्रा त रा स, ४६, breakfast.
 पायव-पादप, १, a tree.
 पायवन्द्य-पादवन्दक, ३६, one who salutes the feet.
 पायवीढ-पादपीठ, ५०, foot stool.
 पारण-पारण, ९५, breaking the fast.
 पारिद्वावणा-प्रतिस्थापना, ११२, disbursement, disposal.
 पावयण-प्रवचन, ११५ doctrine, faith.
 पास-दृश्, पस् (धातु) १०, to see.
 पास-पार्श्व, ८२, name of the twenty-third तीर्थंकर.
 पासस्था-पार्श्वस्था, (ज्ञानादीनां पार्श्वे तिष्ठतीति पार्श्वस्था,) १२५, devoid of knowledge.
 पासवण-प्रसवण, ११२, urine.
 पासव-प्रासाद, २९, palace.
 पासे-दृश् (धातु) ३२, to see.
 पि-अपि, ६, also.
 पिहसोअ-पितृशोक, ३८, grief for the father.
 पिड-पितृ, ९५, parent, ancestor.
 पिच्छव-पिच्छ (क), ३३, feather.
 पिट्ट-पृष्ठ, १२१, back.
 पिण्डवाड-पिण्डपात, १८९, alms.
 पिसिय-पैसिक, ११९, due to bile.
 पिय-प्रिय, ६६, dear.
 पियदंसण-प्रियदर्शन, १६६, fine to look at.
 पिया-प्रिया, १५०, name of the wife of सुदंसण.
 पिव-इव, ६१, like.
 पिवासा-पिपासा, १२१, desire, longing.
 पीहगपाव-पीठकपाद, १३०, (a child) which attempts to stand and walk with the help of a wooden frame (पीठक) (पांगुलगाढा)
 पुक्क-प्र+उक् (धातु) ९५, to sprinkle.
 पुच्छ-प्रच्छ (धातु), ११, to ask.
 पुट्ट-पृष्ठ, ४०, back.
 पुड-पुट, ३१, cavity (of hands etc.)
 पुढवि-पृथ्वी, १, earth, ground.

पुण्य-पुण्य, ३८, merit.

पुण्य-पूर्ण, ७८, name of a person; name of the fifth chapter of पुष्पिका.

पुण्यभट्ट-पूर्णभट्ट, ८, name of a Jain temple :—१४३, name of a विमान or celestial palace;—१४२, name of a householder.

पुत्र-पुत्र, ८, son.

पुष्प-पुष्प, २२, flower.

पुष्पचूला-पुष्पचूला, १५९, ■ class of Jain nuns.

पुष्पचूलिया-पुष्पचूलिका, ४, name of the fourth chapter of निर्यावली, and of the eleventh उपाङ्ग of the Jain canon.

पुष्पाराम-पुष्प+आराम, १३, a grove of flowering trees.

पुष्पिक-पुष्पित, १३, flowering.

पुष्पिका-पुष्पिका, ४, name of the tenth उपाङ्ग, of the Jain canon and of the third chapter of the निर्यावली.

पुरत्याभिमुख-पुरस्तात्+अभिमुख २५, facing towards east.

पुरथिम-पौरस्त्य, १५, eastern.

पुरिस-पुरुष, ११, man, man-servant.

पुरिसादानीय-पुरुषादानीय, ८२, worthy of being respected by men (an epithet of पार्वनाथ).

पुर्व-पूर्व, १७, former, of bygone days.

पुर्व-पूत, १३०, soiled, dirty.

पुर्वमव-पूर्व+मव, ८०, previous birth.

पुर्वानुपुर्वी-पूर्व+आनुपूर्वी, २, in due course or order.

पूज-पूजित, १३, honoured.

पूय-पूय, ३३, puss.

पूया-पूजा, १५, worship.

पेसे-प्रेषयु(धातु), ४१, to send, to dispatch.

पोसिय-पोत्रक, १४, an ascetic carrying a पोत्र garment.

पोसहसाल-उपनयनशाला, १८४, a place for observing fasts.

पिय-अपि(इत्थात्स्वारात्परे एव,) १७८, also.

फल-फल, २२, fruit.

- फलभ-**फलक, ६१, shield
फलह-फलक, १८९, &
 wooden board.
फलिय-फलित, ९३, laden
 with fruit.
फासुय-प्राशुक, १२१, comfort
 able, warm.
फुस-स्पृश (घातु), ११९, to
 touch, to overcome.
बज्झ-बध्धातोःकर्मणि, १३६,
 to be bound.
वत्तीसं-द्वा त्रिंशत्, १२९,
 thirty-two.
वत्तीसह-द्वा त्रिंशत्, १४१,
 thirty-two.
वस्थिकम्म-वस्तिकर्मन्, १३३,
 enima.
वत्थिपुडग-वत्तिपुट (क), २८,
 bladder.
वम्मयारी-व्रह्मचारिन्, ७०,
 celibate, student.
वम्मलोय-व्रह्मलोक, ७७,
 name of the fifth heaven
 of the Jains.
बल-बल, ३५, army; -७८,
 name of a person; name
 of the ninth chapter of
 पुष्किया.
बलदेव-बलदेव, १७०, name
 of a person.
बलवग-बलवत् ? १६६,
 strong.
बलि-बलि, ९५, offering.
बलिकम्म-बलिकर्मन्, १२,
 worship of deities.
बहु-बहु, १२, many, much.
बहुपुत्तिया-बहुपुत्तिका, ७८,
 name of a lady; name
 of the fourth chapter of
 पुष्किया; -१०८, name of a
 goddess.
बहुस्सुय-बहुश्रुत्, ११२,
 learned, well-versed in
 sacred books.
बायालीस-द्वाचत्वारिंशत्, १८८,
 forty-two.
बारवई-द्वारावती, १६५, name
 of a city.
बारसाह-द्वावशाह, ३४, twelfth
 day.
बालभाव-बालभाव, १२९,
 childhood.
बाहा-बाहु, ९४, arm.
बाहिरिय-बाह्य, १२, outside.
बिइय-द्वितीय, १००, second.
बिलवासि-बिलवासिन्, ९४,
 one who lives in a hole
 or pit.
बिल्ल-बिल्व, ९३, a kind of
 tree.
बीय-बीज, ९४, seed.

बुद्ध-बुध (धातु), ६४, to attain sacred knowledge

बुद्धि-बुद्धि, १४८, name of a goddess; name of the fifth chapter of पुष्कचूलिया.

बोद्धव्य-बोद्धव्य, ६, to be known; to be understood.

बोल-? (शब्दे देशी) ६१, noise.

बोधि-बोधि, १८९, knowledge.

°भक्षि-°भक्षिन् (at the end of a word,) ९४, eating, living on.

भगवन्त-भगवन्त, २, revered (Gen.भगवजो; Instr.भगवया).

भग-भग, १३०, wretched.

भक्षा-भार्या, ८, wife.

भक्षिभ-भक्षित, २२, roasted.

मण्ड-माण्ड, ३८, valuables; —९४, utensils.

मत्त-मत्त, ७२, food, meal.

मद्-मद्, ६८, name of the son of मद्रा, wife of महा-
काल; name of the third chapter of कण्ववर्द्धिसिया;
—११०, name of a householder.

भन्ते-(भवन्त्वादस्य सर्वनामःसंबो-
धनैकवचनम्: आचार्यादिनामाम-
न्त्रणे एव प्रयुज्यते। भदन्त,
भहन्त इत्यस्य संक्षेप इत्यन्ये) ३,
sir, revered sir, sire.

भर-भृ (धातु), ९५, to fill.

भरह-भरत, १७०, name of a country of the जम्बूद्वीप.

भवण-भवन, २१, a house.

भाइणेज-भाणिनेय, १२९, sister's son.

भाणियन्व-भाणितव्य, १३, worthy to be repeated.

भायण-भाजन, २९, pot, plate.

भाया-भ्रातृ. ४०, brother.

भारह-भारत, ८, name of a country in the जम्बूद्वीप.

मासा-भाषा, ८५, speech

मिउडि-म्रकुटि, ५०, eyebrow

मिक्खा-भिक्षा, ११९, alms.

मिक्खायरिया-भिक्षा चर्या,
११३, begging food

भीम-भीम, ६१, terrific

मुक्ख-बुभुक्षित? २२, (भोजना-
करणतो बुभुक्षितेवेति टिप्पणम्),
hungry.

मुत्तभोई-मुक्तयोनिन्, ११७,
one who has enjoyed pleasures.

भूमि-भूमि, १४, ground.

भूया-भूता- १५०, name of the daughter of सुदंश

मेय-मेद, २०, dissention in the enemy's camp.

भेरी-भेरी, १७६, drum.

भेसज्ज-भेसज्ज, ११३, medicine.

भोग-भोग, १९, enjoyment of things.

महल-मलिन, १३०, soiled.

मग्ग-मार्ग्य (धातु), १३०, to beg.

मङ्गलग-मङ्गलक, १७५, an auspicious thing.

मङ्गल-मङ्गल्य, ३५, blissful, auspicious.

मज्जण-मज्जन, ९५, diving.

मज्जनघर-मज्जनगृह, ५५, bath-room.

मज्जणय-मज्जनक, ४०, bathing.

मज्झिम-मज्झिम, ११३, middle.

मण-मनस्, १०, mind, heart.

मणाम-मनोरम? (मनःप्रिय इत्यर्थः), २५, attractive.

मणिदत्त-मणिदत्त, १७८, name of a यक्ष.

मणिचह्या-मणिमती, १४२, name of a city.

मणुन्न-मनोह, २५, pleasing to the heart.

मणुय-मनुज, ९, man, foot-soldier.

मणोरम-मनोरम, १८१, name of celestial palace.

मत्त-अमत्त, ३८, pot.

मत्थञ-मस्तक, २३, head.

मन-मन्, (धातु), १०, to think (Pres. मन्हे.)

मन्त-मन्त्र, ११३, charm.

मममूलाग-मन्मूलक, ३८, on my account.

मम्म-मर्मन्, ३५, a weak point, vital part.

मम्मण-मम्मण, १११, muttering indistinctly

मयकिञ्च-मृतकृत्य, ३८, funeral rites.

मयणसाला-मदनसारा, (सारिका), १६६, a kind of bird.

मयूर-मयूर, १६६, a peacock.

मलिय-मलित, २२, crushed.

मल्ल-मल्ल्य, २२, a flower garland.

मल्लह-मल्लिक, ५७, name of a क्षत्रिय tribe.

- महद्-महती, *f.* of महत्, १३, great.
- महग्गद्-महग्गद्, ८९, the great planet.
- महग्घ-महार्घ, १२, precious.
- महत्तरण-महत्तरक, १२, elderly person.
- महब्बल-महाबल, १७८, name of a prince.
- महया-महत्, महता (Instr.) ८, great.
- महाकण्ठ-महाकण्ठ, name of सेणिय's son by his wife महाकण्ठा.
- महाकाल-महाकाल, ६, name of सेणिय's son by his wife महाकाली.
- महाणई-महानदी, ४०, a great river.
- महाधणू-महाधनुस्, १६४, name of बलदेव's son; name of the ninth chapter of वणिहस्ता.
- महापउम-महापद्म, ६८, name of the son of महापडमा, wife of सुकाल; name of the second chapter of कण्वडिसिया.
- महापडमा-महापद्मा, ७५, name of the wife of सुकाल.
- महापद्-महापथ, ४०, a high road.
- महाफल-महाफल, ११, of great merit, of 'great value.
- महाबल-महाबल, ७०, the name of the son of king बल, mentioned in भगवती, ११.११.
- महामेह-महामेघ, ९३, a big cloud.
- महाराया-महाराज, ९५, the great king.
- महालिया-(महच्छदार्थे देशी), १३, great.
- महाविदेह-महाविदेह, ६४, name of a region.
- महावीर-महावीर, ९, the last of the Jain तीर्थंकरः; -१७०, a great hero.
- महासुक्क-महाशुक, ७७, name of the seventh heaven.
- महासुमिण-महासुप्न, २४, a great dream.
- महासेणकण्ठ-महासेनकण्ठ, ६, name of सेणिय's son by his wife महासेणकण्ठा.
- महिय-मथित, १५, routed.

महिला-मिथिला, १४७, name of a city.

महिन्द्रध्वज, महेन्द्रध्वज, ७९, a lofty banner.

महु-मधु, २५, sweet.

महे-मन्थ, (घातु), ९५, to churn.

मंगतिश-? (हस्तपाशित इति टिप्पणम्) ६१, fastened to the hand.

मंस-मांस, २२, flesh.

माअणि-मातलि? १६४, name of बलदेव's son; name of the second chapter of वहिदसा.

माडलिङ्ग-मातुलुङ्ग, name of a tree.

माणसिध-मानसिक, ३८, mental.

माणिमह-माणिमह, १४६, name of a god; name of his throne; name of a householder :-७८, name of a person; name of the sixth chapter of युक्तिया.

माणुस्सग-मानुष्यक, १३१, belonging to human world; earthly.

माया-मातृ, ६७, mother.

मारे-मास्य (घातु), ३७, to kill.

माला-माला, २२, a garland.

मास-मास, २२, a month.

मास-माष, ९१, a kind of corn; a kind of weight.

मासिया-मासिकी, ७२, lasting for a month.

माहण-ब्राह्मण, ९०, = Brahmin.

माहणकुल-ब्राह्मणकुल, १२७, a Brahmin family.

माहिन्द्र-माहेन्द्र, ७७, name of the fourth heaven of Jains.

मिच्छत्त-मिथ्यात्व, ९२, wrong view.

मित्त-मित्र, ९४, a friend.

मिय-मित, २५, measured.

मिय-मृग, १६६, = deer.

मियलुद्धय-मृगलुब्धक, ९४, an ascetic who lives on deers' flesh.

मिसिमिसेमाण-दीप्यमान इत्यर्थे देशी, १५, burning with anger.

मिहुण-मिश्रुत, १६६, couple.

मुण्ड-मुण्ड, ९७, a shaving.

मुहुत्त-मुहूर्त, १६, a moment.

मुहुत्तन्तर-मुहूर्तन्तर, १६,
short interval of time.

मूल-मूल, १४, root, base.

मेसा-मात्रा, १२९, pleasures,
object of pleasure.

मेराग-मेर्यादक, १७०,
having for its boundary
(from मिरा=मेर्यादा)

मेलाय-मेलय् (धातु), ५६,
to mix together, to join
together.

मेह-मेघ, ३४, proper name
of a person mentioned
in नायाधम्मकहाजो.

मेहवण्ण-मेघवर्ण, १७८,
name of a pleasure-
garden.

य-च (स्वरात्परे एव), ६, and.
याण-ज्ञा (धातु), २३, to know

रय-रचय् (धातु), १५, to
arrange.

रत्न-राज्य, २०, kingdom.

रत्नधुरा-राज्यधुरा, २३, the
responsibility of the
kingdom.

रट्ट-राष्ट्र, ३५, kingdom.

रट्टकूट-राष्ट्रकूट, १२९, name
of a person.

रणभूमि-रणभूमि, ६१, battle-
field.

रत्त-रक्त, ३६, attached.

रम्म-रम्य, १३, beautiful.

रय-रञ्ज् (धातु), १२१, to
paint.

रयण-रत्न, ४७, = gem.

रव-रव, ५४, sound.

रसदेवी-र स दे वी, १४८,
name of a goddess;
name of the ninth
chapter of पुष्पकूलिया.

रह-रथ, ९, chariot.

रहस्सियध-रहस्यिक ? १२८,
confident, trustworthy.

रहमुसल-रथमुसल, ९, name
of the battle between
कृणिय and वेढग.

रहस्सीकर-रहस्यीकृ (धातु) २४,
to keep secret.

राई-राजन्, १७०, royal
kinsman.

रामकण्ठ-रामकण्ठा, ६, name
of सेणिय's son by his
wife रामकण्ठा.

राय-राजन्, ८, (Nom. राया,
Gen. रथो, Instr. रत्ता)
king.

रायनिह, राजगृह, १, name
of a city.

रायाभिसेध-राजाभिषेक, ३५,
crowning as king.

रिउध्वेय-ऋग्वेद, ९०, Rig-
veda.

रिद्ध-ऋद्ध, १, prosperous,
rich.

रिसी-ऋषि, ९५, a sage.

रुक्म-वृक्ष, १६६, a tree.

रुक्ममूलिय-वृक्षमूलिक, ९४,
dwelling at the root of
a tree.

रुपिणी-रुक्मिणी, १७०,
name of the chief queen
of कृष्ण.

रुहिर-रुधिर, २८, blood.

रुध-रूप, १२९, beauty.

रुस-रुष् (धातु), १३०, to be
angry.

रेरिज्ज-रा रा ज्य (inten-
sive of राज्) (धातु), ९३,
to shine excessively.

रेवध-रेवत, १६६, name of
a mountain.

रेवई-रेवती, १७१, name of
बलदेव's wife.

रोय-रोच्य (धातु), ११५, to
like.

रोयमाण-रुद्ध, ३८, crying.

रोयातङ्क-रोग+आतङ्क, ११९,
ailments and diseases.

रोय-रुद् (धातु), १३०, to
weep.

रोघाये-रोप्य (धातु), ९३, to
plant.

रोहीड्य-रोहीतक, १७८,
name of a city.

लच्छी-लक्ष्मी, १४८, name
of a goddess; name of
the sixth chapter of
पुष्पकूलिया.

लज्जिय-लजित, ३२, put to
shame.

लङ्कट्ट-लब्धार्थ, ११, one
who got things or learnt
the matter.

लङ्कावलङ्क-लब्ध + अपलब्ध,
१८९, good gain of alms
and no gain of alms.

लन्तज-लान्तक, ७७, name
of the sixth heaven of
the Jains.

लभ-लभ् (धातु) ३५, to get,
to find.

लया-लता, १६६, a creeper.

लावण्य-लावण्य, १२९,
beauty.

लुद्धग-लुब्ध (क), १११,
greedy.

लेच्छई-लिच्छवि, ५७, name
of a क्षत्रिय clan.

लेस्सा-लेस्सा, ३, taint of body.

लेह-लेह, ५०, a letter.

लोइय-लौकिक, ३८, wordly.

लोय-लोच, १२०, plucking out the hair.

लोवे-लोपय् (धातु) ४७, to ignore, to violate.

लोह-लोह, ९४, iron, made of iron.

वहसाह-वैसाह (from विशिख, arrow) १५, of the arrow.

वहस्तदेव-वैश्वदेव, ९५, a kind of household sacrifices for all gods (विश्वे देवाः)

वकल-वल्कल, ९५, bark of tree.

वक्कवासि-वल्कवासिन्, ९४, one who wears a bark garment.

वग्ग-वर्ग, ४, section of a book.

वग्गु-वत्तु (अथवा वाक्कहायें देशी) २५, sweet words.

वज्जमाण-वाजमान, ७१, being played upon.

वड्डहा-वन्ध्या, ११०, sterile.

वट-वट, १०२, banyan tree.

वड्ढे-वर्धय् (धातु), ९५, to

erect, to, construct.

वण्णअ-वर्णक, १, description.

वण्णग-वर्णक, १२१, colours.

वण्हिदसा-वृष्णिदसा, ४३, name of the twelfth.

उपाह्ण of the Jain canon, and of the fifth chapter of निरयावली.

वत्थ-वत्थ, २२, clothes.

वध्दावे-वर्धापय् (धातु) ४६, to greet to congratulate.

वन्द-वन्द् (धातु), १२, to salute.

वम-वम् (धातु) १३०, to vomit.

वमण-वमन, ११३, vomiting.

वय-वद् (धातु), ३, to speak (Past: वयासी).

वय-वत, ९३, vow such as ब्रह्मचर्य.

वय-वत्तु, ११२, speech.

वयण-वचन, saying, words.

वयण-वदन, २२, face, mouth.

वर-वर, good, nice looking.

वरदत्त-वरदत्त, १७७, name of a disciple of अरिष्टनेमि.

वरिसारत्त-वर्षारत्त, १७८, advanced rainy season.

- वसुण-वरुण, ९६, lord of waters.
 वली-वली, २२, a fold on the body.
 वल्ली-वल्ली-१६६, a creeper.
 ववरोविम-वि+वव+रो पि त, १७, deprived of.
 ववरोवे-वि+वव+रोपय, (धातु) १५, to deprive (one) of, (governs Ablative).
 वसण-वसन, १३०, clothing.
 वसन्त-वसन्त, १७८, spring.
 वसहि-वसति, halt, stay.
 वह-वह? १६४, name of बलदेव's son; name of the third chapter of ऋग्विद्दसा;
 वाह्य-वातिक, ११९, due to वात.
 वागारण-व्या क र ण, ११, explanation, question.
 वागल-वाल्कल, ९४, made of bark.
 वाघाश-व्या घा त, ३५, obstruction.
 वाणपत्थ-वानप्रस्थ, ९४, an ascetic dwelling in the forest.
 वाणारसी-वासणसी, ९०, name of a town.
 वाम-वाम, ५०, left.
 वायु-वायु, ९४, air.
 वार? (oom. हस्तच्युतैः), ६१, group.
 वालई-गृहीतमाण्ड इति टीकायाम् ९४, one who carries pots.
 वालुया-वालुका, ९५, sand.
 वास-वर्ष, ८, country.
 वासघर-वासगृह २१, dwelling house.
 वासुदेव-वासुदेव, १६६, son of वसुदेव.
 वाहन-वाहन, ३५, cavalry.
 वाहिणी-वाहिनी, ११८, carried by.
 विहण-वितीर्ण, ४५, given.
 विडल-विपुल, ३, plenty.
 विडव-वि+कृ (धातु), १०८, to develop, to create (by means of a divine power.)
 विडवणा-वि कु र्ब णा, ७९, developing by means of divine power.
 विचिस्त-विचित्र, १०५, varied.
 विच्छिन्न-विच्छिन्न, २९, out off, removed.
 विज्ञा-विद्या, ११३, lore.
 विज्ञाहर-विद्याघर, १६६, a

- class of divine beings.
विण्मगिरि-विन्ध्यगिरि, १२७, mountain Vindhya.
विडु-श्रीहित, ३२, ashamed.
विणञ-विनय, १२, modesty.
विणी-विनी (धातु), २२, to satiate (Pass. base विणिञ्ज)
विस्तिण्ण-विस्तीर्ण, ७९, broad.
विदेह-विदेह, ५६, name of a country.
विध्वंस-विध्वंस (धातु), ३०, to destroy.
विध्वंसे-विध्वंस्य (धातु), ३०, to destroy.
विध्वंसण-विध्वंसन, ३०, destruction.
विन्द-विद् (धातु), २५, to get
विन्द-वृन्द, १२, group.
विज्ञय-विरुक्, १२९, well-educated.
विज्ञयणा-विज्ञापना, ११७, request.
विधवे-विज्ञपय (धातु), ४१, to request.
विष्पजद-विप्रहीण, ३७, devoid of
विलाय-विपराधय (धातु) १३०, to run away.
विष्पहय-विप्रहृत, १३१, unfortunate.
विभेल-विभेल, १२७, name of a village.
विमण-विमनस्, २२, disconcerted.
विमाण-विमान, ७९, palace.
वियर-विवर, १६६, a hole.
विरल-वि + ली or लायद् ? (धातु) २९, to scatter.
विरह-विरह, ३५, deficiency, drawback.
विरादिय-विराद, ८४, offended, violated.
विरिञ्च-वि + रच् or रिञ् (धातु) ३५, to divide.
विरेयण-विरेचन, ११३, ■ purge.
विलव-वि + लप् (धातु) १३०, to grieve.
विलिय-नी वि.त, १२, ashamed.
विव-इव, १६, like.
विस्-विष, ३७, poison.
विसम-विषम, ९७, a difficult place.
°विह-°विष (पदान्ते एव,), १०३, of the sort.
विहर-वि + ह (धातु), २, to wander.
विहार-विहार, १३६, movement, journey.

- वीरकान्त-व्यतिकान्त, १२८, passed.
- वीर-वीर, १५, warrior, soldier.
- वीरकण्ठ-वीरकण्ठ, ६, name of a सेणिय's son by his wife वीरकण्ठा.
- वीरकण्ठ-वीरकण्ठ, १७८, name of a prince.
- वीरसेण-वीरसेन, १७०, name of a person.
- वेद-वेदि, १५, sacrificial altar.
- वेद-वेष्ट(धातु), २९, to cover.
- वेणइया-वे न यि की, २५, acquired by training (विनय).
- वेय-वेद, १३, sacred books of the Brahmins.
- वेयङ्ग-वेताङ्ग, १७०, name of a mountain.
- वेयणा-वेदना, ३३, pain.
- वेसमण-वैश्रवण, १६, lord of wealth.
- वेसाली-वैशाली, ५६, name of a city.
- वेहल्ल-वेहल्ल, ४०, name of one of the sons of सेणिय, and brother of कूणिय.
- वेहास-विहास, ४०, sky.
- व्व-इव (इत्थात्त्वरत्तरे एव) २२, like.
- स्व-स्व, १३६, (Abl. साधो) one's own.
- सअ-शत, २, hundred.
- सअ-स्वक, २९, one's own.
- सकथ-? (तत्समयप्रसिद्ध उपकरणविशेषः इति टिप्पणम्), १५, an article for the use of ascetics.
- सक-शक, १२७, lord Indra.
- सकार-सत्कार, ३८, respect.
- सगडवूह-शकटव्यूह, ६१, arrangement of the army in the shape of a cart.
- सचिक्कम्म-सचित्रकर्मन्, ७०, decorated with pictures.
- सअ-सत्य- १६, true.
- सच्छन्दमई-स्व च्छ न्द म ति, १२४, self-willed.
- सजीव-सज्ज(सह+ज्या), with its string strung, strung.
- सज्जावे-सज्जय्, (धातु), ६१ to prepare, to arrange.
- सट्ठि-षष्टि, ७२, sixty.
- सअ-शद्, ३०, to fall.
- सहुई-? (आदकिन्), १४, one who believes in the efficacy of आद.

सङ्गा-श्रद्धा, ३, faith.

सर्गकुमार-सप्तकुमार, ७७.
name of the third
heaven of the Jains.

सत्त-सत्त्व, ९७, creature.

सप्तसङ्ग-सप्तसङ्ग, ९५, seven
articles.

सप्तधनु-सप्तधनुष, १६४,
name of बलदेव's son;
name of the tenth chap-
ter of बणिहदसा.

सप्तचत्वारि-सप्तचत्वारि, ५९,
fifty-seven.

सप्तवर्ण-सप्तवर्ण, १००,
name of a tree.

सत्थवाही-सार्यवाही, १११, a
merchant's wife.

सद्बु-श्रद्धा+धा (धातु), ११५,
to believe.

सद्वाच-श्रद्धापय, (धातु), ११,
to call.

सर्द्धि-सार्द्धम्, २, together.
with.

सन्त-श्रान्त, ३०, fatigued.

सन्नयणा-संज्ञापना, ११७,
conviction.

संपक्व-संपक्वम्, १५, in
front.

सपदिदिशि-सप्तदिदिक्, १५, in

the opposite direction,
opposite.

सपरिवार-सपरिवार, १२,
with retinue.

सम-सम, ३, straight, even,
well formed.

समण-श्रमण, २, an ascetic.

समणी-श्रमणी, ११४, a
female ascetic.

समणोवासिज-श्रमणोपासक,
१३, a lay disciple of
श्रमण, i. e., महावीर.

समणोवासया-श्रमणोपासिका,
१३, a female disciple.

समय-समय, १, occasion,
time.

समाध-समान (fem. समानी.)
११, used to take the place
of सत् and सती in the
Sanskrit construction
and as such need not be
rendered in English
e. g. गतः सन्, गते सति, गतस्य
सतः etc.

समादह-सम्+आ+धा (धातु),
१५, to place.

समाय-सम्+आ+चर् (धातु),
११४, to practise.

- समारम्भ-समारम्भ, १९, act, dead.
- समालम्भ-सम् + आ + लम्भय्, (धातु) १२१, to besmear.
- समासास-सम् + आ + आसय् (धातु), २५, to console, to comfort.
- समिद्ध-समिति, ३८, collection, conduct,
- समिद्ध-समुद्ध, २०, prosperous.
- समिध-समित, ११२, regulated in ;
- समिद्धा-समिद्ध, ९५, sacrificial wood.
- समुपिद्ध-समुपिद्ध, ६१, lifted up, drawn up.
- समुदय-समुदय, ३८, collection.
- समुद्-समुद्, ६१, sea.
- समुद्भिजय-समुद्भिजय १७०, name of a person.
- समुप्यज्ज-सम् + उद् + पद् (धातु) १०, to be produced, to occur (Past tense:—समुप्यज्जित्वा.)
- समुद्रालिय-समुद्रालित, ६१, quick in movements.
- समुद्रावग-समुद्रावग, १११, talking
- समूसिय-समुच्छि त्, ७९, high.
- समोसद्ध-समवसृत्, ७९, arrived.
- समोसरिभ-समवसृत्, ११, arrived.
- सम्ब-साम्ब, १७९, name of a person.
- सम्भत्त-सम्भ क्त्वा, ९२, right faith.
- सयपिज्ज-सयनीय, २९, bed.
- सयधणू-शतधनुष, १६४, name of बलदेव's son ; name of the twelfth chapter of बृहद्दसा.
- सयं-स्वयम्, ३६, personally, in person.
- सरणागज-शरणागत, ५७, one who seeks protection.
- सरय-शर (फ) ९५, arrow-point, churning handle.
- सरय-शरद्, १७८, autumn.
- सरिसवय-सर्वम् or सदृशवयस्, ११, mustard seed ; person of the same age.
- सरीर-शरीर, १२, body.
- सवण-श्रवण, २४, hearing, listening.
- सवह-कथय, ३२, swearing.

सर्वतीकरण--समन्तात्करण, २९, spreading around.

सर्ववङ्ग--सर्व+अङ्ग, १६, all body, whole body.

सर्वद्वारिद्व--सर्वार्थसिद्ध, १८८, name of a celestial palace.

सर्ववत्थ--सर्वत्र, ७७, everywhere.

सर्वोदय--सर्ववर्तु क, १६६, of all seasons.

सस्त्रिय--सश्रीक, २५, fine, beautiful.

सहस्र--सहस्र, ९, thousand

सहस्रार--सहस्रार, ७७, name of the eighth heaven.

सहोदर--सहोदर, ४०, brothers from the same mother; born of the same womb.

संकल्प--संकल्प, २२, thought

संखधम--संखधमा, ९४, one who blows the conch.

संखित्त--संखित्त, ३, concentrated, contracted.

संगद्य--सांगतिक, ९७, acquainted.

संगहणी--संगहणी, १९०, a work of that name giving lists of persons, contents etc.

संगाम--संग्राम, ९, battle.

संगामे--संग्राम्य (धातु), १५, to fight a battle.

संगोवे--सम्+गोपाय (धातु) ३२, to tend, to take care of.

संघ-संघ, १६६, crowd, band.

संघाडय--संघात (क), ११३, group, band.

संचाप--सम्+चायस् (शकृधात्वर्थे) ३०, to be able.

संचिद्व--सम्+स्था (धातु), २४, to remain, to stand.

संजम--संयम, २, self-restraint, vow.

संठाण--संस्थान, ३, figure, form of body.

संठिम--संस्थित, ३, formed, developed.

संथार--संस्तार, १८४, mat.

संधिवाल--संधिपाल, ३८, guard on the frontier.

संधुके--सम्+धुक् (धातु) ९५, to enkindle.

संताहे--सम्+ताह्य (धातु), ५५, to prepare.

सांनिचिण्ण--संनिचीर्ण, १६६, crowded with.

संनिचडिय--संनिपतित, १६, fallen

संनिचाद्य--सांनिपातिक, ११९, due to शत, पित्त and कफ,

- the three humours of the body.
- संनिवेश-सं नि वे श, १२७, village.
- संपक्षालन-संप्रक्षालक, १४, one who washes his body.
- संपत्त-संप्राप्त, ३, attained.
- संपत्ति-संपत्ति, २५, fulfilment.
- संपरिवृद्ध-संपरिवृत्, २, surrounded by.
- संपलग्न-सम्+प्र+लग्न, ६१, attacked.
- संपुष्ण-संपूर्ण, २९, fulfilled.
- संपेक्ष-सम्+प्र+ईह (धातु), ११, to consider, to decide.
- संमन्त-संम्रान्त, ६३, uneasy, confounded.
- संभूयग-संभूत (क), १११, born.
- संभोग-संभोग, १९, enjoyment.
- संमज्जन-सं म ज्ज क, १४, bathed.
- संमज्जन-संमार्जन, १५, cleaning.
- संमाणिय-संमानित, २९, respected.
- संमुर्जित-संमुर्जित, १२१, attached.
- संलेहण-संलेखना, ७२, fast-ing.
- संवच्छर-संवत्सर, १२९, a year.
- संवह-संवर्त, ६१, time of the final destruction of the world.
- संवह-सम्+वृध् (धातु), ३१, to grow.
- संवह-सम्+वर्धम् (धातु), ३२, to nurse.
- संसक्त-संसक्त, १२५, asso-iated with.
- संसिध-संसिध, resorting to.
- साइम-सादिम, १४, savoury.
- सागर-सागर, ७२, a period of time consisting of ten कोडाकोडि of पत्योपम.
- सागरोपम-सागरोपम (दशकोडा-कोटिपत्योपमः कालः), १८, a huge period of time, consisting of ten कोडाकोडी of पत्योपम.
- साड-शातस् (धातु), ३०, to eject, to throw (Inf. (सादित्थ)).
- सादण-सातन, ३०, dropping.
- साम-सामन्, २०, peace, negotiation for peace.
- सामण-आमण्य, ७२, the state of an ascetic.

सामन्त-सामन्त, ३, neighbourhood.

सामाज्य-सामाजिक, ७१, name of the आचाराङ्गसूत्र of the Jain Canon.

सामाणिय-सामानिक, ७९, resident of the same place.

सामी-स्वामिन्, २३, lord, master.

सामुदाणिया-सामुदायिकी १७३, common to all people, public.

सारकख-सम्+रक्ष् (धातु), ३२, to protect.

सारस सारस, १६६, a kind of aquatic bird.

सावत्थी-आवस्ति, ८१, name of a city.

साविय-घापित, ३२, cursed.

सासन-आसन, ६१ order, command.

सासोसास-आस+उष्वास, ८५, inhaling and exhaling.

साहङ्गु-संहत्य, (Absolute of सम्+ह्), ५०, having contracted.

साहस्ती-साहसी, ७१, thousand.

साहे-साधश् (धातु), ९५, to prepare.

सिक्खावय-शिक्षापद, १०३, items of Jain faith to be learnt and practised.

सिज्ज-सिद्ध, (धातु), ६४, to attain emancipation.

सिद्धत्थ-सिद्धार्थ, १७९, a clan of Jain monks.

सिम्भिय-छेम्भिक, ११९, due to छेम्भन्, cough.

सिरसावत्त-शिरस्+आवृत्त, २३, taken to the forehead, placed on the forehead.

सिरि-श्री, ३७, fortune; —१४८, name of a goddess; name of the first chapter of पुष्पकूलिया; name of the throne of goddess सिरि.

सिला-शिला, १, stone.

सिलापट्ठ-शिलापट्टक, १, a slab of stone.

सिव-शिव, २५, propitious; —७८, name of a person; name of the eighth chapter of पुष्पिका; —९८, name of a person mentioned in भगवती, ११. ९.

सिहर-शिखर, १६६, peak.

सिंघाडक-शृङ्गाटक, ४०, a square.

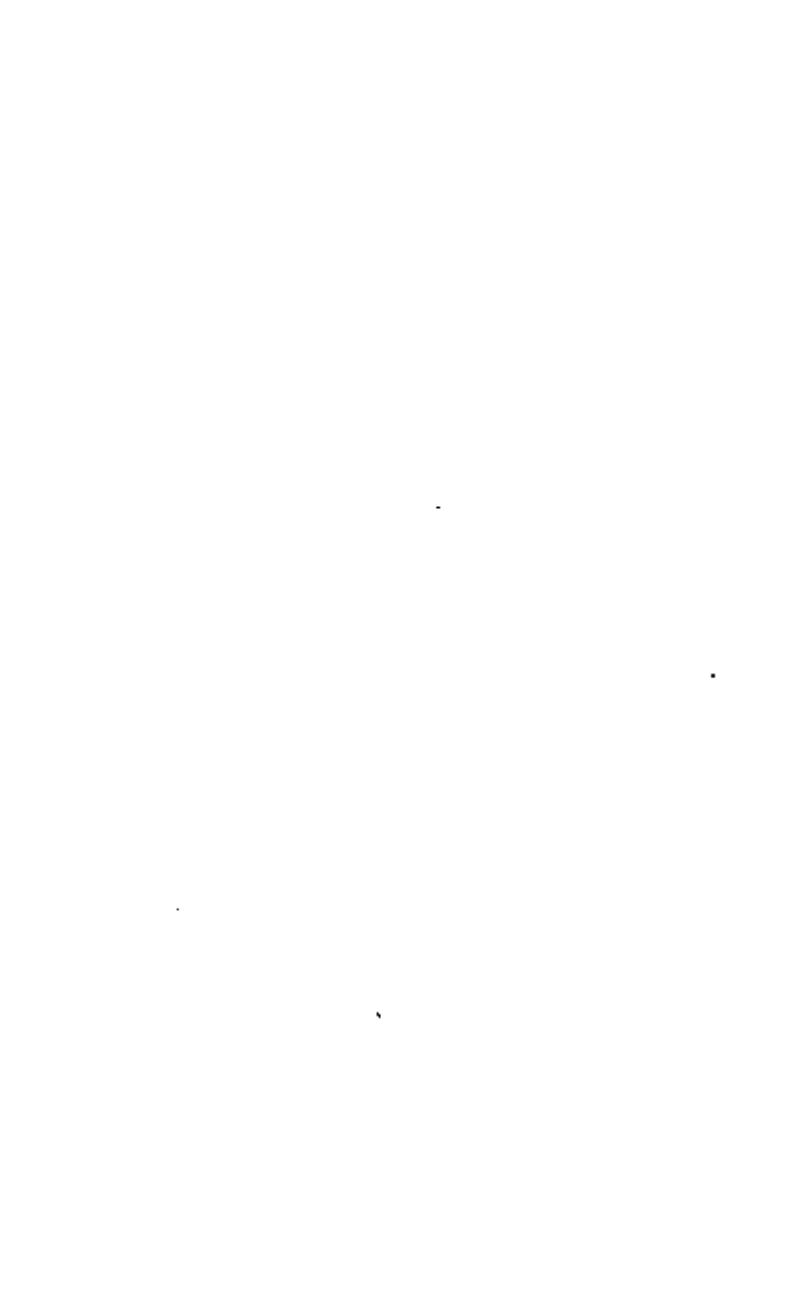
- सिंघाज**—सिंघाज, ११२, phlegm.
सीभर—सीकर, ४०, spray.
सीया—शिविका, ११८, palanquin.
सीस—शीर्ष, ४०, head.
सीसिणी—शिषिणी (शिष्या), ११९, a female disciple.
सीह—सिंह, २१, a lion.
सीहनाय—सिंहनाद, ६१, lion's roar.
सीहासन—सिंहासन, २५, throne.
सु—श्रु (धातु), १६, to hear (Absolutive सोष्).
सुह—शुचि, ९५, pure.
सुडमाल—सुकुमार, ११०, delicate, fair.
सुकण्ड—सुकण्ण, ५, name of सेणिय's son by his wife सुकण्हा.
सुकाल—सुकाल, ६, name of सेणिय's son by his wife सुकाली.
सुक—शुष्क, २२, withered (on account of the loss of blood).
सुक—शुल्क, १२९, bride's money.
सुक—शुक्र, ७८, the planet Venus; name of the third chapter of पुष्किया.
सुगन्धगन्धिया—सुगन्धगन्धिनी, १२१, scented with perfumes.
सुप्त—सुप्त, १२०, asleep.
सुदंसण—सुदर्शन, १५०, name of a house-holder.
सुपइद्र—सुप्रतिष्ठ, ८८, name of a house-holder.
सुपरिनिष्ठि—सुपरिनिष्ठित, ९०, well-versed.
सुपञ्चइय—सुप्रवर्जित, १०४, good asceticism.
सुबीभच्छ—सुबीभत्स, १२०, very disgusting.
सुम—शुभ, ४६, comfortable.
सुभिइ—सुभद, ६८, name of the son of सुमदा, wife of कण्ड; name of the fourth chapter of कण्णवर्हिसिया.
सुमदा—सुभदा, ११०, name of the wife of भद.
सुमिण—स्वप्न, २१, dream.
सुमिणपाठ्य—स्वप्नपाठक, २१, a person who studies the chapter or book on dreams (स्वप्नाध्याय).
सुरप्पिय—सुरप्पिय, १६६.

name of a दक्ष.
सुरभि-सुरभि, १३१, fragrant.
सुरा-सुरा, २२, spirituous drink.
सुरादेवी-सुरादेवी, १४८, name of a goddess; name of the eighth chapter of पुष्कचूलिया.
सुरिन्द-सुरेन्द्र, ७९, lord of gods.
सुख-सुख, ८, beautiful, good-looking.
सुलिप्त-सुलिप्त, १३०, well-besmeared.
सुव्वया-सुव्वया, ११२, name of a group of Jain nuns.
सुसंपरिहित-सुसंपरिहित, १२९, well-covered.
सुस्त-सुस्त, (धातु), १२, to wait upon.
सुहम्म-सुधर्म, २, name of the fifth गणधर of महावीर.
सुहम्मा-सुधर्मा, ७९, name of an assembly hall.
सुणा-सुना (वधस्थान) २८, slaughter-house.
सूर-सूर्य, ३४, the sun;—७८, name of the second chapter of पुष्किया.
सूरियाम-सूर्याम, ७९, name of a god mentioned in

राजपसेनियसुत.
सुसर-सुसर, ७९, of charming sound.
सेजा-शय्या, ९५, bedding
सेडी-श्रेष्ठिन्, ८३, a merchant.
सेणकण्ड-सेनकण्ड, ६, name of सेणिय's son by his wife वेणकण्डा.
सेणिय-श्रेणि क, ८, name of a king, father of कूणिय.
सेय-श्वेत, १७५, white.
सेयणश्व-सेचनक, ४०, name of an elephant.
सेय-श्रेयस्, ४४, good, better.
सेवाल-शैवाल, ९४, moss.
सेस-शेष, ७९, rest, remaining.
सोख-शोक, १६, grief.
सोणिय-शोणित, ३३, blood.
सोण्डा-शुष्का, ४०, trunk of the elephant.
सोम-सोम, ९५, the moon.
सोम-सोम्य, १६६, pleasant.
सोमा-सोमा, १२८, name of a lady.
सोमाल-सुकुमार, ८, delicate, fair.

सोमिल-सोमिल, १०, name of a person.	दलडले-? (धातु), १२१, to rock.
सोय-शुच् (धातु), ३८, to bewail.	दव्वं-क्षिप्रम्? इद्वै?, १५, straight, quickly.
सोलस-षोडशन्, ८२, sixteen.	हस-हस् (धातु), १३०, to smile.
सोल्ल-शूल्क, २२, (flesh) baked on an iron pike.	हंस-हंस, १६६, swan.
सोहम्म-सौधर्म, ७२, name of the first heaven of Jains.	हार-हार, ४०, necklace.
सोहम्मिस-सौधर्मेश, १८८, lord of सौधर्म heaven.	हियय-हृदय, १४, heart.
हण-हन् (धातु), १३०, to strike.	हिरि-ह्री, ३७, modesty.
हत्थ-हस्त, ३७, hand.	हिरि-ह्री, १४८, name of a goddess; name of the second chapter of पुष्प-चुलिया.
हरिथितावस-हस्तितापस, ९४, a class of ascetics who kill an elephant and live on its flesh.	हीले-हेल्य (धातु), १२३, to despise.
हव-हव् (धातु), १३०, to ease oneself.	हुण-हु (धातु), ९५, to sacrifice.
हम्म-हन्धातोः कर्मणि, १३०, to be struck.	हुम्बड्ड-? ९४, (कुण्डिकाश्रमः एककमण्डलुधारी इति टीकायास्) a class of ascetics.
हय-हत, १५, killed;— १३१ unfortunate.	हू-हू, १, to be (Past. होता).
हय-हय, ६१, horse.	हूय-हुत, ९३, sacrificed.
हरियग-हरित (क), ९३, green colour.	हेमन्त-हेमन्त, १७८, season of winter.
हरिस-हर्ष, ३६, joy.	हेमाभ-हेमाभ, १८, name of of a hell.
	होसिय-होत्रिक, ९४, the offerer of होत्र sacrifice.

NOTES

NOTES.

[*N. B.*—The notes supplement the Glossary. The references are to Parigraphs.]

The कविया is a sub-title of निरदावली or more accurately of the first वग्न or section of the present text. It is so named because it forms the कव्य, basis or starting point in a series of texts. For explanation of the title निरदावली, see Introduction.

1. तेण कालेण तेण समयण, at that time, at that epoch; These phrases are often abbreviated as तेण कालेण followed by figure 2. See for example Para 75. रि३°, for full passage see Appendix I. वण्णमो, a typical description. Such descriptions are given in full in one or two places only in the Jain Canon. The reference to such typical descriptions will be found in Appendix I.

2. अज्जसुहम्मं, the noble सुधर्मन्, the fifth वण्णधर of महावीर. महावीर's preachings were handed down to posterity by this pupil of the master. This सुधर्मन् had another pupil, जम्भू by name, who always asks सुधर्मन् as to contents of महावीर's preachings. जहा केसी- The description of सुधर्मन् is the same as that of केसिकुमार in the रावणसेविय, the second उपाङ्ग of the Jain Canon. उग्गहं ओगिण्हिस्स, having taken ■ residence. परिता निग्गया, etc. When holy persons visit a place,

the pious people in crowds go to see them. They preach a discourse on some religious topic to these people, who, after listening, return home. The phrases परिभा निगमा and the two following refer to this practice mentioned in Jain canonical literature.

3. समचरं ससंज्ञागसंज्ञिण, one whose संज्ञा, i. e. figure or body, was symmetrical (सम) and well built चरं स or round. संखिचविल्लेखनेस्से, the pupil of अमरहम्म is here said to have acquired a concentrated, strong, fiery force as a reward of his penance. This force is said to be capable of burning to ashes objects situated at a long distance (विदु), though it is compressed (संक्षिप्त) in his physical body. लेखा, लेखा is a taint. The Jains hold that a man's acts leave on him some impressions; these impressions are lasting. As a result of these impressions, the man's soul is tainted with several colours, six in number, from black to white, black being considered as bad and white the best. The लेखा, thus, can be regarded as a psychic force represented by the colour which is the effect of one's acts. ज्ञानसंदे, with a curiosity or desire to know. उवज्ञाणं, the plural denotes the group of the last five उपाङ्गः.

6. काले मुकाले etc. are the names of the different अङ्गवणः or lessons or chapters of निरयावली; they are so called because these अङ्गवणः narrate the stories of काल, मुकाल etc., the step-brothers of कृण्व.

8. सेणिवस्स रत्तो पुत्तं चेहणाण देवीए अत्तए etc. King सेणिव had several wives of whom चेहणा is styled as देवी, the chief queen, and others as मत्ता or भ्रातृ, wives. The मत्तगट्ठसाओ, in chapter 7, mentions thirteen, and

para 6 above and 67 below suggest ten more. कृणिज is known in Buddhist literature as अजितशत्रु.

9. अजया कथार, once. The occasion is fully stated in the text below. गरुडबूह, Loc. sing, is a formation of the army in the shape of an eagle. पञ्चारसभेणे खण्डेण, कृणिज and ten other princes combined against श्वेदक, and thus each one of these princes commanded one-eleventh of the combined army.

10. कुटुम्बजनारियं जागरमाणाय, queen काली was anxious about her son काल and thus could not sleep. She was, thus, keeping awake on account of family affairs, here the fate of her son. ये सजे किं जइस्सइ? May I hope that he will win? काले णं कुमारे अहं जावमाणं पासिज्जा. The grammatically correct sentence would be कालं णं कुमारं, but the sentence was begun with Nom. which later on required the Acc.; a good case of anacoluthon. ओहयमणं, depressed at heart.

11. विटलस्स अटुस्स गहणयाए, to learn plenty of things. गहणयाए is Sk. ग्रहणाय. The Prakrit languages ordinarily have no Dative forms, but rarely, and particularly in Aṃg. forms like गहणयाए, अटुयाए, सवणयाए etc. are found. Commentators sometime render them as ग्रहणतायै which is wrong. The figure 2, simple or followed by ता (e.g. 2 ता) coming after a finite verb, represent, in the Jain canon the Absolutive form of the previous verb. Thus after संपेहइ is equal to संपेहिता; after सइवेइ, equal to सइवेसा and so on. बवासी, spoke, said, the form of the Past tense from वव, Sk. वद् to speak. उवटुविता जाव पञ्च(पिण)न्ति. The servants were ordered to keep a carriage ready and to inform काली that they executed that order.

12. अणमहन्वाभरणाञ्जकिमसरीरा, adorning her body with few but precious ornaments. महत्तरा, कञ्जुकिन्दि etc. छत्तादि etc. when काली went to the holy place, she saw the divine and superhuman halo of light around the figure of महावीर, stopped her carriage at a distance, and on foot approached the master. ठिया चैव, standing, without attempting to take a seat.

13. समणोवासय वा...आराहय भवइ. The passage in original is a typical passage describing the acceptance of Jain faith by men or women. In the case of men the phrase would be समणोवासय...विहरमाणे आणाए आराहय भवइ, while in the case of women it would be समणो-वासिया.....विहरमाणी आणाए आराहिया भवइ. The meaning would be: he or she became the lay disciple of महावीर, and living in that faith, obeyed the master's instructions.

15. हयमहिय etc.; prince काल had all his eminent warriors killed, routed (महिय, मथित) and destroyed; all the flags, banners and emblems of the army were fallen. निराखोवाजो दिसाओ करेमाण, making all the quarters निराखोव, destitute of light, by the dust raised by the army. आहुरहे.मिसिमिसेमाणे, quickly irritated, quickly reddened, burning with anger. There is another variant for आहुरहे, viz., आहुरत्त. The Sk. equivalent as given by commentators is आशुरत्त, आशुरत्त or आशुरह, and is explained sometimes as कोपातिशयप्रदर्शनार्थः इहः. मिसिमिसेमाण, breathing heavily with anger, burning with anger; it is pres. p. from मिसिमिसे, a देशी root बइसाह ठाण, the place of बिड़िख, an arrow. The variant ईत्तलठ्ठाण is equivalent to इन्वासस्थान, a place on the इन्वास, bow.

16. परकुनियत्ता विव चम्पकलया, like a young चम्पक plant, lopped off by an axe. उद्गाद उद्गेह is explained by चन्द्रसूरि as उत्थानमुत्था उर्ध्व वर्तनं, तथा उत्तिष्ठति, i. e., he stands by rising from his seat. Phrases of this type are peculiar to all Prakrit literatures.

18. चउत्थीय पङ्कषमाथ पुढवीय, this is the fourth नरकसूचि, i. e. region of hell, while हेमाथ seems to be a portion of the same. दससागरोवमठिइयसु नेरइयसु, amidst those creatures of hell who are destined to live there for ten सागरोपमस.

20. जदा चित्तं.—This चित्त or चित्र was a relative of king पपात. This king once sent him on a mission to आबस्ति, where he met a monk केशिकुमार, the pupil of पार्श्व, and was converted to Jainism by him.

21. Queen वेहणा saw a lion in a dream which indicated that she would get a son. The story of the dream of वेहणा is similar to the same of प्रभावती, the queen of बल and is given in full in Appendix II. रंसि तारिसथंसि वासचरंसि, in a house of such description.

22. The longings of queen वेहणा were strange in that she wanted to eat the flesh of her husband, and as they could not be explained to anybody, remained unfulfilled with the result that she became depressed at heart. रंसि दोइलंसि अविणिज्जमाणंसि, when that longing remained unfulfilled. ओमन्थियनदणवण कमल, the queen whose lotus-like eyes and face were ऊवमथित, withered.

23. न याणामो, we do not know.

24. प्रमदं नो आह्वय.....संचिद्वर. This phrase is often repeated in canonical literature to express inability to disclose any opinion or view and to show dis-inclination to talk freely any matter; sometimes this very expression means silent consent.

25. तदा जत्तिहामि etc. I shall so exert myself. I shall so manage as your longings will be fulfilled. वसुधै, the word means agreeable, courteous words. The word may have its origin either in वसु, fine, charming or in वाच्. or a confusion of both. उत्पत्तिपाद etc. These are the four types of intellect, by birth, by training and discipline, by practice and by maturity or experience.

26. इमे च न, it so happened elsewhere; अन्तगमनं, going to the end, fulfilment, complete execution.

28. तात्रो for ताम् in the vocative. The trick of अश्वकुमार was to show to चेल्लगा that the king's flesh was served to her, even though in reality it was ordinary flesh of a goat or some such animal. The prince asked his servant to get from a butcher's shop fresh flesh, blood and bladder.

29. अप्यकृपिषं is the reading supported by चन्द्र-हरि and the right one. The prince took the flesh and blood and bladder into his possession, approached king सेणिय and asked him to lie down on his back. Then he spread over the king's belly the flesh. He also arranged that queen चेल्लगा should see what followed. Seeing that चेल्लगा is observing the

operation on the king's belly, he feigned to make the operation, cut the flesh into small pieces, put them on a plate. The king showed that he fainted for a while, but that he became all right a few moments later. Then the prince presented the flesh to चैहणा who had her longings thus fulfilled.

30. व सेव खड्ग etc. Queen चैहणा thought that the child in the womb must be very wicked as it produced a desire in her to devour the flesh of its father; that the child did not deserve to see the light of the day; and hence she tried to secure abortion by some medicaments. She failed to achieve the object. जाहे means यदा, when. अट्टवसट्टुहट्ट, unhappy (अट्ट), miserable (वसट्ट) and distressed (ट्टुहट्ट); the commentary on उवासगदसाजो explains the expression as follows:—आर्तस्य ध्यातविशेषस्य यो दुर्दृष्टो दुःस्थगः दुर्मिरोषो वदः पारतन्त्र्यं तेनार्तः, अथवा आर्तेन दुःखार्तः, आर्तदुःखार्तः, तथा वक्षेन विषयपारतन्त्र्येण कृतः परिगतः वक्षार्तः ततः कर्मधारयः.

31. Queen चैहणा feared, on account of the strange longings that she had during her pregnancy that the child, when it grows, would ruin the whole family. So she wanted to abandon the child at one end. उज्जुहिया is the reading adopted here against the two others noted. The word may be traced to Sk. उत्तर with the affix *; it is thus just likely that there may be a double क in the body of the word. But the presence of two उs does not justify any Sanskrit origin for the word. Compare उकिरवा in Marathi. दासदेवी, a slave-girl. उज्जोविया, brightened, illumined. The grove was brightened by the lustre of the child.

32. उच्चादयमवहसाविमं, cursed with the various abuses or curses. It appears that king सेगिय took a long time to get confession from मेहणा that she left the child on the dunghill.

33. अग्निकुलिया कुक्षपिच्छणं दूषिया, the tip of the finger of the child was wounded by the sharp edge of the cock's feather, which made the wound septic. पूर्य च सोषियं च अभिनिस्तावेह, used to discharge puss and blood. आरसिय, crying.

34. There are several rites connected with the birth of a son; (1) on the first day they have a rite called शिवदिया, a birthday feast. (2) On the third day they have चन्द्रसूरदरिसणिया, showing the sun and the moon to the baby. (3) On the sixth day they have जागरिया, keeping a vigil. (4) On the completion of ten days, i. e., on the eleventh day they have अद्गु-जवकम्मकरण, purification. (5) On the twelfth day, they have नामधेजकरण, giving the name to the baby. Here the boy is named कृणिय, because his finger was contracted as the result of the wound caused by the cock's feather. जहा मेहस्स refers to the story of मेह-कुमार mentioned in the first book of नायावम्मकहाओ. The story of मेवकुमार refers to his growth, education, youth, his stay in big palaces, and allowance to him by his father. अद्गुओ दाओ, the gifts made to कृणिय contained eight articles of every possible thing. The list of this दाव can be learnt from Appendix II.

35. सेगियस्स रओ वाषायणं, on account of the obstruction from सेगिय, Sk. मेणिक. नियडवन्धणं करेत्ता, by tying him into fetters, i. e., putting him into prison. अन्तराणि etc., कृणिय was waiting for an opportunity to imprison the king; as he did not get any, he want-

ed to consult his step-brothers. When they agreed on condition that each one should get an equal share of the kingdom, कृण्विच achieved his object and got himself crowned.

36. चेल्लणाप देवीर पादवन्द्य, to salute the feet of queen चेल्लणा. च्वं is explained by commentators as क्षिप्रम्. The etymology of the word is doubtful. As regards meaning we find it sometimes used for 'immediately, quickly,' and sometimes 'at that very place' (इदिव). In the present passage, it would seem 'immediately,' as कृण्विच seems to be foolish enough to call upon his mother immediately after the imprisonment of his father. श्रियत्यमाणि पादह, कृण्विच saw that queen चेल्लणा did not receive him well; she told him that she could not take any delight in the coronation of her son कृण्विच, in as much as कृण्विच imprisoned his father and her husband. गुरुजगन्, your revered father (गुरु + जनक) - अत्यन्तनेहापुत्राणां, filled with deep affection and love. वादकामे णं अम्मा मम सेणिय राया etc., कृण्विच explains to his mother why he imprisoned his father. He said, king सेणिय wanted to kill him, to imprison him or at least banish him. चेल्लणा, however, assures her son that his fears were groundless and narrates to him how सेणिय saved कृण्विच's life.

37. कृण्विच now shows repentance and proceeds to release king सेणिय from the prison. He took an axe with him to cut off the (wooden) fetters of his father, but सेणिय feared that कृण्विच might have still more wicked motive at heart. केणह कुमारेण, by some ignominious way of killing (कु + मार, i.e., कुत्सितो मारण-प्रकारः). तावपुड्ग is a kind of deadly poison which brings about instantaneous death.

38. ममदूलागे, [due to me; in Sanskrit the form would be मन्मूलक. ईसरतलवर...संधिवालसन्धि, in the company of ईसर...संधिवाल, all of whom are feudatories, officers, chieftains, etc. The figure 3 after रोयमाणे, stands for three words रोयमाणे कन्वमाणे and विलवमाणे. King कृणिय left the town of राजगृह which was the scene of the terrible death of his father and went for change to the town of चम्पा. सम्पद्मसौवर्ण, valuables, pots and articles of furniture. विउलभोगसमिहसमन्नाग, in possession of all (lit: collection, समिह) objects of enjoyment in plenty.

40. सेणिएण रत्ता जीवन्तएण पेय, king सेणिय gave to his son वेहह, the younger brother of कृणिय, two gifts during his life-time. They were a precious necklace called अट्टारसवक which was so named because it had curves at eighteen points, and an excellent type of elephant called सेयण, because it was always in ruts. वेहह enjoyed life much better than कृणिय with these gifts in the town of चम्पा which invoked jealousy in the heart of कृणिय's wife. तं एम ॥ वेहह कुमारे रजसिरे. लं पञ्चगुमवमाणे, भो कृणिय राया. It is only the prince वेहह who enjoys the advantages or fruit of royalty and not कृणिय, though he may style himself to be king.

41. हां जाय, made a demand for the necklace.

42. रजस्त अहं दलयह, if you give me half share of your kingdom. कृणिय wanted to get the necklace and the elephant from वेहह because he thought they were his father's property, but according to ancient practice the gift by the father to a son during his lifetime does not become a common property and as such is indivisible.

43. अस्सिदिक्कामे, desirous of snatching away. वेहह fearing that कृणिय would not allow him to enjoy

his father's gifts, took shelter of his maternal grand father, चेटक, the king of वेसाली.

44. ममं मसंविदिष्ये, without my knowledge. कृण्वि probably thought that he, as elder brother, was the guardian of वेदह, and so he should not have gone to चेटक without his permission. हारं द्यं पेशित्तर, to send a messenger (to negotiate) for the necklace. Note that पेशित्तर has got two objects.

45. तदेव माणियम्बं, the passage is to be repeated as in the previous paragraph. जह देव नं etc. चंङ्ग argues with कृण्वि that he and वेदह were both सेणिव's sons by चंङ्गा and hence the demand for half the kingdom by वेदह was justifiable.

47. जाणि काणि रयणाणि ममुपजन्ति etc, कृण्वि's argument is that all highly precious things could not be claimed as personal property by any body, but must belong to the kingdom. राजकुलपरंपरायं दिश्यं, the convention (दिश्यं, स्थितिका) current in the royal families.

50. पाववीदं अकमाहि, cross or throw away the foot stool by your left foot. कुन्तागणे लेहं पणवेहि, offer the letter on the edge of spear. तिवलियं भिज्जं निजाले साहहु, having contracted (lit-collected) on the forehead three folds of the eyebrow.

52. अवहारेण निच्छुहावेर, drives away by a side door.

53. सेयं खलु अहं वेदगत्स रओ जत्तं मिण्हित्तर, it is right that we should take to fighting against king वेदक. जत्ता is the right reading in the text which is supported by चन्द्रसूरी. जत्ता means यात्रा, marching against enemy.

54. कृण्वि asks his step-brothers to come prepared for the battle.

55. आभिसेकं हस्तिस्नानं, a precious elephant fit for coronation or bath. कृण्वि took a ceremonial bath before he started on the campaign.

26. एगमो मेलायन्ति, the plural मेलायन्ति is unjustifiable, but is due to the influence of काकाश्पदि. पहरिरेकः proceeded, marched. This form comes from प्र+धार्य् to decide.

57. चेटक consults his allies who are nine सहस्रि- and nine लिच्छवि- of the कासी and कोसल countries.

58. आभिसेकं...जहा कृण्वि. The full passage would run as in para 55.

61. रणभूमिं जयन्ति. fight on the battle field (to win victory). जंगतिर्यदि is ■ difficult word of uncertain meaning. The com. explains it as वस्तपशितैः— The फलक, shield, requires some straps of leather to fasten them to the hand, hence it appears that the commentator's explanation may be the right one. समुद्राद्विधिं दावर्हि, W reads दाहर्हि which is wrong. दावा means left hand in which the bow is held. It is this hand that moves to and fro (समुद्राद्वि). छिपत्त्रेण is a misprint; read छिपत्त्रेण. छिपत्त्र is ■ trumpet with a sharp and penetrating sound. लङ्किट्सीहनायबोल्लल्ल-ल्लरवेण, with a din and cry and high-pitched roar of a lion. समुद्रदम्बं विव करेमाण, making (the atmosphere) full of the roaring of the ocean. नियगतामीसासनाणुरत्ता, obeying the commands of their respective captains. नचन्तकवन्धवारमीमं terrific on account of the assemblage (वार, group) of dancing trunks of human bodies.

64. जहा ददपवजो. The story of ददपवज will be found in भगवती, xv, and in रावपसेणिय (in Paras 39-41 of my edition of पपसिकहाणव).

61. मायाभी सरिस नायाभी, mothers have their names similar to those of their sons.

70. महावल and महवल referring to the same person are promiscuously used in Mss.

72. धम्मजागरिया, keeping awake for meditation. The rest of the para records some of the words of a typical passage describing the ways of a Jain monk. Thus सामास्यमाश्याई पक्कारस अक्काई requires the verb अहिज्झई. The next clause, similarly, requires सामण्णपरियागं, वाडण्णइ; the third अणसणाए छेए and so on. The full passage will be found in the नायाधम्मकहाओ, pp. 73-75 of the Agamodaya Samiti edition.

77. दोण्हं च etc.: gives the number of सागरोपम during which several sons of काल etc. will stay in these heavens. उक्कोसाइई, i.e. maximum period of stay in the heaven which according to जीयविचार, 36, is 33 सागर (सुरनेरइयाण ठिई उक्कोसा सागराणि तेत्तसि).

79. दिउलेण ओहिणा आओइमाणे, grasping or visualizing (the whole जम्बूद्वीप) by his अवधिज्ञान. The अवधिज्ञान is the third knowledge in Jain philosophy. By this creatures get knowledge of objects within certain limits. सूरियाणे, The story of सूरियाम will be found in the first half of the रायपत्तोणियमुत्त. The points here referred to are his visit to महावीर, how he proceeded and with what preparation, retinue, and the exhibition of dance.

80. पुच्छा here refers to the question of मोक्ष to महावीर, given in Appendix I. कूढागारसाख means a hall in a mansion house. Just as the light of the lamp penetrates every corner of the hall, so the divine prowess penetrates the body.

81. आनन्द is an उपासक mentioned in the उपासक-दत्ताग्रो.

83. कश्चिन्नो संदी is mentioned in भगवती, xviii, as a merchant residing in हस्तिनापुर and getting ordination at the hand of मुनिब्रह्म. गङ्गाच is another उपासक mentioned in भगवती xvi, residing in हस्तिनापुर.

84. विराद्विस्तारणो, one who violates the rules of conduct prescribed for monks. The fruit of आमण्य is the attainment of emancipation, but violation in part of the rules of आमण्य does not secure this object; at the same time partial observance secures for the monk a place in heaven as in the present case. देवस्यार्णजांसि देवदूतान्तरिषु, on the divine bed and clad in divine garment. This refers to the way of the birth of gods.

85. पञ्चसि is fullness of faculties, such as good power of digestion, आहारपञ्चासि, and so forth. अम्बाद्विषं, over and above.

91. सखिद्वयविद्वणो—मोक्षिल in approaching पार्श्व did not take any of his pupils and hence he was called सखिद्वयविद्वण, the word विद्वण probably corresponding to विधेय, attendant boy or pupil. जत्ता ते भन्ते, how do you do? जवणिज्जं च ते? are you going on well? These questions addressed to a तीर्थंकर reveal insolence on the part of an ordinary man. Similarly asking the ascetics their class in terms of सरिसवव, मास and कुलत्थ, as if these ascetics are like grains of corn, does not indicate modesty on the part of सोमि. The following explanation from चन्द्रसूरि's commentary is interesting :—

‘जत्ता ते भन्ते । जवणिज्जं च ते ।’ इति प्रश्नः, तथा ‘सरिसवव्या मासा कुलत्था एगे’ भोजन एण ‘एगे भवं दुवे भवं’ इति च । एतेषां च यात्रा-

दिपदानामागमिकगम्भीरार्थत्वेन भगवति तदर्थपरिज्ञानमसंभावयताऽपञ्चा-
जनार्थं प्रश्नः कृत इति । 'सरिसवय' सि एकत्र सदृशवयसः अन्यत्र सर्वपाः
सिद्धार्थकाः । 'मास' सि एकत्र मासो दशार्थगुञ्जमानः सुवर्णादिविषयः
अन्यत्र मासो धान्यविशेषः उडद इति लोके रुढः । 'कुलत्था' सि
एकत्र कुले तिष्ठन्ति इति कुलत्थाः, अन्यत्र कुलत्था घान्यविशेषः । सरि-
सवयादिपदप्रश्नश्च च्छलग्रहणेनोपहासार्थं कृतः इति । 'एगे भवं' सि
एको भवान् इत्येकत्वाभ्युपगमे आत्मनः कृते भगवता श्रोत्रादिविशानाना-
भवयवानां आत्मनोऽनेकस्य उपलब्ध्या एकत्वं दूषयिष्यामीति बुद्ध्या पर्यनु-
योगो द्विजेन कृतः । यावच्छब्दात् 'दुवे भवं' सि गृह्यते । द्वौ भवान् इति
च द्वित्वाभ्युपगमेऽहमेकत्वविशिष्टस्यार्थस्य द्वित्वविरोधेन द्वित्वं दूषयिष्या-
मीति बुद्ध्या पर्यनुयोगो विहितः । अत्र भगवान् स्थादादपक्षं निश्चित-
दोषगोचरातिशान्तमवलम्ब्योत्तरमदायि—एकोऽप्यहं, कथं ? द्रव्यार्थतया
जीवद्रव्यस्यैकत्वात् न तु प्रदेशार्थतया; प्रदेशार्थतया ह्यनेकत्वात्, ममेत्यवा-
दीनामेकत्वोपलम्भो न बाधकः, ज्ञानदर्शनार्थतया कदाचित् द्वित्वमपि न
विरुद्धमित्यत उक्तं दावप्यहं, किं चैकस्यापि स्वभावभेदेनानेकधात्वं दृश्य-
ते, तथाहि—एको हि देवदत्तादिपुरुष एकदैव तत्तदपेक्षया पितृत्वपुत्रत्वभ्रा-
तृव्यत्वमातुल्यभागेनेयत्वादीननेकान् स्वभावान् लभते । 'तद्वा अवसए
अव्वए निष्से अवट्टिए आय' सि यथा जीवद्रव्यस्यैकत्वादेकस्तथा प्रदेश-
ार्थतयाऽसङ्ख्येयप्रदेशतामाभित्याक्षयः, सर्वथा प्रदेशानां क्षयाभावात्,
तथाऽव्ययः कियतामपि व्ययत्वाभावात्, असङ्ख्येयप्रदेशता हि न
कदाचनान्ध्यपैति, अतो व्यवस्थितत्वाभित्यताऽभ्युपगमेऽपि ■ कश्चिदोषः,
इत्येवं भगवताऽभिहिते तेनापृष्टेऽप्यात्मस्वरूपे तद्गोधार्यं, व्यवच्छिन्न-
संशयः संजातसम्यक्त्वः ।

सावगधम्मं पडिबज्जिता, the duties of a Jaina in Jainism
are twelve in number; they consist of five Anu-
vratas or lesser vows and seven Sikshāpadas or
disciplinary vows. The vows observed by monks
are called mahāvratas and in contrast those obser-
ved by an upāsaka are said to be aṇu or lesser.

Both the *anuvratas* and the *mahāvratas* are described in full in the first appendix on page 127 and 128 of the *उदात्तगदराजो*. In the case of the monk the formula of the *vrata* is *savvāgo pāṇātivāyāo* etc. while in the case of an *upāsaka* it is *thūlāo pāṇātivāyāo*, etc., with reference to the first three terms. The fourth vow of the monk is *savvāo mahunāo*, i. e., absolute continence, while the same for an *upāsaka* is *sadārasamtoṣo*, limitation of sexual pleasure to one's wife or wives. The fifth vow of the monk is *savvāo pariggahāo*, abandonment of *all* possession, but the same for an *upāsaka* is *icchāvihiparimāṇa*, limitation of one's desires and ambitions, a detailed description of which is given in the *उदात्तगदराजो* in sections 17-42. With reference to the seven disciplinary vows we should note that they are divided into two classes again, three *guṇavratas* and four *sikshāpadas*. The *guṇavratas* are: (1) *apattibhanda*, unprofitable employment or indulgence in unprofitable occupation; (2) *disivvaya*, limitation with reference to his movements in a particular quarter, and (3) *uvabhogaparibhogapamāṇa*, limitation as to articles of use, such as food, drink, clothing etc. The commentator, on *Dharmabindu* explains *disivvaya* as *दक्षिण दिक्षु विषये गमनपरिमाणकरणलक्षणे व्रतं*, while the same author explains *desāvagāsiya* as *देशविभागोप्राप्तपन्नदिग्गतस्य योजनशतादिपरिमाणरूपस्य अवकाशः गोचरः यस्य प्रतिदिनं प्रत्याख्येयतया*. The difference between *disivvaya* and *desāvagāsiya*, therefore, seems to be, that in *disivvaya* a person limits his movements to a particular quarter, east, west or so; while in *desāvagāsiya* he limits, every day, the distance to be traversed in the *quarter*. The commentator means by *uvabhoga* objects the use of which can be repeated, such as,

house, clothes etc; by paribhoga he means objects that can be used once only, such as food and drink; उपभुज्यते धनः पुन्येन सेव्यते इत्युपयोगो भवनवसवनवनितादिः। परिभुज्यते सहस्रसेव्यते इति परिभोग आहारकुसुमविलेपनादिः. The four Sikkhāpadas are; (1) Sāmāyika, good conduct, सावययोग्य-हारनिरवययोगानुष्ठानरूपः (2) dśāvagāsiya; (3) posahovavāsa, observing fasts on the 8th day, 14th day of each fortnight, and 15th day, i. e., the full moon day (पुष्पमासिणा) and the new moon day (उद्दिष्ट-अमावास्या). Thus the Jain layman is asked to observe six fasts in a month; and (4) atihisamvibhāga, offerings charities to guests (atithi) or to pious men of Jain sect, such as monks, nuns, laymen and lay women. अतिथिसंविभागो नाम अतिथयः साधवः साध्व्यः श्रावकाः आश्रितक, एतेषु गृहमुपागतसु भक्त्या अस्तुत्थानासनदानपादप्रमार्जननमस्कारादिभरिचयित्वा यथाविभवशक्ति अन्नपानवस्त्रौषधाख्यादिप्रदानेन संविभागः कार्यः. To these twelve vows the text always add as the last, vow of the life a series of continuous fasts, अकालम-मारणन्तिसंलेहनाष्टसप्तरात्रण, determined self-mortification by the last mortal emaciation. Note that the monk's vows are called महाव्रत; while these of a layman are called अगुव्रत. The monk observes these vows in an absolute, perfect manner, as for instance, abstaining from doing injury even to so-called inanimate objects like stone etc, while the householder cannot practise them in such a manner and is therefore allowed to *lessen or limit the sphere* of his observances.

92. सिच्छत्तपज्जवेदि परिवद्दभाणेदि, with wrong inclinations increasing. As सोमिल did not meet any Jain monk & as he did not wait upon any such monk, he became loose in his enthusiasm for Jain vows with the result that his inclinations towards his older

faith got strengthened and right inclinations weakened.

93. अर्ध followed by the figure 2 means that this word is to be repeated twice. So also उदसाभेमाणा.

94. अश्वत्थमाहणकुलम्पसूय born in a high Brahmin family. लोहकलाहकङ्कुच्युयं तावसभण्डं परावेत्ता, having got made copper pots with an iron frying pan and incense-stand. गङ्गाकुला वाणपत्या—The list of ascetics residing on the banks of the Ganges is interesting as it gives some idea about the religious practices current in the 6th century B.C. The list is found in Jain canonical literature at three places; in अगवती xi. 9; औपपादिक, 74, and here. There are some variants such as दक्षिणकुला for दक्षिणकुला, but the most important is बालरं and बालरं for बालरं. The origin and meaning of all these words is uncertain. I have given in the glossary the one supplied by commentators. आयावणाहिं ब्रह्मालसोष्ठियं कन्दुसोष्ठियं दिव अम्पणं करेमाणा, making their bodies as if roasted on charcoal fire or cowdung fire by means of seating themselves in the midst of burning fires. उद्धं बाह्वाओ पगिञ्जिय, holding my hands up. छट्टे छट्टे मं अणिकिञ्जलेण, uninterrupted practice of observing fasts for three days when they are broken only at the time of the sixth meal. छट्टकडमण, a fast as described above.

95. बागलवत्थनिवत्थे, clad in bark garments. सोमिरु took on his shoulder the किदिणसंकारय or काजर, sprinkled the eastern quarter and propitiated god सोम, the guardian deity of this quarter in order to get the deity's permission to cull fruit and flowers for his use. After culling these सोमिरु returns to his hut, prepares the holy fire, offers oblations and then takes his

meals. He followed this procedure for all the four quarters.

97. सोमिल is now inclined to be a मुण्ड, takes leave of his acquaintances, and resolves to put an end to his life by going to the end of the quarters.

98. सिव is mentioned as an ascetic in भगवती, xi.9, following practically a similar course of ascetic life.

103. पञ्चाणुश्चर etc., for explanation see note above on §91.

105. ओगाहणा, dimension of the capacity of a divine being.

110. जाशुकोप्परमाया, mother of knees and elbows, fondling knees and elbows instead of children.

111. समुच्छावय मङ्गरे etc. are in Acc. case and object of देख्ति, understood.

112. शरिरात्मियाओ etc. describe the characteristics of nuns. They must be समिय, well-regulated in movements, speech etc.

113. घरसमुदाणस्स भिक्षुयायिरिवाए अट्ठमाणे, (the band of nuns) wandering from house to house for begging alms. घरसमुदाणस्स, or as elsewhere घरसमुद्धानस्स, is equivalent of गृहसमुद्देशस्य or गृहसमुदायस्य, and means visiting houses in a consecutive order, without dropping any house in the middle. Commentators sometime explain the term as गृहेषु समुदानं भैक्षम्, which I think is hardly correct. विजापओए, विजाप्रयोग application of magic, etc. Even विमण, विरेयण and others are said to be capable of removing sterility of women.

117. निवृत्तमणं, leaving the house, renouncing the world to lead the life of an ascetic.

118. पुरिससहस्रवाहिणि सीयं, a palanquin carried by thousand men.

120. पञ्चमुद्रियं लोयं, plucking out five handfuls of hair. आलिप्ते णं etc. The lady renouncing the world is made to declare that she is disgusted with the world and is prepared to leave it as a house on fire. देवानन्दा is mentioned in भगवती, ix.33.

122. एवस्स ठाणस्स आलोपदि, make a confession of this sin.

125. पासखा etc. As सुमदा indulged in fondling children of others, she naturally neglected her duties as a nun.

129. वित्तयपरिणययेत्ता is explained by commentators as विद्वक्का, learned, educated, and परिणतमात्रा, matured to enjoy pleasures (माया). तैल्लकेला एव सुसंगोविया, to be carefully handled like earthen pots for oil. The commentator says तैल्लकेला सोराट्ठप्रसिद्धो मृन्मयस्तैल्लस्य भाजनाविधेयः. It appears that this pot has no good bottom and hence it is difficult to keep it steady. मा णं सीयं.....रोयासक्का फुसन्तु, let not cold.....and various ailments overcome her.

131. एगप्पहारपडियहि, children deserving to die or fall (पतित) at one stroke.

136. जहा जीवा वज्झन्ति seems to be a quotation from औपपातिक 56. 5.

138. Now this सोमा was born as god ताम and was destined to attain Nirvāṇa in the next birth.

150. वरगपरिवर्जिता, avoided by suitors, neglected by wooers.

155. जमाली is a prince and son-in-law of महावीर. We get a detailed account of this जमाली in भगवती, ix. 88.

160. सरिरपात्रोत्तिवा, a lady who thinks that every part of the body is impure, and would not accept even a seat without sprinkling water over it. Washing the body or anything with water is prohibited for monks and nuns in Jainism.

166. गवणयलमणुलिहन्तासिहरे, with its peaks touching the sky. तेल्लोकवलवमाण, strong in the three worlds.

171. पलासमां दाओ, gifts in fifty as they were in eights in the case of महाबल.

172. दसषण्णं, ten षण्ण, i.e. forty cubits in height

174. पुरित्तवग्युरापरेविसत्ता, encircled by a network (वग्युरा) of men.

175. उध्वम्भमाणेहि, i. e. उध्वमानै ; being shaken.

184. दम्भसंभारोवण, seated on a matting of दम्भे grass.

188. पणहमद well disposed by nature (प्रकृति)

189. जस्सट्ठाए कीरद जग्गमावे...तमहुं आराहेर, he realised that object (emancipation) for the sake of which men practise the mode of life peculiar to Jain monks such as नम्रभाव etc. Monks bear all the hardships in order to attain emancipation. चरिमेहि उत्तास-निस्तासेहि, with the last breath.

190. अहीणमहरित, neither more nor less.

BY THE SAME AUTHOR

	Rs.	As.
1. Aryadeva et son Catuhéstaka.....	10	0
2. शाकतव्याकरणं हेमचन्द्राचार्यकृतम् (with notes in English, Glossary etc.)	2	0
3. स्यगडं निर्युक्तिसहितम्-प्रथमो विभागः	1	0
4. न्यायावतार :-सिद्धसेनद्विवाकरविरचितः श्रीदेवमद्र- शुद्धितटिप्पणसंग्रहितश्रीसिद्धपिंगणिकृतटीकासहितः With an Introduction and Notes, Demi 8vo. pages xliii + 112.	1	8
5. पणसिकहाणयं, Portion of the राखपसेणि- कृत for the Intermediate Arts Exami- nation of Bombay University.	1	8
6. कुम्भापुस्तकखण्ड with Glossary, Note and an Introduction.	0	12
7. द्वासागदसाधो, with Glossary, Appen- dices, Notes and an Introduction Crown 8vo., pages xvi + 250.	5	0
8. जसहर्चरित of पुष्पदन्त, an Apabhramān work of the 10th century.	6	8
9. निरयावलियाधो, with Glossary, Appen- dices, Notes and Introduction.	3	0
10. अन्तगडदसाधो, अणुसरोववाहदसाधो as above.	Shortly.	
11. प्रमाणवार्तिककारिका of घर्मकीर्ति, a fam- ous work on Buddhist Logic, edited from a single known manuscript from Nepal.	In preparation.	
12. तिसहस्रहापुरिसगुणालेकार or महापुराण of पुष्पदन्त, an Apabhramān work of the 10th century.	In preparation.	

Jaina Canon

Pravertit dit - Jaina Canon

Jainism - Philosophy

D.G.A. 80.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
NEW DELHI
Borrowers record.

Call No.— JPr2/Nir/Vai-8705

Author— Vaidya, P.L. Ed.

Title— Nirayāvaliyāo.

Borrower's Name	Date of Issue	Date of Return

P.T.O.